

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην ανεργία των γυναικών

Φανή Μπόνιου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2025

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην ανεργία των γυναικών

Φανή Μπόνιου, Α.Μ.: περ23032

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αλίνα Χυζ,
Καθηγήτρια – Πρόεδρος Τμήματος,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής,
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2025

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social
Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

The economic recession and its impact on female unemployment

Fani Boniou, R.N.: pep23032

Supervisor: Alina Hyz,
Professor and Head of the Department,
University of West Attica,
Department of Accounting & Finance

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of West Attica
in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2025

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην ανεργία των γυναικών

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 28/02/2025

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
	Δημήτριος Σταυρουλάκης	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
	Ανδρέας Αλεξόπουλος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Φανή Μπόνιου του Παναγιώτη, με αριθμό μητρώου per23032 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσια Οικονομική & Πολιτική του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

*** Όνομα Επώνυμο/Ιδιοτητα**

Ψηφιακή Υπογραφή

*** Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.**

Στην οικογένεια μου

Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην ανεργία των γυναικών

Περίληψη

Αυτή η διατριβή διερευνά τον αντίκτυπο της οικονομικής ύφεσης στη γυναικεία ανεργία, εστιάζοντας στην Ελλάδα και αντλώντας γνώσεις από παγκόσμια πλαίσια. Οι οικονομικές πτώσεις επιδεινώνουν τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στις αγορές εργασίας, με τις γυναίκες να πλήττονται δυσανάλογα λόγω της υπερεκπροσώπησης τους σε εύαλωτους τομείς, των μισθολογικών ανισοτήτων και των ευθυνών φροντίδας. Η έρευνα εξετάζει τη μέτρηση και τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες των υφέσεων, υπογραμμίζοντας την επιρροή τους στα ποσοστά ανεργίας και στη δυναμική της αγοράς εργασίας. Μέσα από μια ανάλυση των πολιτικών απαντήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας, των δημόσιων επενδύσεων και της κοινωνικής προστασίας, η μελέτη προσδιορίζει στρατηγικές για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων της ύφεσης στις γυναίκες. Οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών και τα διδάγματα από την πανδημία COVID-19 παρέχουν μια ευρύτερη κατανόηση των αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Η διατριβή ολοκληρώνεται με δραστικές συστάσεις προσαρμοσμένες στο ελληνικό πλαίσιο, τονίζοντας τη σημασία της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών φραγμών, της προώθησης της εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων και της προώθησης της ισότητας των φύλων στις αγορές εργασίας. Τα ευρήματα στοχεύουν να συμβάλουν στη χάραξη πολιτικής αλλά και να υποστηρίξουν τη δημιουργία συστημάτων εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και με μεγαλύτερη αντοχή.

Λέξεις κλειδιά: Γυναικεία ανεργία, οικονομικές υφέσεις, ανισότητα στην αγορά εργασίας, ανισότητες μεταξύ των φύλων, ενεργές πολιτικές αγοράς εργασίας, δημόσιες επενδύσεις, κοινωνική προστασία, Ελλάδα, συγκρίσεις μεταξύ των χωρών, πανδημία COVID-19, διαρθρωτικοί φραγμοί, ισότητα των φύλων, συμμετοχή εργατικού δυναμικού, συστάσεις πολιτικής, οικονομική ανάκαμψη.

The impact of economic recession on women's unemployment

Abstract

This thesis investigates the effect of economic recessions on female unemployment, in the case of Greece and with reference to global contexts. Gender disparities in such labor markets are compounded by a deep recession, as women tend to dominate in vulnerable sectors, earn less for the same jobs, and face greater responsibilities in caretaking. The measurement and socio-economic consequence of recessions is examined along with their impact on unemployment rates and labor market dynamics. By investigating policy response through active labor market policies, public investments and social protection, the study delineates strategies that can prevent women from bearing the brunt of this adverse shock. Lessons from the COVID-19 pandemic, as well as cross-country comparisons, offer a broader understanding of interventions that work. Finally, the thesis provides actionable recommendations to the Greek context, arguing for the need to tackle structural barriers, to enhance education and skill development, and to support gender equality in labor markets. The goal of the findings is to inform policymaking and to help build more inclusive and resilient labor systems.

Keywords: Female unemployment, economic recessions, labor market inequality, gender disparities, active labor market policies, public investments, social protections, Greece, cross-country comparisons, COVID-19 pandemic, structural barriers, gender equity, workforce participation, policy recommendations, economic recovery.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	xiii
Abstract.....	xv
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	5
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	5
1.1 Εισαγωγή στην Οικονομική Ύφεση Ορισμός της οικονομικής ύφεσης	5
1.2 Μέτρηση της Οικονομικής Ύφεσης ΑΕΠ ως βασικός δείκτης ύφεσης.....	8
1.3 Επιπτώσεις της Ύφεσης σε Μακροοικονομικά Μεγέθη Ανεργία.....	11
1.4 Συνέπειες στην Οικονομία και την Κοινωνία Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις	14
1.5 Συμπεράσματα Ανακεφαλαίωση των σημαντικών σημείων για την ύφεση και τις επιπτώσεις της.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	21
Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	21
2. 1 Ορισμός της Ανεργίας Ορισμός και κατηγορίες της ανεργίας.....	21
2.2 Μέτρηση της Ανεργίας Ποσοστό ανεργίας και τρόποι υπολογισμού Διαφορές στη μέτρηση .	24
2.3 Αιτίες της Ανεργίας Διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και οι επιπτώσεις τους στην ανεργία	27
2.4 Επιπτώσεις της Ανεργίας Κοινωνικές επιπτώσεις.....	30
2.5 Ανεργία και Κυβερνητικές Πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας.....	32
2.6 Ειδικές Μορφές Ανεργίας Μακροχρόνια ανεργία.....	35
2.7 Συμπεράσματα Συνοπτική παρουσίαση των βασικών αιτιών και επιπτώσεων της ανεργίας .	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	43
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	43
3.1 Ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας για τις γυναίκες	43
3.2 Δημόσιες επενδύσεις και οικονομική ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς	46
3.3 Ο Ρόλος των Κοινωνικών Προγραμμάτων και Οφέλη.....	50
3.4 Δημοσιονομική και Νομισματική Πολιτική	53
3.5 Μελέτες περίπτωσης επιτυχίας.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	61
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ.....	61
4.1 Συγκρίσεις μεταξύ χωρών	61
4.2 Γυναικεία ανεργία στην Ελλάδα: Βασικές τάσεις και γνώσεις.....	64
4.3 Η ανεργία των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και συγκρίσεις	65
4.4 Παγκοσμιοποίηση και έμφυλες αγορές εργασίας.....	67
4.5 Μαθήματα από την πανδημία COVID-19	70
4.6 Το μέλλον της εργασίας και η ισότητα των φύλων.....	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	77
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ	77
5.1 Άμεσα μέτρα	77
5.2 Μακροπρόθεσμες στρατηγικές	79
5.3 Προώθηση ιδίων κεφαλαίων.....	82
5.4 Σχέδιο Δράσης για την Ελλάδα.....	85
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	93

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εισαγωγή θέτει τα θεμέλια για την κατανόηση της περίπλοκης σχέσης μεταξύ της οικονομικής ύφεσης και της γυναικείας ανεργίας, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των συστημικών ανισοτήτων μεταξύ των φύλων. Η ανεργία των γυναικών, επηρεασμένη από διαρθρωτικούς φραγμούς, τη δυναμική της αγοράς εργασίας και τις κοινωνικοοικονομικές πολιτικές, παραμένει ένα κρίσιμο ζήτημα που επιδεινώνεται από την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τις πολύπλευρες επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση των γυναικών, εστιάζοντας στην Ελλάδα ως μελέτη περίπτωσης, διερευνώντας παράλληλα διεθνείς συγκρίσεις και λύσεις πολιτικής.

Οι οικονομικές υφέσεις διαταράσσουν σημαντικά τις αγορές εργασίας, οδηγώντας σε εκτεταμένες απώλειες θέσεων εργασίας, μειωμένη οικονομική δραστηριότητα και αυξημένες κοινωνικές προκλήσεις. Οι γυναίκες φέρουν το κύριο βάρος αυτών των πτώσεων λόγω της υπερεκπροσώπησης τους σε ευάλωτους τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και η φροντίδα, καθώς και η μεγαλύτερη πιθανότητα να εργάζονται με μερική απασχόληση και προσωρινό διάστημα. Αυτοί οι παράγοντες, σε συνδυασμό με τις επίμονες μισθολογικές διαφορές και τις άνισες ευθύνες φροντίδας, ενισχύουν την οικονομική ευπάθεια των γυναικών κατά τη διάρκεια κρίσεων (International Labour Organization, 2024). Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι γυναίκες παγκοσμίως αντιμετώπισαν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και μεγαλύτερη εργασιακή ανασφάλεια από τους άντρες συναδέλφους τους, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη σε πολιτικές ευαίσθητες στο φύλο για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων (World Economic Forum, 2024).

Στην Ελλάδα, η αλληλεπίδραση της οικονομικής ύφεσης και της γυναικείας ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονη. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας, σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19, υπογράμμισε τις συστημικές αδυναμίες στις δομές της αγοράς εργασίας και την κοινωνική προστασία. Οι γυναίκες στην Ελλάδα, ειδικά εκείνες που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές αλλά και οι μειονοτικές ομάδες, έχουν αντιμετωπίσει δυσανάλογα υψηλά ποσοστά ανεργίας αλλά και περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτικές θέσεις εργασίας. Διαρθρωτικά ζητήματα, όπως οι ανεπαρκείς υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και οι αυστηρές πολιτικές στο χώρο εργασίας, περιορίζουν περαιτέρω την οικονομική συμμετοχή των γυναικών και επιδεινώνουν τις

υπάρχουσες ανισότητες (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτές οι προκλήσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της εξέτασης του ελληνικού πλαισίου εντός του ευρύτερου παγκόσμιου πλαισίου για τον εντοπισμό δραστικών λύσεων.

Η σημασία της αντιμετώπισης της γυναικείας ανεργίας εκτείνεται πέρα από την ατομική ευημερία. Η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό αποτελεί κρίσιμο μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης, της καινοτομίας και της κοινωνικής ισότητας. Μελέτες δείχνουν ότι η ισότητα των φύλων στις αγορές εργασίας συμβάλλει σε υψηλότερη αύξηση του ΑΕΠ και αυξημένη ανθεκτικότητα κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων (OECD, 2023). Αντιμετωπίζοντας τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, οι χώρες μπορούν να ξεκλειδώσουν σημαντικές οικονομικές δυνατότητες και να οικοδομήσουν κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς. Αυτή η διατριβή στοχεύει να διερευνήσει, πώς οι στοχευμένες πολιτικές και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις μπορούν να μετριάσουν τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις γυναίκες, προωθώντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη ισότητα των φύλων στις αγορές εργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί να δώσει απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

- 1) Πως επιδρά η οικονομική ύφεση στην ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα και πώς συγκρίνεται με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;
- 2) Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την αύξηση της ανεργίας των γυναικών, κατά τη διάρκεια της ύφεσης;
- 3) Ποιες είναι οι επιπτώσεις της ανεργίας των γυναικών στην κοινωνική ευημερία;

Επιπλέον, διατυπώνονται οι εξής ερευνητικές υποθέσεις:

Υ1: Η οικονομική ύφεση είχε δυσανάλογα μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις περισσότερες χώρες της ΕΕ..

Υ2: Οι κύριες αιτίες της γυναικείας ανεργίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης περιλαμβάνουν την επικράτηση επαγγελμάτων με χαμηλή σταθερότητα και τον επαγγελματικό διαχωρισμό σε λιγότερο ανθεκτικούς τομείς.

Υ3: Η ανεργία των νέων γυναικών αντικατοπτρίζει βαθύτερα οικονομικά προβλήματα, όπως η έλλειψη ευέλικτων θέσεων εργασίας και τα εμπόδια πρόσβασης σε εξειδικευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση.

Υ4: Η ανεργία των γυναικών έχει σημαντικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, όπως η αύξηση της φτώχειας και η ανισότητα με αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία.

Υ5: Οι ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας και τα κοινωνικά προγράμματα είχαν περιορισμένη επίδραση στη μείωση της γυναικείας ανεργίας στην Ελλάδα.

Υ6: Οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές δεν κατάφεραν να αντιμετωπίσουν επαρκώς τη γυναικεία ανεργία κατά την ύφεση.

Υ7: Η προσέγγιση της Ελλάδας για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας υστερεί σε σχέση με επιτυχημένες στρατηγικές άλλων χωρών της ΕΕ.

Υ8: Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε τις ευπάθειες των γυναικών στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα δημιούργησε ευκαιρίες για μεταρρυθμίσεις.

Η έρευνα υιοθετεί μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, ξεκινώντας με μια ανάλυση των επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης στους μακροοικονομικούς δείκτες και στην απασχόληση των γυναικών. Τα δύο πρώτα κεφάλαια επικεντρώνονται στον ορισμό της οικονομικής ύφεσης, στην εξέταση της μέτρησης τους και στη διερεύνηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων τους, ιδιαίτερα στις γυναίκες. Αυτά τα θεμελιώδη κεφάλαια παρέχουν το απαραίτητο πλαίσιο για την κατανόηση της δυναμικής που διαδραματίζεται στις αγορές εργασίας κατά τη διάρκεια της ύφεσης.

Τα επόμενα κεφάλαια εμβαθύνουν σε απαντήσεις πολιτικής και συγκριτικές αναλύσεις. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, τις δημόσιες επενδύσεις και τα κοινωνικά προγράμματα που στοχεύουν στη μείωση της γυναικείας ανεργίας. Το τέταρτο κεφάλαιο προσφέρει συγκρίσεις μεταξύ των χωρών και διερευνά τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στις αγορές εργασίας με βάση το φύλο, αντλώντας διδάγματα από επιτυχημένες παρεμβάσεις σε άλλες χώρες. Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο παρέχει συστάσεις προσαρμοσμένες στο ελληνικό πλαίσιο, που μπορούν να ενεργήσουν, ενσωματώνοντας πληροφορίες από παγκόσμιες βέλτιστες πρακτικές και ευθυγραμμίζοντας τις με τις εθνικές προτεραιότητες.

Αυτή η διατριβή αξιοποιεί ένα ευρύ φάσμα πηγών, συμπεριλαμβανομένων εκθέσεων από διεθνείς οργανισμούς όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και ο ΟΟΣΑ, παράλληλα με εθνικές στατιστικές και μελέτες περιπτώσεων. Με την ενσωμάτωση τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών δεδομένων, στοχεύει να παρέχει μια ολοκληρωμένη κατανόηση του ζητήματος και να προτείνει

λύσεις βασισμένες σε στοιχεία. Η έρευνα υπογραμμίζει επίσης το ρόλο των πολιτιστικών και κοινωνικών παραγόντων στη διαμόρφωση της δυναμικής της αγοράς εργασίας, τονίζοντας την ανάγκη για ολιστικές προσεγγίσεις που αντιμετωπίζουν τόσο δομικούς όσο και κανονιστικούς φραγμούς.

Συμπερασματικά, η παρούσα διατριβή υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης της γυναικείας ανεργίας, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Διερευνώντας τη διασταύρωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών διαστάσεων, επιδιώκει να συμβάλει στον ευρύτερο διάλογο για την ισότητα των φύλων και την οικονομική ανθεκτικότητα. Τα ευρήματα στοχεύουν να ενημερώσουν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τις επιχειρήσεις και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για την ανάπτυξη στρατηγικών χωρίς αποκλεισμούς, που όχι μόνο μετριάζουν τις επιπτώσεις της ύφεσης αλλά και προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ισότητα στις αγορές εργασίας. Μέσω ενός συνδυασμού άμεσων παρεμβάσεων και μακροπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων, είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένα πιο δίκαιο μέλλον όπου το οικονομικό δυναμικό των γυναικών θα αξιοποιηθεί πλήρως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

1.1 Εισαγωγή στην Οικονομική Ύφεση Ορισμός της οικονομικής ύφεσης

Η οικονομική ύφεση είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει διάφορες πτυχές της κοινωνίας, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση, τις επενδύσεις και την κοινωνική ευημερία. Ο όρος «οικονομική ύφεση» ορίζεται ως μια σημαντική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας που διαρκεί για παρατεταμένη περίοδο, που συχνά προσδιορίζεται από δύο διαδοχικά τρίμηνα αρνητικής ανάπτυξης στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) μιας χώρας (Claessens & Kose, 2012). Αυτή η μείωση αντανακλά σε μειωμένες καταναλωτικές δαπάνες, μειωμένη βιομηχανική παραγωγή και μειωμένες εταιρικές επενδύσεις, με αποτέλεσμα τις δυσμενείς επιπτώσεις στις αγορές εργασίας και στα χρηματοπιστωτικά συστήματα (Duede & Zhorin, 2016). Η κατανόηση των μηχανισμών και των επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης είναι απαραίτητη για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ερευνητές καθώς αναπτύσσουν στρατηγικές με σκοπό να μετριάσουν τις συνέπειες τους.

Ιστορικά, οι οικονομικές υφέσεις έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και στην επιρροή των κοινωνικών δομών. Η Μεγάλη Ύφεση του 1929 αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπου η εκτεταμένη ανεργία και η χρηματοπιστωτική αστάθεια επαναπροσδιόρισαν τις παγκόσμιες οικονομικές πολιτικές (Boianovsky, 2004). Ομοίως, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 υπογράμμισε τα τρωτά σημεία των διασυνδεδεμένων οικονομιών, καταδεικνύοντας πώς οι συστημικοί κίνδυνοι θα μπορούσαν να προκαλέσουν διαδοχικά αποτελέσματα σε κλάδους και περιοχές (Claessens & Kose, 2012). Αυτά τα ιστορικά γεγονότα υπογραμμίζουν τη σημασία της ύφεσης, ώστε να κατανοήσουμε την περιπλοκότητα της, για την προετοιμασία και την αποτελεσματική απάντηση σε μελλοντικές πτώσεις.

Μια κρίσιμη πτυχή των οικονομικών υφέσεων είναι η κυκλική τους φύση, που συνδέεται με τις διακυμάνσεις της συνολικής ζήτησης και προσφοράς. Αυτοί οι κύκλοι αντικατοπτρίζουν τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ διαφόρων μακροοικονομικών δεικτών, όπως το ΑΕΠ, ο

πληθωρισμός και τα ποσοστά ανεργίας (Furman & Summers, 2020). Η ύφεση συνήθως ξεκινά με επιβράδυνση των καταναλωτικών δαπανών, η οποία οδηγεί σε μειωμένα έσοδα για τις επιχειρήσεις. Καθώς τα κέρδη μειώνονται, οι εταιρείες μπορεί να μειώσουν τις επενδύσεις τους και το εργατικό τους δυναμικό, επιδεινώνοντας την ανεργία και καταστέλλοντας περαιτέρω τη ζήτηση (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτό το κυκλικό μοτίβο υπογραμμίζει την αλληλεξάρτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και τις διαδοχικές επιπτώσεις των διακυμάνσεων της ζήτησης στην παραγωγή και την απασχόληση.

Κατά τη διάρκεια της ύφεσης, η απασχόληση είναι ένας από τους τομείς που επηρεάζονται περισσότερο ορατά, με σημαντικές επιπτώσεις για άτομα και οικογένειες. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας οδηγεί σε απώλειες θέσεων εργασίας, επηρεάζοντας δυσανάλογα τις ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των εργαζομένων με χαμηλό εισόδημα (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Μελέτες έχουν δείξει ότι οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν εργασιακή ανασφάλεια κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, εν μέρει λόγω του μεγάλου αριθμού συμμετοχής τους σε κλάδους με χαμηλότερη σταθερότητα εργασίας και της μεγαλύτερης αδυναμίας στις διακυμάνσεις της ζήτησης (International Labour Organization, 2024). Για παράδειγμα, η ύφεση της πανδημίας COVID-19 τόνισε έντονες ανισότητες στα αποτελέσματα της απασχόλησης, με τις γυναίκες να αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε σύγκριση με τους άνδρες ομολόγους τους (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτές οι ανισότητες υπογραμμίζουν την ανάγκη για στοχευμένες πολιτικές για τη στήριξη της ενσωμάτωσης και της ανθεκτικότητας του εργατικού δυναμικού σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Ο αντίκτυπος της ύφεσης εκτείνεται πέρα από την απασχόληση, επηρεάζοντας τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους καθώς αυξάνονται οι αθετήσεις δανείων και οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων μειώνονται κατά τη διάρκεια της ύφεσης (Bahaj & Reis, 2022). Αυτές οι προκλήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε αυστηρότερους πιστωτικούς όρους, περιορίζοντας περαιτέρω τις επενδυτικές ευκαιρίες και επιβραδύνοντας την οικονομική ανάκαμψη (Gupta et al., 2023). Επιπλέον, οι υφέσεις διαβρώνουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, που αντανακλάται σε μειωμένες συμπεριφορές δαπανών και αποταμίευσης. Η αλληλεπίδραση μεταξύ της συμπεριφοράς των καταναλωτών και των χρηματοπιστωτικών αγορών δείχνει δυσκολία στη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας υπό αντίξοες συνθήκες.

Οι υπεύθυνοι για τη στρατηγική κατεύθυνση διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργούνται από την οικονομική ύφεση. Οι στρατηγικές για τη βελτίωση των επιπτώσεων τους περιλαμβάνουν μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης, όπως αυξημένες κρατικές δαπάνες και φορολογικές περικοπές, με στόχο την τόνωση της συνολικής ζήτησης (Furman & Summers, 2020). Οι νομισματικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των προσαρμογών των επιτοκίων και της ποσοτικής χαλάρωσης, χρησιμοποιούνται επίσης για τη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και την ενθάρρυνση των επενδύσεων (International Labour Organization, 2024). Αυτές οι παρεμβάσεις έχουν σχεδιαστεί για να ελαχιστοποιήσουν το κοινωνικό και οικονομικό κόστος της ύφεσης, προωθώντας τη βιώσιμη ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ο αντίκτυπος των πρόσφατων υφέσεων είναι ιδιαίτερα έντονος, αντανακλώντας διαρθρωτικές ευπάθειες στις αγορές εργασίας και στα οικονομικά συστήματα (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Η οικονομική κρίση του 2008 και τα επακόλουθα μέτρα λιτότητας επιδείνωσαν την ανεργία και την εισοδηματική ανισότητα, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ολοκληρωμένα πλαίσια πολιτικής για την αντιμετώπιση των συστημικών αδυναμιών (Hellenic Statistical Authority, 2023). Οι πρόσφατες εκθέσεις υπογραμμίζουν τη σημασία των συντονισμένων προσπαθειών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας και της ενσωμάτωσης (World Economic Forum, 2024).

Συνολικά, ο ορισμός και η ανάλυση των οικονομικών υφέσεων παρέχει πολύτιμες γνώσεις για τις υποκείμενες αιτίες και τις συνέπειες της οικονομικής ύφεσης. Εξετάζοντας τις ιστορικές τάσεις και τις σύγχρονες προκλήσεις, οι ερευνητές και οι αρμόδιοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της ύφεσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιης ανάκαμψης. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για την ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας και τη διασφάλιση της ευημερίας όλων των κοινωνικών ομάδων, ιδιαίτερα εκείνων που είναι πιο ευάλωτες στις επιπτώσεις των οικονομικών κύκλων.

1.2 Μέτρηση της Οικονομικής Ύφεσης ΑΕΠ ως βασικός δείκτης ύφεσης

Η μέτρηση των οικονομικών υφέσεων είναι μια κρίσιμη πτυχή για την κατανόηση του βάθους, του πεδίου και των επιπτώσεων τους. Ένας από τους πιο ευρέως αναγνωρισμένους και χρησιμοποιούμενους δείκτες για τη μέτρηση της οικονομικής ύφεσης είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Το ΑΕΠ αντιπροσωπεύει τη συνολική νομισματική αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα για μια συγκεκριμένη περίοδο. Η ύφεση ορίζεται συνήθως ως μια περίοδος δύο διαδοχικών τριμήνων αρνητικής αύξησης του ΑΕΠ, ένα σημείο αναφοράς που χρησιμοποιείται παγκοσμίως από οικονομολόγους και φορείς χάραξης πολιτικής (Claessens & Kose, 2012). Αυτή η μέτρηση χρησιμεύει ως μια ολοκληρωμένη αντανάκλαση της οικονομικής δραστηριότητας και παρέχει ένα πλαίσιο για την ανάλυση της δυναμικής των υφέσεων σε διάφορα πλαίσια.

Η μέτρηση του ΑΕΠ είναι καθοριστικής σημασίας για τον προσδιορισμό της έναρξης και της διάρκειας των υφέσεων. Οι μειώσεις του ΑΕΠ υποδηλώνουν μειώσεις της οικονομικής παραγωγής, που προκαλούνται από τη μειωμένη καταναλωτική ζήτηση, τη μείωση των επιχειρηματικών επενδύσεων και τις συρρικνώσεις στις κρατικές δαπάνες (Furman & Summers, 2020). Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, πολλές προηγμένες οικονομίες παρουσίασαν διαδοχικά τρίμηνα αρνητικής αύξησης του ΑΕΠ, υπογραμμίζοντας τη σοβαρή οικονομική συρρίκνωση που οδήγησε σε εκτεταμένη ανεργία και χρηματοπιστωτική αστάθεια (Claessens & Kose, 2012). Ομοίως, η πανδημία COVID-19 οδήγησε σε άνευ προηγουμένου μειώσεις του ΑΕΠ σε όλο τον κόσμο, αντανακλώντας τις εκτεταμένες διαταραχές στην παραγωγή και την κατανάλωση που προκαλούνται από τα lockdown και το μειωμένο παγκόσμιο εμπόριο (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Η σημασία του ΑΕΠ ως δείκτη ύφεσης έγκειται στην ικανότητα του να καλύπτει τους διάφορους τομείς της οικονομίας. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές στη βιομηχανική παραγωγή, τις καταναλωτικές δαπάνες και τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις (Duede & Zhorin, 2016). Η μείωση του ΑΕΠ αναδεικνύει τη συρρίκνωση αυτών των τομέων, ρίχνοντας φως στη διασύνδεση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα, η μείωση των καταναλωτικών δαπανών καταλήγει σε μειωμένη βιομηχανική παραγωγή, επηρεάζοντας την

απασχόληση και καταστέλλοντας περαιτέρω τη ζήτηση (Gupta et al., 2023). Αυτή η κυκλική διαδικασία υπογραμμίζει τη σημασία του ΑΕΠ για την αποτύπωση των ευρύτερων οικονομικών επιπτώσεων της ύφεσης.

Εκτός από το ρόλο του ως δείκτης ύφεσης, το ΑΕΠ χρησιμεύει ως κρίσιμο εργαλείο για τη συγκριτική ανάλυση. Εξετάζοντας τις τάσεις του ΑΕΠ σε διάφορες χώρες, οι ερευνητές μπορούν να εντοπίσουν πρότυπα και παραλλαγές στον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται οι υφέσεις και επηρεάζουν διαφορετικές οικονομίες. Κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, για παράδειγμα, χώρες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία παρουσίασαν πιο έντονες συρρικνώσεις του ΑΕΠ σε σύγκριση με τα έθνη της Βόρειας Ευρώπης, αποκαλύπτοντας τις διαρθρωτικές ανισότητες στην περιοχή (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Τέτοιες συγκριτικές αναλύσεις υπογραμμίζουν το ρόλο των θεσμικών πλαισίων, της δυναμικής της αγοράς εργασίας και των δημοσιονομικών πολιτικών στη διαμόρφωση της σοβαρότητας και της διάρκειας των υφέσεων.

Ωστόσο, ενώ το ΑΕΠ είναι ένας ισχυρός δείκτης της οικονομικής απόδοσης, δεν είναι χωρίς περιορισμούς. Το ΑΕΠ μετρά πρωτίστως την οικονομική παραγωγή και δεν λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η κατανομή του εισοδήματος, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και η συνολική ευημερία (World Economic Forum, 2024). Αυτές οι ελλείψεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές όταν αναλύονται οι κοινωνικές επιπτώσεις της ύφεσης, όπως η αυξανόμενη ανισότητα και η φτώχεια. Για παράδειγμα, η μέτρηση του ΑΕΠ μπορεί να μην καταγράψει τις δυσανάλογες επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις γυναίκες και σε άλλες ευάλωτες ομάδες, παρά την αυξημένη έκθεση τους σε εργασιακή ανασφάλεια και μειώσεις μισθών (International Labour Organization, 2024).

Επιπλέον, το ΑΕΠ ως μέτρο μπορεί να συγκαλύψει τις υποκείμενες ευπάθειες σε ορισμένους οικονομικούς τομείς. Σε περιόδους οικονομικής επέκτασης, τομείς όπως τα ακίνητα και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες μπορεί να συμβάλουν σημαντικά στην αύξηση του ΑΕΠ. Ωστόσο, η υπερβολική τους εξάρτηση από κερδοσκοπικές δραστηριότητες μπορεί να επιδεινώσει την ύφεση όταν αυτοί οι τομείς παρουσιάζουν ξαφνικές συσπάσεις (Bahaj & Reis, 2022). Αυτή η δυναμική ήταν εμφανής κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, όπου η κατάρρευση των αγορών κατοικίας στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε άλλες χώρες οδήγησε σε απότομες μειώσεις του ΑΕΠ και παρατεταμένη οικονομική στασιμότητα (Duede & Zhorin, 2016).

Δεδομένων αυτών των περιορισμών, συμπληρωματικοί δείκτες χρησιμοποιούνται παράλληλα με το ΑΕΠ για να παρέχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των υφέσεων. Τα δεδομένα

για την απασχόληση, οι δείκτες βιομηχανικής παραγωγής και οι έρευνες εμπιστοσύνης των καταναλωτών προσφέρουν πρόσθετες πληροφορίες για τις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις της ύφεσης (Kochhar, 2020). Για παράδειγμα, η αύξηση των ποσοστών ανεργίας χρησιμεύει ως άμεση συνέπεια της συρρίκνωσης του ΑΕΠ, υπογραμμίζοντας το ανθρώπινο κόστος των οικονομικών υφέσεων (International Labour Organization, 2024). Η ενσωμάτωση αυτών των δεικτών δίνει τη δυνατότητα στους διαμορφωτές πολιτικής να αναπτύξουν παρεμβάσεις που αφορούν τόσο τη μακροοικονομική σταθερότητα όσο και την κοινωνική ισότητα.

Στο ελληνικό πλαίσιο, η μέτρηση του ΑΕΠ υπήρξε καθοριστική για την τεκμηρίωση των οικονομικών προκλήσεων της χώρας σε περιόδους ύφεσης. Οι σοβαρές συρρικνώσεις του ΑΕΠ που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της επακόλουθης κρίσης στην Ευρωζώνη τόνισαν διαρθρωτικές αδυναμίες στην ελληνική οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της χαμηλής παραγωγικότητας και των υψηλών επιπέδων δημόσιου χρέους (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτές οι ιδέες υπογράμμισαν την ανάγκη για ολοκληρωμένες οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής καταδεικνύουν τις συνεχιζόμενες προκλήσεις της ανάκαμψης, με την αύξηση του ΑΕΠ να παραμένει άνιση σε όλους τους τομείς (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Συμπερασματικά, το ΑΕΠ χρησιμεύει ως ακρογωνιαίος λίθος μέτρησης για τη μέτρηση των οικονομικών υφέσεων, παρέχοντας μια λεπτομερή περιγραφή της δυναμικής της οικονομικής συρρίκνωσης. Η ικανότητα του να αντικατοπτρίζει τις αλλαγές στην παραγωγή, την κατανάλωση και τις επενδύσεις το καθιστά ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την κατανόηση του εύρους και των επιπτώσεων των υφέσεων. Ωστόσο, οι περιορισμοί του απαιτούν τη χρήση συμπληρωματικών δεικτών για την αποτύπωση των ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών διαστάσεων της ύφεσης. Με την ενσωμάτωση αυτών των μέτρων, οι υπεύθυνοι πολιτικής και οι ερευνητές μπορούν να αναπτύξουν πιο ολιστικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργούνται από την ύφεση, προωθώντας τη χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη.

1.3 Επιπτώσεις της Ύφεσης σε Μακροοικονομικά Μεγέθη Ανεργία

Οι οικονομικές υφέσεις έχουν βαθιές επιπτώσεις στους μακροοικονομικούς δείκτες, με την ανεργία να είναι μια από τις πιο σημαντικές και ορατές συνέπειες. Η ανεργία αυξάνεται απότομα κατά τη διάρκεια της ύφεσης λόγω της μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας, της μείωσης της ζήτησης και των επακόλουθων προσαρμογών στις αγορές εργασίας. Αυτό το φαινόμενο αντανακλά την κυκλική φύση της οικονομίας, όπου οι πτώσεις της παραγωγής και της κατανάλωσης οδηγούν σε απώλεια θέσεων εργασίας σε διάφορους τομείς, επιδεινώνοντας τις κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα και οι κοινότητες (Claessens & Kose, 2012). Η κατανόηση της σχέσης μεταξύ της ύφεσης και της ανεργίας είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη πολιτικών, με σκοπό τη βελτίωση των δυσμενών επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης.

Κατά τη διάρκεια της ύφεσης, η ανεργία συνήθως αυξάνεται καθώς οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στα μειωμένα έσοδα μειώνοντας το κόστος, μέσω απολύσεων ή παγώματος προσλήψεων. Αυτή η συρρίκνωση της ζήτησης εργασίας είναι ιδιαίτερα έντονη σε κλάδους που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στις αλλαγές στις καταναλωτικές δαπάνες, όπως το λιανικό εμπόριο, η μεταποίηση και η φιλοξενία (Gupta et al., 2023). Για παράδειγμα, η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 είδε τα ποσοστά ανεργίας να εκτινάσσονται σε πολλές χώρες, αντανακλώντας την εκτεταμένη μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τις κλιμακωτές επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής αστάθειας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Ομοίως, η πανδημία COVID-19 οδήγησε σε σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας σε όλο τον κόσμο, με τις ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των εργαζομένων με χαμηλό εισόδημα, να επηρεάζονται δυσανάλογα (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Οι έμφυλες επιπτώσεις της ανεργίας κατά τη διάρκεια της ύφεσης είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτες. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά απώλειας εργασίας λόγω της υπερεκπροσώπησης τους σε επισφαλή απασχόληση και τομείς που είναι πιο ευάλωτοι στις οικονομικές διακυμάνσεις, όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη και το λιανικό εμπόριο (International Labour Organization, 2024). Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι γυναίκες ήταν πιο πιθανό από τους άνδρες να εγκαταλείψουν το εργατικό δυναμικό λόγω των ευθυνών φροντίδας και του κλεισίματος σχολείων και εγκαταστάσεων παιδικής

μέριμνας (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτές οι ανισότητες υπογραμμίζουν την ανάγκη για πολιτικές ευαίσθητες ως προς το φύλο.

Η ανεργία έχει επίσης κυματιστικές επιπτώσεις σε άλλους μακροοικονομικούς δείκτες, όπως τα επίπεδα εισοδήματος, οι καταναλωτικές δαπάνες και η συνολική οικονομική ανάπτυξη. Καθώς τα άτομα χάνουν τη δουλειά τους, τα εισοδήματα των νοικοκυριών μειώνονται, οδηγώντας σε μειωμένη κατανάλωση και αποταμίευση (Duede & Zhorin, 2016). Αυτή η συρρίκνωση της ζήτησης καταστέλλει περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα, δημιουργώντας έναν κύκλο ανατροφοδότησης που βαθαίνει την ύφεση. Επιπλέον, η μακροχρόνια ανεργία μπορεί να οδηγήσει σε διάβρωση των δεξιοτήτων και μείωση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, περιορίζοντας τις δυνατότητες ανάκαμψης της οικονομίας (International Labour Organization, 2021).

Η ανεργία των νέων είναι μια άλλη κρίσιμη ανησυχία κατά τη διάρκεια της ύφεσης, καθώς οι νεότεροι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες προκλήσεις για την εξασφάλιση σταθερής απασχόλησης. Η έλλειψη εμπειρίας τους καθιστά πιο ευάλωτους σε απολύσεις και λιγότερο πιθανό να επαναπροσληφθούν κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάκαμψης (Périvier, 2018). Στην Ελλάδα, η ανεργία των νέων ήταν ένα επίμονο ζήτημα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, όταν η χώρα γνώρισε μερικά από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων απαιτεί στοχευμένα μέτρα, όπως κατάρτιση δεξιοτήτων και κίνητρα για τις επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν νέους εργαζομένους, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι, αυτό το δημογραφικό στοιχείο δεν αποκλείεται από τις οικονομικές ευκαιρίες.

Επιπλέον, οι υφέσεις επιδεινώνουν την εισοδηματική ανισότητα, καθώς οι απώλειες θέσεων εργασίας επηρεάζουν δυσανάλογα τους εργαζόμενους χαμηλού εισοδήματος που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας (World Economic Forum, 2024). Αυτοί οι εργαζόμενοι απασχολούνται σε άτυπες ή προσωρινές θέσεις εργασίας που δεν διαθέτουν παροχές όπως ασφάλιση ανεργίας, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε περιόδους οικονομικής ύφεσης (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Το διευρυνόμενο εισοδηματικό χάσμα όχι μόνο επιδεινώνει τις κοινωνικές εντάσεις αλλά υπονομεύει επίσης την οικονομική σταθερότητα, μειώνοντας τη συνολική ζήτηση και διαιωνίζοντας τους κύκλους της φτώχειας.

Η σχέση μεταξύ ανεργίας και δημόσιας πολιτικής είναι επίσης μια κρίσιμη πτυχή της μακροοικονομικής ανάλυσης κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν

δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές για να τονώσουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας και να στηρίξουν τους ανέργους. Τα φορολογικά μέτρα, όπως οι άμεσες μεταφορές μετρητών, τα προγράμματα δημοσίων έργων και τα φορολογικά κίνητρα για τις επιχειρήσεις, στοχεύουν στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και στην παροχή άμεσης ανακούφισης στα πληγέντα νοικοκυριά (Furman & Summers, 2020). Ομοίως, οι νομισματικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των περικοπών επιτοκίων και της ποσοτικής χαλάρωσης, επιδιώκουν να μειώσουν το κόστος δανεισμού και να ενθαρρύνουν τις επενδύσεις σε δραστηριότητες που δημιουργούν θέσεις εργασίας (Bahaj & Reis, 2022). Αυτές οι παρεμβάσεις είναι κρίσιμες για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της ύφεσης και τη διευκόλυνση της ανάκαμψης.

Στο ελληνικό πλαίσιο, η ανεργία σε περιόδους ύφεσης ήταν ιδιαίτερα έντονη λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών στην αγορά εργασίας και των υψηλών επιπέδων δημόσιου χρέους. Τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόστηκαν κατά την κρίση της Ευρωζώνης επιδείνωσαν περαιτέρω τις απώλειες θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα στον δημόσιο τομέα, και βάθυναν τις οικονομικές ανισότητες (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής υπογραμμίζουν τις παρατεταμένες επιπτώσεις αυτών των προκλήσεων, με τα ποσοστά ανεργίας να παραμένουν υψηλά παρά τη σταδιακή οικονομική ανάκαμψη (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Συμπερασματικά, η ανεργία είναι μία από τις σημαντικότερες μακροοικονομικές επιπτώσεις των υφέσεων, που αντανακλά την αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής δραστηριότητας, των αγορών εργασίας και της κοινωνικής ευημερίας. Η αύξηση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της ύφεσης δεν επηρεάζει μόνο άτομα και νοικοκυριά, αλλά έχει επίσης εκτεταμένες επιπτώσεις στην οικονομική σταθερότητα και ανάκαμψη. Αντιμετωπίζοντας τις βαθύτερες αιτίες της ανεργίας και εφαρμόζοντας εστιασμένες πολιτικές, οι κυβερνήσεις μπορούν να μετριάσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης και να προωθήσουν την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Αυτή η προσέγγιση είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και τη διασφάλιση, ότι τα οφέλη της οικονομικής ανάκαμψης μοιράζονται δίκαια σε όλα τα τμήματα της κοινωνίας.

1.4 Συνέπειες στην Οικονομία και την Κοινωνία Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις

Οι οικονομικές υφέσεις έχουν βαθιές συνέπειες τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στην κοινωνία, διαταράσσοντας τα καθιερωμένα συστήματα και δημιουργώντας προκλήσεις που κυμαίνονται σε κλάδους και κοινότητες. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης επηρεάζει άμεσα τις επιχειρήσεις μειώνοντας τη ζήτηση, περιορίζοντας τις επενδύσεις και αυξάνοντας την αβεβαιότητα. Αυτό, με τη σειρά του, επιδεινώνει κοινωνικά ζητήματα όπως η ανισότητα και η φτώχεια, υπογραμμίζοντας τη διασύνδεση των οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων (Claessens & Kose, 2012). Η κατανόηση αυτών των επιπτώσεων είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη στρατηγικών για την υποστήριξη των επιχειρήσεων και τον μετριασμό της κοινωνικής ζημίας σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Μία από τις πιο άμεσες επιπτώσεις της ύφεσης στις επιχειρήσεις είναι η μείωση των καταναλωτικών δαπανών. Καθώς τα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν απώλειες θέσεων εργασίας και μειωμένα εισοδήματα, περικόπτουν τις διακριτικές δαπάνες, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τις ροές εσόδων για τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε τομείς όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και οι υπηρεσίες (Gupta et al., 2023). Αυτή η πτώση αναγκάζει πολλές επιχειρήσεις να μειώσουν τις δραστηριότητές τους, να μειώσουν το εργατικό δυναμικό τους ή ακόμα και να κλείσουν εντελώς. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 είναι ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα, κατά την οποία οι εκτεταμένες μειώσεις της καταναλωτικής ζήτησης οδήγησαν σε κλείσιμο επιχειρήσεων σε διάφορους κλάδους, από τη μεταποίηση έως τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (Duede & Zhorin, 2016). Ομοίως, η πανδημία COVID-19 δημιούργησε άνευ προηγουμένου αναταραχές για τις επιχειρήσεις παγκοσμίως, καθώς τα lockdown και η μειωμένη δραστηριότητα των καταναλωτών επηρέασαν δραστικά τη δημιουργία εσόδων (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε περιόδους ύφεσης, λόγω των περιορισμένων χρηματοοικονομικών τους αποθεμάτων και της εξάρτησης τους από σταθερές ταμειακές ροές. Σε αντίθεση με τις μεγαλύτερες εταιρείες, οι ΜΜΕ δεν διαθέτουν τους πόρους για να αντιμετωπίσουν παρατεταμένες περιόδους μειωμένης ζήτησης, καθιστώντας τις πιο επιρρεπείς στην αφερεγγυότητα κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, η κρίση της Ευρωζώνης είχε καταστροφικό αντίκτυπο στις ΜΜΕ, με πολλές να αδυνατούν να στηρίξουν τις δραστηριότητες εν μέσω

φθίνουσας εγχώριας ζήτησης και περιορισμένης πρόσβασης σε πιστώσεις (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για συγκεκριμένα μέτρα στήριξης για τις ΜΜΕ, όπως πακέτα οικονομικής βοήθειας και πιστωτικές εγγυήσεις, για να τις βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις μιας ύφεσης.

Οι εταιρικές επενδύσεις μειώνονται επίσης απότομα σε περιόδους ύφεσης, καθώς οι επιχειρήσεις υιοθετούν προσεκτικές προσεγγίσεις στις δαπάνες εν μέσω αυξημένης αβεβαιότητας. Οι επενδύσεις σε νέα έργα, έρευνα και ανάπτυξη και υποδομές σταματούν καθώς οι εταιρείες δίνουν προτεραιότητα στη μείωση του κόστους έναντι της ανάπτυξης (Bahaj & Reis, 2022). Αυτή η μείωση των επενδύσεων όχι μόνο επιβραδύνει την οικονομική ανάκαμψη αλλά εμποδίζει επιπρόσθετα τα μακροπρόθεσμα κέρδη παραγωγικότητας και την καινοτομία. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, εταιρείες σε διάφορους τομείς καθυστέρησαν ή ακύρωσαν τα επενδυτικά τους σχέδια, επιδεινώνοντας τη συνολική οικονομική συρρίκνωση (Claessens & Kose, 2012). Οι πολιτικοί ηγέτες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αναστροφή αυτής της τάσης εφαρμόζοντας κίνητρα όπως φοροελαφρύνσεις ή επιδοτήσεις για να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τα επίπεδα επενδύσεων τους ακόμη και σε περιόδους ύφεσης.

Οι υφέσεις εκθέτουν επίσης διαρθρωτικές ευπάθειες στις βιομηχανίες και τις οικονομίες, ενισχύοντας τις επιπτώσεις των διαταραχών της αγοράς. Οι βιομηχανίες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από εξωτερική χρηματοδότηση και κερδοσκοπικές επενδύσεις, όπως ακίνητα και τεχνολογία, βιώνουν πιο σοβαρές συσπάσεις στις περιόδους αυτές (Gaspar, 2020). Η κατάρρευση της αγοράς κατοικίας στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2008 είναι ένα έντονο παράδειγμα του πώς οι τομεακές αδυναμίες μπορούν να μεγεθύνουν τον αντίκτυπο μιας ύφεσης στην ευρύτερη οικονομία (Duede & Zhorin, 2016). Η αντιμετώπιση αυτών των τρωτών σημείων απαιτεί ρυθμιστικά μέτρα για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του κλάδου και τη μείωση των συστημικών κινδύνων, όπως η βελτίωση της παρακολούθησης των πιστώσεων και η ενίσχυση της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Πέρα από τις άμεσες επιπτώσεις στις επιχειρήσεις, οι υφέσεις έχουν σημαντικές κοινωνικές συνέπειες που βαθαιίνουν τις ανισότητες και επιδεινώνουν τις κοινωνικές προκλήσεις. Η αύξηση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της ύφεσης οδηγεί σε αυξημένη φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, επηρεάζοντας δυσανάλογα τις ευάλωτες ομάδες όπως οι εργαζόμενοι χαμηλού εισοδήματος, οι γυναίκες και οι νέοι (Hupkau & Petrongolo, 2020). Οι γυναίκες, ειδικότερα,

αντιμετωπίζουν σύνθετες προκλήσεις κατά τη διάρκεια της ύφεσης λόγω της αυξημένης παρουσίας τους σε επισφαλείς ρόλους απασχόλησης και φροντίδας, περιορίζοντας την ικανότητα τους να συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό (International Labour Organization, 2024). Αυτές οι ανισότητες υπογραμμίζουν την ανάγκη για πολιτικές ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της ύφεσης εκδηλώνονται επίσης με τη μορφή μειωμένης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση, ως συμβάσεις δημοσίων δαπανών υπό δημοσιονομικές πιέσεις (World Economic Forum, 2024). Αυτό μπορεί να έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και την κοινωνική ευημερία, εδραιώνοντας περαιτέρω κύκλους φτώχειας και ανισότητας. Για παράδειγμα, κατά την κρίση της Ευρωζώνης, τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα οδήγησαν σε σημαντικές περικοπές στις δημόσιες υπηρεσίες, επιδεινώνοντας τις κοινωνικές δυσκολίες για πολλούς πολίτες (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί μια ισορροπημένη προσέγγιση της δημοσιονομικής πολιτικής που δίνει προτεραιότητα στην κοινωνική προστασία, διασφαλίζοντας παράλληλα την οικονομική σταθερότητα.

Μέτρα όπως η άμεση οικονομική στήριξη προς τις επιχειρήσεις, τα προγράμματα δημιουργίας θέσεων εργασίας και η κοινωνική βοήθεια είναι απαραίτητα για την υποστήριξη της ανάκαμψης και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας (Furman & Summers, 2020). Επιπλέον, συντονισμένες διεθνείς προσπάθειες, όπως αυτές που ηγούνται από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και τον ΟΟΣΑ, παρέχουν πλαίσια για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων διαστάσεων της ύφεσης και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς (International Labour Organization, 2022; OECD, 2022).

Συμπερασματικά, οι συνέπειες της οικονομικής ύφεσης εκτείνονται πολύ πέρα από τις άμεσες επιπτώσεις στις επιχειρήσεις, επηρεάζοντας τον κοινωνικό ιστό και τη μακροπρόθεσμη οικονομική σταθερότητα των κοινωνιών. Κατανοώντας αυτές τις αλληλένδετες επιπτώσεις, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές για την υποστήριξη των επιχειρήσεων και τον μετριασμό της κοινωνικής βλάβης, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα και την ανάκαμψη χωρίς διακρίσεις. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου οικονομικού συστήματος που μπορεί να αντέξει τις μελλοντικές προκλήσεις προάγοντας παράλληλα την ισότητα και την κοινωνική ευημερία.

1.5 Συμπεράσματα Ανακεφαλαίωση των σημαντικών σημείων για την ύφεση και τις επιπτώσεις της

Οι οικονομικές υφέσεις αντιπροσωπεύουν μια κρίσιμη συγκυρία στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των κοινωνιών, επηρεάζοντας βασικούς μακροοικονομικούς δείκτες, τις επιχειρήσεις και την ευρύτερη κοινωνική δομή. Η πολύπλευρη φύση τους υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα των σύγχρονων οικονομιών, όπου οι μειώσεις του ΑΕΠ, οι αυξήσεις της ανεργίας και οι μειώσεις των επενδύσεων συνενώνονται για να δημιουργήσουν παρατεταμένες προκλήσεις. Η κατανόηση αυτής της δυναμικής παρέχει τη βάση για αποτελεσματική χάραξη πολιτικής με στόχο την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων της ύφεσης και την προώθηση της ανάκαμψης με ισότιμη αντιμετώπιση.

Ένα από τα κεντρικά στοιχεία μιας οικονομικής ύφεσης είναι ο μετρήσιμος αντίκτυπος της στο ΑΕΠ, ο οποίος αποτελεί βασικός δείκτης της οικονομικής απόδοσης. Οι μειώσεις του ΑΕΠ αντικατοπτρίζουν τη μειωμένη παραγωγή, κατανάλωση και επενδύσεις, προσφέροντας μια μετρήσιμη μέτρηση της συρρίκνωσης της οικονομίας (Claessens & Kose, 2012). Αυτή η μείωση αντηχεί σε όλους τους κλάδους και τις περιοχές, όπως ήταν εμφανές κατά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 και την πανδημία COVID-19, όπου διαδοχικά τρίμηνα αρνητικής αύξησης του ΑΕΠ τόνισαν τις σοβαρές διαταραχές στις παγκόσμιες και εθνικές οικονομίες (Duede & Zhorin, 2016). Οι τάσεις του ΑΕΠ παρέχουν στους υπεύθυνους για στρατηγική κρίσιμες γνώσεις σχετικά με το μέγεθος των οικονομικών συσπάσεων και το απαραίτητο εύρος των στρατηγικών παρέμβασης.

Η ανεργία, ένας άλλος βασικός δείκτης, υπογραμμίζει το ανθρώπινο κόστος της ύφεσης. Απώλειες θέσεων εργασίας συμβαίνουν καθώς οι επιχειρήσεις προσαρμόζονται στη μείωση των εσόδων και στη μειωμένη ζήτηση, με τις ευάλωτες ομάδες όπως οι γυναίκες, οι νέοι και οι εργαζόμενοι χαμηλού εισοδήματος να επηρεάζονται δυσανάλογα (Hupkau & Petrongolo, 2020; International Labor Organization, 2024). Οι επιπτώσεις της ανεργίας εκτείνονται πέρα από τις άμεσες οικονομικές δυσκολίες, επηρεάζοντας την κοινωνική σταθερότητα και τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάκαμψη. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, η αύξηση των ποσοστών ανεργίας στην Ελλάδα αποκάλυψε διαρθρωτικές αδυναμίες στην αγορά εργασίας, οδηγώντας σε σημαντικές προκλήσεις για την οικονομική ανάκαμψη (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτεί στοχευμένα μέτρα,

συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων δημιουργίας θέσεων εργασίας, κατάρτισης δεξιοτήτων και μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την προώθηση της δίκαιης ανάκαμψης.

Οι επιχειρήσεις επηρεάζονται εξίσου κατά τη διάρκεια της ύφεσης, αντιμετωπίζοντας μείωση εσόδων, μειωμένες επενδύσεις και αυξημένη αβεβαιότητα. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (MME) είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, καθώς δεν διαθέτουν τα απαραίτητα χρηματοοικονομικά αποθέματα για να αντιμετωπίσουν την οικονομική ύφεση (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Οι επιπτώσεις στις επιχειρήσεις δεν περιορίζονται στο κλείσιμο, αλλά επεκτείνονται και σε μειωμένη καινοτομία και παραγωγικότητα, καθώς οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη μειώνονται κατά τη διάρκεια της ύφεσης (Bahaj & Reis, 2022). Η υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσω προγραμμάτων συγκεκριμένης οικονομικής βοήθειας, φορολογικών ελαφρύνσεων και πρόσβασης σε πίστωση είναι απαραίτητη για τον μετριασμό του οικονομικού και κοινωνικού κόστους της ύφεσης.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της ύφεσης είναι εξίσου βαθιές, υπογραμμίζοντας τη διασύνδεση των οικονομικών επιδόσεων και της κοινωνικής ευημερίας. Η αυξανόμενη ανισότητα και η φτώχεια συνοδεύουν την οικονομική ύφεση, καθώς οι ευάλωτοι πληθυσμοί υφίστανται το μεγαλύτερο βάρος της απώλειας θέσεων εργασίας και της μειωμένης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες (World Economic Forum, 2024). Οι γυναίκες, ειδικότερα, αντιμετωπίζουν σύνθετες προκλήσεις κατά τη διάρκεια της ύφεσης λόγω της δυσανάλογης εκπροσώπησής τους σε επισφαλείς ρόλους απασχόλησης και φροντίδας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτή η δυναμική υπογραμμίζει τη σημασία της υιοθέτησης στρατηγικών ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς που αντιμετωπίζουν τις μοναδικές ανάγκες των περιθωριοποιημένων ομάδων και προάγουν τη δίκαιη ανάπτυξη.

Οι αντιδράσεις πολιτικής διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στον μετριασμό των επιπτώσεων της ύφεσης και στην προώθηση της ανάκαμψης. Τα δημοσιονομικά μέτρα, όπως οι κρατικές δαπάνες και τα φορολογικά κίνητρα, στοχεύουν στην τόνωση της ζήτησης και στη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας σε περιόδους ύφεσης (Furman & Summers, 2020). Οι νομισματικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των προσαρμογών των επιτοκίων και της ποσοτικής χαλάρωσης, παρέχουν πρόσθετα εργαλεία για τη σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και την ενθάρρυνση των επενδύσεων (International Labour Organization, 2022). Οι συντονισμένες διεθνείς προσπάθειες, όπως αυτές που καθοδηγούνται από τον ΟΟΣΑ και τη ΔΟΕ,

ενισχύουν περαιτέρω την αποτελεσματικότητα των εθνικών πολιτικών αντιμετωπίζοντας τις παγκόσμιες διαστάσεις των οικονομικών κρίσεων (OECD, 2022).

Κοιτάζοντας το μέλλον, οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από την ανάλυση των επιπτώσεων των υφέσεων παρέχουν τη βάση για τη διερεύνηση στρατηγικών για την ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας. Τα επόμενα κεφάλαια θα εμβαθύνουν στις συγκεκριμένες πολιτικές και τα πλαίσια που έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προσδιορίζονται σε αυτήν την ανάλυση. Για παράδειγμα, προσανατολισμένες παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας, όπως προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και πρωτοβουλίες δημιουργίας θέσεων εργασίας, θα διερευνηθούν στο πλαίσιο της μείωσης της ανεργίας και της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας του εργατικού δυναμικού (International Labour Organization, 2024). Ομοίως, θα εξεταστεί ο ρόλος των μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα και των ρυθμιστικών μέτρων για την υποστήριξη της επιχειρηματικής συνέχειας και την προώθηση της οικονομικής σταθερότητας (Bahaj & Reis, 2022).

Επιπλέον, θα συζητηθούν οι ευρύτερες επιπτώσεις της ύφεσης στην κοινωνική πολιτική και τις δημόσιες δαπάνες, δίνοντας έμφαση στη σημασία της διατήρησης της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Η αλληλεπίδραση μεταξύ δημοσιονομικής ευθύνης και κοινωνικής ισότητας θα είναι κεντρικό θέμα, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ισορροπημένες προσεγγίσεις στην οικονομική διαχείριση (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτές οι συζητήσεις θα βασιστούν στην κατανόηση της δυναμικής της ύφεσης που αναπτύχθηκε σε αυτό το κεφάλαιο, προσφέροντας χρήσιμες γνώσεις για στους λήπτες αποφάσεων και τους ενδιαφερόμενους φορείς.

Συμπερασματικά, η ανάλυση των οικονομικών υφέσεων υπογραμμίζει τις βαθιές και πολύπλευρες επιπτώσεις τους στις οικονομίες και τις κοινωνίες. Εξετάζοντας βασικούς δείκτες όπως το ΑΕΠ, η ανεργία και οι επιδόσεις των επιχειρήσεων, αυτό το κεφάλαιο έχει επισημάνει τις αλληλένδετες προκλήσεις που δημιουργούνται από την οικονομική ύφεση. Τα ευρήματα χρησιμεύουν ως βάση για την επακόλουθη διερεύνηση πολιτικών και στρατηγικών για τον μετριασμό αυτών των επιπτώσεων και την προώθηση της βιώσιμης ανάκαμψης. Μέσω επιλεγμένων παρεμβάσεων και συντονισμένων προσπαθειών, είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές ευπάθειες που εκτίθενται από την ύφεση και να θεμελιωθεί ένα πιο ανθεκτικό και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικό σύστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2. 1 Ορισμός της Ανεργίας Ορισμός και κατηγορίες της ανεργίας

Η ανεργία είναι μια κεντρική έννοια στην οικονομική ανάλυση, που αντικατοπτρίζει το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που αναζητά ενεργά εργασία αλλά δεν μπορεί να εξασφαλίσει απασχόληση. Η ανεργία ορίζεται ως η συνθήκη, όπου τα άτομα που είναι πρόθυμα και ικανά να εργαστούν παραμένουν άνεργα παρά την ενεργό αναζήτηση ευκαιριών, η ανεργία είναι ένας σημαντικός δείκτης της οικονομικής υγείας και της δυναμικής της αγοράς εργασίας (International Labour Organization, 2024). Αυτό το φαινόμενο εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, οι οποίες κατηγοριοποιούνται με βάση τα αίτια και τα χαρακτηριστικά του και έχει τις ρίζες του σε θεωρητικά πλαίσια που έχουν εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου για να εξηγήσουν την πολυπλοκότητα του.

Η κατηγοριοποίηση της ανεργίας βοηθά στην κατανόηση των αιτιών της και των πιθανών λύσεων. Ένας από τους κύριους τύπους είναι η ανεργία τριβής, η οποία εμφανίζεται λόγω του φυσικού κύκλου εργασιών στην αγορά εργασίας. Αυτός ο τύπος ανεργίας είναι βραχυπρόθεσμος και προκύπτει, όταν τα άτομα μεταβαίνουν μεταξύ θέσεων εργασίας, σταδιοδρομίας και τοποθεσιών. Θεωρείται αναπόφευκτη πτυχή μιας δυναμικής οικονομίας και δεν υποδηλώνει συστημικά ζητήματα (Claessens & Kose, 2012). Η διαρθρωτική ανεργία, από την άλλη πλευρά, είναι μια πιο επίμονη και ανησυχητική μορφή. Προκύπτει όταν υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και των απαιτήσεων των διαθέσιμων θέσεων εργασίας, που οδηγείται από τεχνολογικές εξελίξεις και αλλαγές στην οικονομική δομή (Périvier, 2018). Για παράδειγμα, οι γρήγορες τεχνολογικές αλλαγές μπορούν να καταστήσουν ορισμένες δεξιότητες παρωχημένες, αφήνοντας τους εργαζόμενους άνεργους ακόμη και σε μια αναπτυσσόμενη οικονομία (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Μια άλλη κρίσιμη κατηγορία είναι η κυκλική ανεργία, η οποία συνδέεται άμεσα με τις διακυμάνσεις του επιχειρηματικού κύκλου. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, καθώς η ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες μειώνεται, οι επιχειρήσεις μειώνουν την παραγωγή και απολύουν εργαζομένους, οδηγώντας σε υψηλότερα ποσοστά ανεργίας (Bahaj & Reis, 2022). Αυτός ο τύπος

ανεργίας είναι ιδιαίτερα ορατός σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 και η πανδημία COVID-19, η οποία προκάλεσε σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας σε διάφορους τομείς (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Η εποχική ανεργία είναι μια άλλη κατηγορία, που προκύπτει από προβλέψιμες διακυμάνσεις στη ζήτηση εργασίας λόγω εποχιακών δραστηριοτήτων σε βιομηχανίες, όπως η γεωργία και ο τουρισμός (Gupta et al., 2023). Κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες υπογραμμίζει διαφορετικές πτυχές της ανεργίας, απαιτώντας πολιτικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την ανεργία παρέχουν ένα πλαίσιο για την κατανόηση των αιτιών και των συνεπειών της. Οι κλασικές οικονομικές θεωρίες, όπως αυτές που προτείνονται από τον Adam Smith και τον David Ricardo, αποδίδουν την ανεργία στις ακαμψίες της αγοράς και στην αποτυχία προσαρμογής των μισθών στις συνθήκες της αγοράς. Αυτές οι θεωρίες υπογραμμίζουν το ρόλο της προσφοράς και της ζήτησης στον καθορισμό των επιπέδων απασχόλησης και υποστηρίζουν την ελάχιστη κρατική παρέμβαση για να επιτραπεί στις δυνάμεις της αγοράς να λειτουργούν ελεύθερα (Boianovsky, 2004). Ωστόσο, οι περιορισμοί των κλασικών θεωριών έγιναν εμφανείς σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όπως η Μεγάλη Ύφεση, όπου η ανεργία παρέμεινε παρά τις καθοδικές προσαρμογές στους μισθούς.

Η κεϋνσιανή οικονομία, που αναπτύχθηκε από τον John Maynard Keynes, εισήγαγε μια αλλαγή παραδείγματος στην κατανόηση της ανεργίας. Ο Keynes υποστήριξε ότι η ανεργία θα μπορούσε να προκύψει από την ανεπαρκή συνολική ζήτηση στην οικονομία, οδηγώντας σε έλλειψη δημιουργίας θέσεων εργασίας ακόμη και όταν οι εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να δεχτούν χαμηλότερους μισθούς (Gaspar, 2020). Αυτή η προοπτική υπογράμμισε τη σημασία της κρατικής παρέμβασης για την τόνωση της ζήτησης μέσω δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών, όπως οι δημόσιες επενδύσεις και οι προσαρμογές των επιτοκίων, για τη μείωση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης (Furman & Summers, 2020). Η κεϋνσιανή θεωρία εξακολουθεί να ασκεί μεγάλη επιρροή, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της κυκλικής ανεργίας, όπως φαίνεται κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της πανδημίας.

Οι σύγχρονες θεωρίες για την ανεργία έχουν επεκταθεί σε αυτές τις θεμελιώδεις ιδέες, ενσωματώνοντας παράγοντες όπως η παγκοσμιοποίηση, η τεχνολογική αλλαγή και οι θεσμοί της αγοράς εργασίας. Οι δομικές θεωρίες τονίζουν τον ρόλο της τεχνολογικής προόδου και του οικονομικού μετασχηματισμού στη δημιουργία αναντιστοιχιών μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Για παράδειγμα, οι εξελίξεις στον αυτοματισμό και την τεχνητή νοημοσύνη έχουν

διαταράζει τα παραδοσιακά πρότυπα απασχόλησης, συμβάλλοντας στη δομική ανεργία (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Η παγκοσμιοποίηση έπαιξε επίσης ρόλο, καθώς ο αυξημένος ανταγωνισμός και η εκτός συνόρων αγορά εργασίας έχουν επηρεάσει τις εγχώριες αγορές εργασίας, ιδιαίτερα σε κλάδους που εκτίθενται στο διεθνές εμπόριο (World Economic Forum, 2024).

Ο ρόλος των πολιτικών και των θεσμών της αγοράς εργασίας είναι ένα άλλο επίκεντρο των σύγχρονων θεωριών για την ανεργία. Για παράδειγμα, η ακαμψία της εργατικής νομοθεσίας, οι κανονισμοί για τον κατώτατο μισθό και τα επιδόματα ανεργίας μπορούν να επηρεάσουν τη διάρκεια και εξάπλωση της ανεργίας. Ενώ τέτοια μέτρα παρέχουν κοινωνική προστασία, μπορεί επίσης να αποθαρρύνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας και να παρατείνουν την ανεργία εάν δεν είναι καλά σχεδιασμένα (International Labour Organization, 2024). Η εξισορρόπηση της ανάγκης για προστασία των εργαζομένων με την οικονομική ευελιξία είναι μια επαναλαμβανόμενη πρόκληση για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Η ανεργία έχει επίσης βαθιές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθιστώντας την ένα κρίσιμο ζήτημα για τους λήπτες αποφάσεων πολιτικής. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας συνδέονται με απώλεια εισοδήματος, μειωμένες καταναλωτικές δαπάνες και αυξημένη φτώχεια, δημιουργώντας μηχανισμούς ανατροφοδότησης που εμποδίζουν την οικονομική ανάκαμψη (Duede & Zhorin, 2016). Η μακροχρόνια ανεργία, ειδικότερα, μπορεί να οδηγήσει σε διάβρωση των δεξιοτήτων και κοινωνικό αποκλεισμό, επιδεινώνοντας περαιτέρω τις οικονομικές ανισότητες (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που εξετάζει τις διάφορες μορφές και τις υποκείμενες αιτίες της, με βάση τόσο τις ιστορικές εμπειρίες όσο και τις σύγχρονες προκλήσεις.

Συμπερασματικά, ο ορισμός και η κατηγοριοποίηση της ανεργίας, σε συνδυασμό με θεωρητικές γνώσεις, παρέχουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ανάλυση αυτού του ζητήματος. Από την κλασική έμφαση στους μηχανισμούς της αγοράς έως τις κεϋνσιανές και σύγχρονες προοπτικές για δομικούς και θεσμικούς παράγοντες, η εξέλιξη των θεωριών για την ανεργία αντανακλά τη μεταβαλλόμενη δυναμική των οικονομιών και των αγορών εργασίας. Κατανοώντας τις διάφορες μορφές ανεργίας και τις βαθύτερες αιτίες τους, οι πολιτικοί σχεδιαστές μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές για τη μείωση της ανεργίας και την προώθηση της οικονομικής σταθερότητας, ένα θέμα που θα διερευνηθεί περαιτέρω στην επακόλουθη ανάλυση των πολιτικών απαντήσεων και παρεμβάσεων.

2.2 Μέτρηση της Ανεργίας Ποσοστό ανεργίας και τρόποι υπολογισμού Διαφορές στη μέτρηση

Η μέτρηση της ανεργίας είναι μια θεμελιώδης πτυχή της κατανόησης της δυναμικής της αγοράς εργασίας και των οικονομικών επιδόσεων. Το ποσοστό ανεργίας, συνήθως εκφρασμένο ως ποσοστό, αντιπροσωπεύει το μερίδιο του εργατικού δυναμικού που είναι άνεργο αλλά αναζητά ενεργά εργασία. Αυτό το μέτρο χρησιμεύει, ως κρίσιμος δείκτης της οικονομικής υγείας, αντανακλώντας τις αλλαγές στη ζήτηση εργασίας και παρέχοντας πληροφορίες για ευρύτερες οικονομικές τάσεις (Claessens & Kose, 2012). Ωστόσο, η μεθοδολογία και οι αποχρώσεις της μέτρησης της ανεργίας αποκαλύπτουν πολυπλοκότητες που εκτείνονται πέρα από ένα ενιαίο νούμερο, απαιτώντας προσεκτική ερμηνεία για την αποτύπωση της πολύπλευρης φύσης των προκλήσεων της αγοράς εργασίας.

Ο υπολογισμός του ποσοστού ανεργίας περιλαμβάνει τη διαίρεση του αριθμού των ανέργων με το συνολικό εργατικό δυναμικό, το οποίο περιλαμβάνει τόσο τους μισθωτούς όσο και τους ανέργους που αναζητούν ενεργά εργασία. Αυτό το ποσοστό είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη μέτρηση, η οποία επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ περιοχών και χρονικών περιόδων (International Labour Organization, 2024). Ωστόσο, οι διακυμάνσεις στις μεθοδολογίες μέτρησης μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορές στα αναφερόμενα ποσοστά ανεργίας. Για παράδειγμα, ορισμένοι ορισμοί αποκλείουν τους αποθαρρυσμένους εργαζομένους, δηλαδή αυτούς που σταμάτησαν να αναζητούν θέσεις εργασίας λόγω έλλειψης ευκαιριών, με αποτέλεσμα την υποεκτίμηση των πραγματικών επιπέδων ανεργίας (Hellenic Statistical Authority, 2023). Για να αντιμετωπιστεί αυτό, συμπληρωματικοί δείκτες, όπως το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και το ποσοστό υποαπασχόλησης, παρέχουν πρόσθετο πλαίσιο για την κατανόηση της δυναμικής της αγοράς εργασίας.

Η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αποτελεί βασικό παράγοντα για τη μέτρηση της ανεργίας, καθώς καθορίζει τη δεξαμενή των ατόμων που περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό. Το ποσοστό συμμετοχής αντιπροσωπεύει το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας που είτε απασχολείται είτε αναζητά ενεργά εργασία. Οι διακυμάνσεις στα ποσοστά συμμετοχής μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τα στοιχεία της ανεργίας. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, οι αποθαρρυσμένοι εργαζόμενοι μπορεί να φύγουν από το εργατικό δυναμικό, οδηγώντας σε μείωση της συμμετοχής και προφανή μείωση των ποσοστών ανεργίας, ακόμη και

όταν η ανεργία επιμένει (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτό το φαινόμενο υπογραμμίζει τη σημασία της εξέτασης των ποσοστών συμμετοχής παράλληλα με τα στοιχεία της ανεργίας για να αποκτηθεί μια πιο ακριβής εικόνα των συνθηκών της αγοράς εργασίας.

Η μακροχρόνια ανεργία είναι μια άλλη κρίσιμη διάσταση της ανάλυσης της αγοράς εργασίας. Η μακροχρόνια ανεργία, που ορίζεται ως ανεργία που διαρκεί για 12 μήνες ή περισσότερο, θέτει μοναδικές προκλήσεις για τα άτομα και τις οικονομίες. Συνδέεται με τη διάβρωση των δεξιοτήτων, τη μειωμένη απασχολησιμότητα και τον κοινωνικό αποκλεισμό, δημιουργώντας έναν κύκλο φτώχειας και ανισότητας (World Economic Forum, 2024). Κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, η Ελλάδα γνώρισε απότομη αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας, με πολλά άτομα να αντιμετωπίζουν παρατεταμένη ανεργία και περιορισμένες ευκαιρίες για επαναπασχόληση (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας απαιτεί παρεμβάσεις, όπως κατάρτιση δεξιοτήτων και επιδοτήσεις απασχόλησης, για την επανένταξη των πληγέντων ατόμων στο εργατικό δυναμικό.

Η υποαπασχόληση είναι ένας άλλος παράγοντας που περιπλέκει τη μέτρηση της ανεργίας. Υποαπασχολούμενοι είναι εκείνοι που εργάζονται λιγότερες ώρες από αυτές που επιθυμούν ή σε θέσεις εργασίας που δεν ταιριάζουν με τις δεξιότητες και τα προσόντα τους. Ενώ αυτά τα άτομα ταξινομούνται ως μισθωτοί, η κατάστασή τους αντικατοπτρίζει μια αναποτελεσματική κατανομή των πόρων εργασίας και την ανεκπλήρωτη ζήτηση εργασίας (Gupta et al., 2023). Η συμπερίληψη μέτρων για την υποαπασχόληση παράλληλα με τα παραδοσιακά ποσοστά ανεργίας παρέχει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των προκλήσεων της αγοράς εργασίας, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής μετάβασης ή ανάκαμψης.

Οι αξιόπιστες πηγές δεδομένων είναι απαραίτητες για την ακριβή μέτρηση και ανάλυση της ανεργίας. Οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, όπως η Ελληνική Στατιστική Αρχή στην Ελλάδα, διεξάγουν τακτικές έρευνες εργατικού δυναμικού για τη συλλογή δεδομένων για την απασχόληση και την ανεργία (Hellenic Statistical Authority, 2024). Αυτές οι έρευνες συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα που ορίζονται από οργανισμούς, όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), διασφαλίζοντας συνέπεια και συγκρισιμότητα μεταξύ των χωρών. Η ΔΟΕ παρέχει παγκόσμιες στατιστικές για την αγορά εργασίας και κατευθυντήριες γραμμές για τον ορισμό και τη μέτρηση της ανεργίας, διευκολύνοντας τις αναλύσεις μεταξύ των χωρών και τη συγκριτική αξιολόγηση (International Labour Organization, 2024). Επιπρόσθετα, διοικητικά στοιχεία από τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, όπως ο Ελληνικός Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

(ΟΑΕΔ), προσφέρουν πληροφορίες για την εγγεγραμμένη ανεργία και τη χρήση προγραμμάτων για την αγορά εργασίας.

Παρά τις ισχυρές μεθοδολογίες που εφαρμόζουν αυτοί οι οργανισμοί, οι προκλήσεις στη συλλογή και ερμηνεία δεδομένων εξακολουθούν να υφίστανται. Οι διαφορές στο σχεδιασμό της έρευνας, τις μεθόδους δειγματοληψίας και τους ορισμούς μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλίσεις μεταξύ των αναφερόμενων ποσοστών ανεργίας. Για παράδειγμα, οι διακυμάνσεις στον τρόπο με τον οποίο ορίζεται η «ενεργητική αναζήτηση εργασίας» και ο τρόπος με τον οποίο λογίζεται η άτυπη απασχόληση μπορούν να επηρεάσουν τα στοιχεία της ανεργίας (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί συνεχή βελτίωση των μεθόδων συλλογής δεδομένων και τη χρήση συμπληρωματικών δεικτών για την αποτύπωση του πλήρους φάσματος των συνθηκών της αγοράς εργασίας.

Ο ρόλος των τεχνολογικών προόδων στη βελτίωση της μέτρησης της ανεργίας δεν μπορεί να αγνοηθεί. Η ενσωμάτωση μεγάλων δεδομένων και οι ψηφιακές πλατφόρμες έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ανάλυση της αγοράς εργασίας παρέχοντας πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο για τις αγγελίες εργασίας, την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και τις τάσεις απασχόλησης (Bahaj & Reis, 2022). Αυτές οι καινοτομίες μπορούν να συμπληρώσουν τις παραδοσιακές μεθόδους έρευνας, προσφέροντας πιο αναλυτικές και έγκαιρες γνώσεις σχετικά με τη δυναμική της αγοράς εργασίας.

Συμπερασματικά, η μέτρηση της ανεργίας είναι μια σύνθετη διαδικασία που απαιτεί προσεκτική εξέταση πολλών παραγόντων, όπως η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, η μακροχρόνια ανεργία και η υποαπασχόληση. Ενώ το ποσοστό ανεργίας παραμένει βασικός δείκτης των οικονομικών επιδόσεων, τα συμπληρωματικά μέτρα και οι αξιόπιστες πηγές δεδομένων είναι ουσιαστικής σημασίας για την αποτύπωση των ευρύτερων διαστάσεων των προκλήσεων της αγοράς εργασίας. Αξιοποιώντας ισχυρές μεθοδολογίες και αγκαλιάζοντας τις τεχνολογικές εξελίξεις, μπορούν να αναπτυχθούν στρατηγικές για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της ανεργίας. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμων συμμετοχών ενόψει των συνεχιζόμενων οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών.

2.3 Αιτίες της Ανεργίας Διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και οι επιπτώσεις τους στην ανεργία

Η ανεργία είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία, της εξέλιξης της τεχνολογίας, της παγκοσμιοποίησης και της οικονομικής ύφεσης. Καθένα από αυτά τα στοιχεία αλληλοεπιδρά με τη δυναμική της αγοράς εργασίας, διαμορφώνοντας ευκαιρίες απασχόλησης και συμβάλλοντας στις διακυμάνσεις της ανεργίας. Η κατανόηση των αιτιών της ανεργίας απαιτεί εξέταση αυτών των υποκείμενων δυνάμεων και την αλληλεπίδραση τους με ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές τάσεις.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία είναι μία από τις κύριες αιτίες της ανεργίας, καθώς οι αλλαγές στις βιομηχανίες και τις μεθόδους παραγωγής μεταβάλλουν τη ζήτηση για εργασία. Για παράδειγμα, η μετάβαση από οικονομίες που βασίζονται στη μεταποίηση σε βιομηχανίες προσανατολισμένες στις υπηρεσίες σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες έχει οδηγήσει σε απώλειες θέσεων εργασίας σε παραδοσιακούς τομείς, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ευκαιρίες σε άλλους (Périvier, 2018). Οι εργαζόμενοι σε παρακμάζουσες βιομηχανίες αντιμετωπίζουν προκλήσεις προσαρμογής στις νέες απαιτήσεις εργασίας, με αποτέλεσμα τη διαρθρωτική ανεργία. Αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και των απαιτήσεων των εξελισσόμενων βιομηχανιών υπογραμμίζει τη σημασία των προγραμμάτων εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης για τη διευκόλυνση της προσαρμογής του εργατικού δυναμικού (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Στην Ελλάδα, η παρακμή βιομηχανιών όπως η ναυπηγική και η κλωστοϋφαντουργία, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκείς επενδύσεις στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, έχουν συμβάλει στην επίμονη ανεργία σε ορισμένες περιοχές (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Οι τεχνολογικές εξελίξεις διαδραματίζουν διττό ρόλο στη διαμόρφωση της δυναμικής της απασχόλησης. Από τη μία πλευρά, η τεχνολογία οδηγεί την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργεί νέες ευκαιρίες απασχόλησης σε αναδυόμενους τομείς όπως η τεχνολογία της πληροφορίας, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι ψηφιακές υπηρεσίες. Από την άλλη πλευρά, ο αυτοματισμός και η τεχνητή νοημοσύνη έχουν εκτοπίσει τους εργαζόμενους σε καθημερινούς και επαναλαμβανόμενους ρόλους, ιδιαίτερα σε κατασκευαστικά και διοικητικά καθήκοντα (Gupta et al., 2023). Αυτή η διαδικασία τεχνολογικής διαταραχής επηρεάζει δυσανάλογα τους εργαζόμενους

με χαμηλή ειδίκευση, επιδεινώνοντας την ανισότητα και δημιουργώντας θύλακες ανεργίας. Για παράδειγμα, οι πρόοδοι στη ρομποτική και τη μηχανική μάθηση έχουν μεταμορφώσει βιομηχανίες όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, μειώνοντας τη ζήτηση για εργαζόμενους στη γραμμή συναρμολόγησης ενώ αυξάνουν την ανάγκη για τεχνικούς υψηλής εξειδίκευσης (World Economic Forum, 2024). Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η τεχνολογία απαιτεί προληπτικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση για να εξοπλίσουν τους εργαζόμενους με τις δεξιότητες που απαιτούνται για να ευδοκιμήσουν σε μια οικονομία που βασίζεται στην τεχνολογία (International Labour Organization, 2024).

Η παγκοσμιοποίηση περιπλέκει περαιτέρω τη σχέση μεταξύ ανεργίας και οικονομικής αλλαγής. Το αυξημένο διεθνές εμπόριο και η ενοποίηση των παγκόσμιων αγορών έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες και προκλήσεις για τις αγορές εργασίας. Από τη μια πλευρά, η παγκοσμιοποίηση έχει διευρύνει την πρόσβαση σε νέες αγορές και έχει ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη σε βιομηχανίες που προσανατολίζονται στις εξαγωγές. Από την άλλη πλευρά, έχει εκθέσει τους εργαζόμενους σε οικονομίες υψηλού κόστους στον ανταγωνισμό από παραγωγούς χαμηλότερου κόστους, οδηγώντας σε απώλεια θέσεων εργασίας σε τομείς όπως η μεταποίηση και η γεωργία (Bahaj & Reis, 2022). Στην Ελλάδα, ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης ήταν ανάμεικτος, με ορισμένες βιομηχανίες να επωφελούνται από αυξημένες εμπορικές ευκαιρίες, ενώ άλλες, ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχουν αγωνιστεί να ανταγωνιστούν σε μια ολοένα και πιο διασυνδεδεμένη αγορά (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Οι οικονομικές υφέσεις είναι άλλη μια σημαντική κινητήρια δύναμη της ανεργίας, καθώς οι μειώσεις της συνολικής ζήτησης οδηγούν σε μειώσεις της παραγωγής και συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού. Οι υφέσεις επιδεινώνουν την κυκλική ανεργία, με τις επιχειρήσεις να περικόπτουν θέσεις εργασίας για να αντισταθμίσουν τα μειωμένα έσοδα (Claessens & Kose, 2012). Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 παρέχει ένα έντονο παράδειγμα του πώς οι οικονομικές πτώσεις μπορούν να διαταράξουν τις αγορές εργασίας, με αποτέλεσμα εκτεταμένες απώλειες θέσεων εργασίας και μακροχρόνια ανεργία. Ομοίως, η πανδημία COVID-19 προκάλεσε άνευ προηγουμένου διαταραχές στην οικονομική δραστηριότητα, με ολόκληρους τομείς όπως ο τουρισμός, η φιλοξενία και το λιανικό εμπόριο να αντιμετωπίζουν απότομη πτώση της απασχόλησης (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Η άνιση ανάκαμψη από αυτές τις κρίσεις υπογραμμίζει την ανάγκη για παρεμβάσεις με στόχο την αντιμετώπιση των ειδικών προκλήσεων του κλάδου και την υποστήριξη των ευάλωτων εργαζομένων.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ διαρθρωτικών αλλαγών, τεχνολογίας, παγκοσμιοποίησης και ύφεσης δημιουργεί πολύπλοκα πρότυπα απασχόλησης και ανεργίας. Για παράδειγμα, οι οικονομικές πτώσεις επιταχύνουν τις διαρθρωτικές αλλαγές και την τεχνολογική υιοθέτηση καθώς οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να μειώσουν το κόστος και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα (Gaspar, 2020). Αυτή η δυναμική μπορεί να οδηγήσει σε μόνιμες απώλειες θέσεων εργασίας σε ορισμένους τομείς, ακόμη και μετά την ανάκαμψη της οικονομίας. Ταυτόχρονα, η παγκοσμιοποίηση ενισχύει τον αντίκτυπο των υφέσεων μεταδίδοντας οικονομικούς κραδασμούς πέρα από τα σύνορα, επηρεάζοντας βιομηχανίες και εργαζόμενους που απέχουν πολύ από την αρχική πηγή της κρίσης (International Labour Organization, 2024).

Για την αντιμετώπιση των αιτιών της ανεργίας, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να υιοθετήσουν μια πολύπλευρη προσέγγιση που εξισορροπεί τη βραχυπρόθεσμη ανακούφιση με τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι απαραίτητες για τον εξοπλισμό των εργαζομένων, ώστε να προσαρμοστούν στις διαρθρωτικές αλλαγές και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Οι ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, όπως οι υπηρεσίες τοποθέτησης σε θέση εργασίας, τα προγράμματα επανεκπαίδευσης και οι επιδοτήσεις μισθών, μπορούν να βοηθήσουν στον μετριασμό των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης και της ύφεσης (Hupkau & Petrongolo, 2020). Επιπλέον, η προώθηση της οικονομικής διαφοροποίησης και η υποστήριξη της καινοτομίας σε τομείς υψηλής ανάπτυξης μπορεί να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για απασχόληση, μειώνοντας παράλληλα την εξάρτηση από ευάλωτες βιομηχανίες.

Συμπερασματικά, οι αιτίες της ανεργίας είναι βαθιά ριζωμένες στις διαρθρωτικές αλλαγές, την τεχνολογική πρόοδο, την παγκοσμιοποίηση και τις οικονομικές διακυμάνσεις. Αυτές οι δυνάμεις αλληλεπιδρούν με διάφορους τρόπους, διαμορφώνοντας τις αγορές εργασίας και δημιουργώντας προκλήσεις τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους φορείς πολιτικής. Οι προσπάθειες αντιμετώπισης είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ανθεκτικών αγορών εργασίας που μπορούν να προσαρμοστούν στις εξελισσόμενες απαιτήσεις μιας ταχέως μεταβαλλόμενης παγκόσμιας οικονομίας.

2.4 Επιπτώσεις της Ανεργίας Κοινωνικές επιπτώσεις

Η ανεργία έχει εκτεταμένες συνέπειες, επηρεάζοντας όχι μόνο την οικονομική σταθερότητα των εθνών αλλά και την κοινωνική και ψυχολογική ευημερία των ατόμων. Οι επιπτώσεις της ανεργίας περιλαμβάνουν αυξημένη φτώχεια, αυξημένη ανισότητα, κοινωνικό αποκλεισμό και ψυχολογική δυσφορία. Αυτές οι επιπτώσεις αντηχούν επίσης στην ευρύτερη οικονομία, περιορίζοντας την οικονομική ανάπτυξη και μειώνοντας τα επίπεδα επενδύσεων.

Μία από τις πιο εμφανείς κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας είναι η συμβολή της στη φτώχεια. Η ανεργία στερεί από τα άτομα και τις οικογένειες ένα σταθερό εισόδημα, αναγκάζοντας τα να στηρίζονται σε κοινωνικά δίκτυα προστασίας ή ανεπίσημες μορφές βοήθειας. Η απώλεια κερδών μπορεί να οδηγήσει σε αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών όπως στέγαση, τροφή και υγειονομική περίθαλψη, εμφάθυνση των κύκλων της φτώχειας (World Economic Forum, 2024). Αυτό το ζήτημα είναι ιδιαίτερα έντονο σε περιοχές με περιορισμένα συστήματα πρόνοιας, όπου η απουσία ισχυρών μηχανισμών υποστήριξης επιδεινώνει την οικονομική ευπάθεια των ανέργων (International Labour Organization, 2024). Στην Ελλάδα, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας κατά την κρίση της Ευρωζώνης αύξησαν σημαντικά τα επίπεδα φτώχειας, με ολόκληρες κοινότητες να αγωνίζονται να ανακάμψουν από την παρατεταμένη οικονομική ύφεση (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Η ανεργία συμβάλλει επίσης στην αύξηση της ανισότητας, καθώς οι επιπτώσεις της είναι άνισα κατανομημένες σε δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Οι ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως οι γυναίκες, οι νέοι και οι εργαζόμενοι με χαμηλό εισόδημα, επηρεάζονται δυσανάλογα, αντιμετωπίζοντας μεγαλύτερη διάρκεια ανεργίας και μειωμένη πρόσβαση σε ευκαιρίες επαναπασχόλησης (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Η έμφυλη φύση της ανεργίας, για παράδειγμα, υπογραμμίζει τα δομικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των ευθυνών φροντίδας και της υπερεκπροσώπησης σε επισφαλή απασχόληση (International Labour Organization, 2024). Αυτές οι ανισότητες όχι μόνο διαιωνίζουν την ανισότητα αλλά υπονομεύουν επίσης την κοινωνική συνοχή, καθώς οι περιθωριοποιημένες ομάδες αντιμετωπίζουν συστημικά εμπόδια στην οικονομική συμμετοχή και την ανοδική κινητικότητα (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια άλλη κρίσιμη συνέπεια της ανεργίας, καθώς η παρατεταμένη ανεργία απομονώνει τα άτομα από τις κοινότητες τους και τα κοινωνικά τους

δίκτυα. Η έλλειψη ουσιαστικής δέσμευσης στην εργασία και σε άλλες παραγωγικές δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσει σε αισθήματα αποξένωσης και μειωμένη αίσθηση του σκοπού. Αυτή η απομόνωση επιδεινώνεται από τον κοινωνικό στιγματισμό, όπου τα άνεργα άτομα μπορεί να θεωρούνται λιγότερο ικανά ή εργατικά, περιθωριοποιώντας τα περαιτέρω από την κυρίαρχη κοινωνία (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015). Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί όχι μόνο οικονομικές παρεμβάσεις αλλά και πρωτοβουλίες με βάση την κοινότητα που ενθαρρύνουν την ένταξη και την υποστήριξη όσων πλήττονται από την ανεργία.

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της ανεργίας είναι εξίσου βαθιές, με σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και ευημερία. Η απώλεια εργασίας προκαλεί άγχος και κατάθλιψη, καθώς τα άτομα παλεύουν με την οικονομική ανασφάλεια και την αβεβαιότητα για το μέλλον (Gurta et al., 2023). Αυτές οι ψυχολογικές επιπτώσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοβαρές για όσους βιώνουν μακροχρόνια ανεργία, καθώς η παρατεταμένη ανεργία διαβρώνει την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση. Η έρευνα έχει δείξει ότι οι επιπτώσεις της ανεργίας στην ψυχική υγεία εκτείνονται πέρα από το άτομο, επηρεάζοντας τα μέλη της οικογένειας και αυξάνοντας τον κίνδυνο σχεσιακών συγκρούσεων και αστάθειας (International Labour Organization, 2024). Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για ολιστικές προσεγγίσεις για την ανεργία που αντιμετωπίζουν τόσο την οικονομική όσο και την ψυχολογική διάσταση.

Πέρα από τις κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της, η ανεργία έχει σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη και τις επενδύσεις. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας μειώνουν τα εισοδήματα των νοικοκυριών, οδηγώντας σε μείωση των καταναλωτικών δαπανών και της συνολικής ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες. Αυτή η μείωση της ζήτησης έχει μια κλιμακωτή επίδραση στις επιχειρήσεις, γεγονός που μπορεί να μειώσει περαιτέρω τις επενδύσεις και τα επίπεδα εργατικού δυναμικού ως απάντηση στη μείωση των εσόδων (Bahaj & Reis, 2022). Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας που προκύπτει, δημιουργεί μια αλληλουχία γεγονότων, όπου η ανεργία διαιωνίζει την οικονομική στασιμότητα και καθυστερεί την ανάκαμψη (Claessens & Kose, 2012).

Η ανεργία επηρεάζει επίσης τις επενδύσεις σε ευρύτερο επίπεδο, καθώς υπονομεύει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και δημιουργεί αβεβαιότητα για τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες. Οι επιχειρήσεις είναι λιγότερο πιθανό να δεσμευτούν σε μακροπρόθεσμα έργα και σε σχέδια επέκτασης σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από υψηλή ανεργία, καθώς οι σχετικοί κίνδυνοι υπερτερούν των πιθανών αποδόσεων (Duede & Zhorin, 2016). Ομοίως, οι κυβερνήσεις

αντιμετωπίζουν δημοσιονομικές πιέσεις σε περιόδους υψηλής ανεργίας, καθώς τα μειωμένα φορολογικά έσοδα και οι αυξημένες δαπάνες για προγράμματα κοινωνικής στήριξης περιορίζουν την ικανότητα τους να επενδύουν σε υποδομές και άλλες πρωτοβουλίες ενίσχυσης της ανάπτυξης (Furman & Summers, 2020). Αυτοί οι περιορισμοί υπογραμμίζουν τη διασυνδεδεμένη φύση της ανεργίας και της οικονομικής ανάπτυξης, όπου η αντιμετώπιση του ενός απαιτεί εστίαση στο άλλο.

Στην Ελλάδα, οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονες σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Η κρίση στην Ευρωζώνη και η πανδημία COVID-19 προκάλεσαν απότομες αυξήσεις στην ανεργία, επιδεινώνοντας τις υπάρχουσες ευπάθειες και δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τους πολιτικούς υπευθύνους (Hellenic Statistical Authority, 2023). Οι προσπάθειες για τον μετριασμό αυτών των επιπτώσεων περιλαμβάνουν προγράμματα δημιουργίας θέσεων εργασίας, πρωτοβουλίες επανεκπαίδευσης και μέτρα κοινωνικής βοήθειας, αν και η μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα αυτών των παρεμβάσεων παραμένει αντικείμενο συνεχούς ανάλυσης (International Labour Organization, 2024).

Συμπερασματικά, οι συνέπειες της ανεργίας εκτείνονται πολύ πέρα από την απώλεια εισοδήματος, επηρεάζοντας τα άτομα, τις κοινότητες και τις οικονομίες με βαθύ και αλληλένδετο τρόπο. Οι κοινωνικές επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της φτώχειας, της ανισότητας και του αποκλεισμού, υπογραμμίζουν την ανάγκη για πολιτικές που δίνουν προτεραιότητα στην ισότητα και την πρόσβαση σε ευκαιρίες. Εν τω μεταξύ, οι ψυχολογικές επιπτώσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης της υποστήριξης ψυχικής υγείας στις παρεμβάσεις για την ανεργία. Τέλος, οι οικονομικές επιπτώσεις της ανεργίας αποκαλύπτουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνθηκών για βιώσιμη ανάπτυξη και επενδύσεις.

2.5 Ανεργία και Κυβερνητικές Πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας

Η αντιμετώπιση της ανεργίας αποτελεί κεντρικό μέλημα για τις κυβερνήσεις παγκοσμίως, καθώς η υψηλή ανεργία όχι μόνο υπονομεύει την οικονομική σταθερότητα, αλλά επιδεινώνει επίσης τις κοινωνικές ανισότητες και αποδυναμώνει την εμπιστοσύνη του κοινού στους θεσμούς. Για την αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας, οι πολιτικά υπεύθυνοι βασίζονται σε μια πολύπλευρη προσέγγιση που περιλαμβάνει δημόσιες επενδύσεις, προγράμματα εκπαίδευσης και

κατάρτισης, επιδοτήσεις και ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες κοινωνικής πρόνοιας. Αυτά τα μέτρα συμπληρώνονται από δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας και τη δημιουργία βιώσιμων ευκαιριών απασχόλησης.

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν βασικό πυλώνα των κυβερνητικών στρατηγικών για τη μείωση της ανεργίας. Με τη χρηματοδότηση έργων υποδομής, πρωτοβουλιών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τεχνολογικής καινοτομίας, οι κυβερνήσεις μπορούν να δημιουργήσουν άμεσες και έμμεσες ευκαιρίες απασχόλησης ενώ παράλληλα να τονώνουν την οικονομική ανάπτυξη (Furman & Summers, 2020). Η ανάπτυξη υποδομών, για παράδειγμα, δημιουργεί θέσεις εργασίας στις κατασκευές και σε συναφείς βιομηχανίες, ενώ βελτιώνει τη μακροπρόθεσμη οικονομική απόδοση ενισχύοντας τα δίκτυα μεταφορών και επικοινωνιών. Στην Ελλάδα, οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών κατά τη φάση ανάκαμψης της κρίσης στην Ευρωζώνη βοήθησαν στη βελτίωση ορισμένων από τις αρνητικές επιπτώσεις της υψηλής ανεργίας, ιδιαίτερα σε περιοχές που επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από την ύφεση (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτές οι επενδύσεις παρείχαν άμεση ανακούφιση και έθεσαν επίσης τις βάσεις για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι εξίσου κρίσιμα για την αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανεργίας, η οποία προκύπτει από αναντιστοιχίες μεταξύ των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας. Καθώς οι βιομηχανίες εξελίσσονται και υιοθετούν νέες τεχνολογίες, οι εργαζόμενοι πρέπει να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για να παραμείνουν ανταγωνιστικοί. Η επαγγελματική κατάρτιση, οι πρωτοβουλίες αναβάθμισης των δεξιοτήτων και οι συνεργασίες με εργοδότες του ιδιωτικού τομέα αποτελούν βασικά στοιχεία μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη γεφύρωση του χάσματος δεξιοτήτων (World Economic Forum, 2024). Για παράδειγμα, τα προγράμματα κατάρτισης με επίκεντρο την τεχνολογία μπορούν να εξοπλίσουν τους εργαζόμενους με τις ικανότητες που απαιτούνται για θέσεις εργασίας σε τομείς υψηλής ανάπτυξης όπως η τεχνολογία της πληροφορίας, η πράσινη ενέργεια και η προηγμένη παραγωγή (International Labour Organization, 2024). Τέτοιες πρωτοβουλίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην Ελλάδα, όπου οι διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία έχουν αφήσει πολλούς εργαζόμενους χωρίς τις δεξιότητες που απαιτούνται για την εξασφάλιση σταθερής απασχόλησης (Anastasiou, Filippidis, & Stergiou, 2015).

Οι επιδοτήσεις και τα κίνητρα για τις επιχειρήσεις είναι ένα ακόμη αποτελεσματικό εργαλείο για τη μείωση της ανεργίας. Οι κυβερνήσεις μπορούν να ενθαρρύνουν τις εταιρείες να

προσλαμβάνουν, προσφέροντας επιδοτήσεις μισθών, φορολογικές ελαφρύνσεις και επιχορηγήσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Αυτά τα μέτρα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για την υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), οι οποίες πλήττονται περισσότερο κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, αλλά χρησιμεύουν επίσης ως σημαντικοί μηχανισμοί δημιουργίας θέσεων εργασίας (Bahaj & Reis, 2022). Οι επιδοτήσεις μπορούν επίσης να στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως νέους, γυναίκες και μακροχρόνια άνεργους, για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας και την προώθηση της ενσωμάτωσης (Gupta et al., 2023). Στην Ελλάδα, οι επιδοτήσεις για προγράμματα απασχόλησης νέων έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για τη μείωση της ανεργίας στους νέους εργαζόμενους, μια δημογραφική κατάσταση που επηρεάζεται δυσανάλογα τόσο από την κρίση της Ευρωζώνης όσο και από την πανδημία COVID-19 (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Τα κοινωνικά προγράμματα και τα επιδόματα ανεργίας είναι ζωτικής σημασίας για την άμβλυνση των άμεσων επιπτώσεων της απώλειας εργασίας και την παροχή οικονομικής σταθερότητας στα επηρεαζόμενα άτομα. Τα επιδόματα ανεργίας όχι μόνο ανακουφίζουν τις οικονομικές δυσκολίες αλλά βοηθούν επίσης στη διατήρηση της ζήτησης των καταναλωτών σε περιόδους οικονομικής κρίσης, αποτρέποντας βαθύτερες υφέσεις (International Labour Organization, 2024). Ωστόσο, ο σχεδιασμός αυτών των προγραμμάτων είναι κρίσιμος για να διασφαλιστεί ότι δεν αποθαρρύνουν τη συμπεριφορά αναζήτησης εργασίας. Τα αποτελεσματικά συστήματα εξισορροπούν την επαρκή υποστήριξη με κίνητρα για επαναπασχόληση, όπως η σύνδεση των παροχών με τη συμμετοχή στην κατάρτιση εργασίας ή τις ενεργές προσπάθειες αναζήτησης εργασίας (Hupkau & Petrongolo, 2020). Τα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων συνεπειών της ανεργίας, όπως η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, παρέχοντας υποστήριξη σε ευάλωτους πληθυσμούς.

Οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές συμπληρώνουν αυτά τα μέτρα με την προώθηση ευρύτερων οικονομικών συνθηκών που ευνοούν τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι δημοσιονομικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των αυξημένων κρατικών δαπανών και των φορολογικών περικοπών, στοχεύουν στην τόνωση της συνολικής ζήτησης και στην ενθάρρυνση των επιχειρήσεων να επεκταθούν και να προσλάβουν (Claessens & Kose, 2012). Για παράδειγμα, οι δαπάνες για υποδομές όχι μόνο δημιουργούν άμεσα θέσεις εργασίας, αλλά επίσης ενισχύουν τη ζήτηση για υλικά και υπηρεσίες, δημιουργώντας πρόσθετη απασχόληση στις αλυσίδες εφοδιασμού. Οι νομισματικές πολιτικές, όπως η μείωση των επιτοκίων και η εφαρμογή ποσοτικής

χαλάρωσης, καθιστούν τον δανεισμό πιο προσιτό για τις επιχειρήσεις, ενθαρρύνοντας τις επενδύσεις και την επέκταση (Bahaj & Reis, 2022). Αυτά τα μακροοικονομικά εργαλεία ήταν καθοριστικά για τον μετριασμό των επιπτώσεων της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της πανδημίας COVID-19, καθώς οι κεντρικές τράπεζες και οι κυβερνήσεις συντόνισαν τις προσπάθειες για τη σταθεροποίηση των οικονομιών και την προστασία των θέσεων εργασίας.

Στην Ελλάδα, ο συνδυασμός δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, μαζί με προγράμματα απασχόλησης, έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των υψηλών ποσοστών ανεργίας που σημειώθηκαν κατά τις πρόσφατες κρίσεις. Οι πρωτοβουλίες δημοσίων έργων, όπως τα έργα ανάπτυξης υποδομών, έχουν προσφέρει άμεσες ευκαιρίες απασχόλησης, ενώ οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας έχουν στόχο να ενισχύσουν την ευελιξία και την ανταγωνιστικότητα του εργατικού δυναμικού (Hellenic Statistical Authority, 2024). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά τη διασφάλιση ότι αυτά τα μέτρα μεταφράζονται σε βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα για περιθωριοποιημένες ομάδες και περιφέρειες που επηρεάζονται δυσανάλογα από οικονομικές αναταραχές.

Συμπερασματικά, η μείωση της ανεργίας απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση που ενσωματώνει δημόσιες επενδύσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, επιχειρηματικά κίνητρα και πρωτοβουλίες κοινωνικής πρόνοιας με ευρύτερες δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές. Αντιμετωπίζοντας τόσο τις άμεσες όσο και τις διαρθρωτικές αιτίες της ανεργίας, οι κυβερνήσεις μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που υποστηρίζει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και ενισχύει την ανθεκτικότητα απέναντι στις μελλοντικές προκλήσεις. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες όχι μόνο για τη μείωση της ανεργίας αλλά και για την προώθηση της κοινωνικής ισότητας και της οικονομικής σταθερότητας, διασφαλίζοντας ότι όλα τα μέλη της κοινωνίας έχουν πρόσβαση σε ουσιαστικές και παραγωγικές ευκαιρίες απασχόλησης.

2.6 Ειδικές Μορφές Ανεργίας Μακροχρόνια ανεργία

Η ανεργία εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, καθεμία με ξεχωριστά χαρακτηριστικά και συνέπειες. Μεταξύ αυτών, η μακροχρόνια ανεργία, η ανεργία των νέων και η ανεργία μεταξύ των γυναικών και συγκεκριμένων ομάδων όπως οι μειονότητες και τα άτομα με αναπηρίες είναι

ιδιαίτερα πιεστικά ζητήματα. Αυτές οι εξειδικευμένες κατηγορίες ανεργίας αποκαλύπτουν συστημικές προκλήσεις και απαιτούν εστιασμένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών τους και την ελάφρυνση των επιπτώσεων τους.

Η μακροχρόνια ανεργία, που ορίζεται ως η ανεργία που διαρκεί 12 μήνες ή περισσότερο, αποτελεί σημαντική πρόκληση τόσο για τα άτομα όσο και για τις οικονομίες. Αυτοί που επηρεάζονται αντιμετωπίζουν διάβρωση των δεξιοτήτων, μειωμένη απασχολησιμότητα και ψυχολογική δυσφορία, τα οποία συμβάλλουν συλλογικά σε κύκλους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (World Economic Forum, 2024). Η επιμονή της μακροχρόνιας ανεργίας μπορεί επίσης να μειώσει τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, καθώς τα άτομα αποθαρρύνονται και σταματούν να αναζητούν ενεργά εργασία (Gupta et al., 2023). Στην Ελλάδα, η μακροχρόνια ανεργία εκτινάχθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, επηρεάζοντας δυσανάλογα τους ηλικιωμένους εργαζόμενους και εκείνους σε παρακμάζουσες βιομηχανίες (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση της απαιτεί ολοκληρωμένες στρατηγικές, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων επανεκπαίδευσης, υπηρεσιών τοποθέτησης εργασίας και επιδοτήσεων μισθών για την ενθάρρυνση της πρόσληψης μακροχρόνια ανέργων.

Η ανεργία των νέων είναι μια άλλη κρίσιμη ανησυχία, με τους νέους να φέρουν το κύριο βάρος των οικονομικών αναταραχών. Αυτό το δημογραφικό αντιμετωπίζει μοναδικά εμπόδια στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης εμπειρίας, των περιορισμένων επαγγελματικών δικτύων και των αναντιστοιχιών μεταξύ της εκπαίδευσης και των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας (International Labour Organization, 2024). Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η πανδημία COVID-19 τόνισαν την ευπάθεια των νέων εργαζομένων, με τα ποσοστά ανεργίας των νέων να υπερβαίνουν σημαντικά αυτά των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων σε πολλές χώρες (Hupkau & Petrongolo, 2020). Στην Ελλάδα, η ανεργία των νέων παραμένει ένα επίμονο ζήτημα, με δομικούς παράγοντες, όπως η υπερβολική έμφαση στην ακαδημαϊκή εκπαίδευση σε βάρος της επαγγελματικής κατάρτισης να συμβάλλουν στο πρόβλημα (Hellenic Statistical Authority, 2024). Οι λύσεις για την ανεργία των νέων περιλαμβάνουν την επέκταση των θέσεων μαθητείας, την ενίσχυση της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και την ευθυγράμμιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς.

Η ανεργία των γυναικών είναι βαθιά συνυφασμένη με ευρύτερα ζητήματα της ανισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας λόγω συστημικών φραγμών, όπως οι ευθύνες φροντίδας, η περιορισμένη πρόσβαση σε παιδική

φροντίδα και ο επαγγελματικός διαχωρισμός σε χαμηλότερα αμειβόμενες και λιγότερο σταθερές θέσεις εργασίας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Οι επιπτώσεις της ύφεσης συγκεκριμένα στην πανδημία COVID-19, επηρέασε δυσανάλογα τις γυναίκες, καθώς ο μεγάλος αριθμός τους σε τομείς όπως το λιανικό εμπόριο, η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση παρουσίασαν σημαντικές διαταραχές (International Labour Organization, 2024). Οι πολιτικές που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας θα πρέπει να επικεντρώνονται στη βελτίωση της πρόσβασης στην παιδική μέριμνα, στην προώθηση ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων και στην αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω φύλου στις πρακτικές προσλήψεων και αμοιβών.

Οι εξειδικευμένες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μειονοτήτων και των ατόμων με αναπηρίες, αντιμετωπίζουν επίσης μοναδικές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση. Αυτές οι ομάδες αντιμετωπίζουν συστημικές διακρίσεις, έλλειψη προσβασιμότητας και περιορισμένες ευκαιρίες για πρόοδο. Η ανεργία μεταξύ των μειονοτήτων επιδεινώνεται από τις δομικές ανισότητες στην εκπαίδευση και τη στέγαση, οι οποίες περιορίζουν την πρόσβαση σε σταθερές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας (World Economic Forum, 2024). Ομοίως, τα άτομα με αναπηρίες αντιμετωπίζουν εμπόδια που σχετίζονται με τη στέγαση στο χώρο εργασίας, τη μεταφορά και τις κοινωνικές συμπεριφορές. Στην Ελλάδα, οι προσπάθειες για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων απασχόλησης αυτών των ομάδων περιλαμβάνουν προγράμματα κατάρτισης και κίνητρα για πρακτικές προσλήψεων, αν και η πρόοδος παραμένει άνιση (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Οι συνέπειες της ανεργίας για αυτές τις συγκεκριμένες ομάδες εκτείνονται πέρα από την οικονομική δυσπραγία. Η μακροχρόνια ανεργία, για παράδειγμα, σχετίζεται με προκλήσεις ψυχικής υγείας, όπως η κατάθλιψη, το άγχος και η μειωμένη αυτοεκτίμηση, τα οποία μπορούν να εμποδίσουν περαιτέρω τις προοπτικές επαναπρόσληψης (Gupta et al., 2023). Η ανεργία των νέων έχει ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένων αυξημένων κινδύνων κοινωνικής αναταραχής, πολιτικής αποδέσμευσης και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της καθυστερημένης εισόδου στην αγορά εργασίας (Périvier, 2018). Ομοίως, η ανεργία μεταξύ των γυναικών και των μειονοτήτων ενισχύει τους κύκλους της ανισότητας και περιορίζει την οικονομική ανάπτυξη αποκλείοντας ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού να συνεισφέρει στο εργατικό δυναμικό (International Labour Organization, 2024).

Οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής πρέπει να υιοθετήσουν προσαρμοσμένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των μοναδικών αναγκών αυτών των ομάδων. Για τη μακροχρόνια ανεργία, οι ενεργητικές πολιτικές στην αγορά εργασίας, όπως οι πρωτοβουλίες επανεκπαίδευσης και η βοήθεια για την αναζήτηση εργασίας, μπορούν να βοηθήσουν στην επανένταξη των ατόμων στο εργατικό δυναμικό. Για την ανεργία των νέων, οι συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και βιομηχανιών μπορούν να ενισχύσουν την απασχολησιμότητα παρέχοντας σχετικές δεξιότητες και πρακτική εμπειρία (World Economic Forum, 2024). Η αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας απαιτεί εστίαση στη μείωση των δομικών εμποδίων, όπως η βελτίωση της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα και η εφαρμογή φιλικών προς την οικογένεια πολιτικών στο χώρο εργασίας (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Εν τω μεταξύ, η αντιμετώπιση της ανεργίας μεταξύ των μειονοτήτων και των ατόμων με αναπηρία απαιτεί μέτρα κατά των διακρίσεων, πρακτικές προσλήψεων χωρίς αποκλεισμούς και επενδύσεις στην προσβασιμότητα.

Συμπερασματικά, εξειδικευμένες μορφές ανεργίας, όπως η μακροχρόνια ανεργία, η ανεργία των νέων και η ανεργία μεταξύ των γυναικών και των περιθωριοποιημένων ομάδων, υπογραμμίζουν την πολυπλοκότητα των προκλήσεων της αγοράς εργασίας. Κάθε κατηγορία απαιτεί κατανόηση των αιτιών της και παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων επιπτώσεων της. Με την υιοθέτηση περιεκτικών πολιτικών, οι κυβερνήσεις μπορούν να μειώσουν τα ποσοστά ανεργίας αλλά και να ενισχύσουν την κοινωνική ισότητα και την οικονομική ανθεκτικότητα, διασφαλίζοντας ότι όλα τα μέλη της κοινωνίας έχουν πρόσβαση σε ουσιαστικές και βιώσιμες ευκαιρίες απασχόλησης. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για το χτίσιμο μιας δυναμικής οικονομίας που αξιοποιεί πλήρως το εργατικό δυναμικό της.

2.7 Συμπεράσματα Συνοπτική παρουσίαση των βασικών αιτιών και επιπτώσεων της ανεργίας

Η ανεργία παραμένει μια από τις πιο πιεστικές προκλήσεις για τις σύγχρονες οικονομίες, αντανakλώντας μια περίπλοκη αλληλεπίδραση διαρθρωτικών, κυκλικών και συστημικών παραγόντων. Οι βαθύτερες αιτίες του περιλαμβάνουν τις τεχνολογικές εξελίξεις, την παγκοσμιοποίηση, τις οικονομικές υφέσεις και τις αναντιστοιχίες μεταξύ των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Αυτές οι αιτίες είναι

συνυφασμένες με ευρύτερους οικονομικούς μετασχηματισμούς, δημιουργώντας πολύπλευρα εμπόδια στην απασχόληση που είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν με ενιαίες λύσεις (Claessens & Kose, 2012). Οι συνέπειες της ανεργίας εκτείνονται πέρα από τους οικονομικούς δείκτες, επηρεάζοντας την κοινωνική ισότητα, την ψυχολογική ευημερία και τη συνολική κοινωνική συνοχή.

Οι διαρθρωτικοί μετασχηματισμοί στις οικονομίες, όπως οι μετατοπίσεις από τη μεταποίηση στις βιομηχανίες υπηρεσιών, υπογραμμίζουν τη δυναμική φύση των αγορών εργασίας. Αυτές οι αλλαγές αφήνουν ευάλωτα τμήματα του εργατικού δυναμικού, ειδικά εκείνα με δεξιότητες που συνδέονται με παρακμάζουσες βιομηχανίες. Η άνοδος του αυτοματισμού και της τεχνητής νοημοσύνης, ενώ οδηγεί την παραγωγικότητα, έχει εκτοπίσει πολλές θέσεις εργασίας ρουτίνας, αυξάνοντας την ανεργία μεταξύ των εργαζομένων με χαμηλή ειδίκευση (World Economic Forum, 2024). Η παγκοσμιοποίηση περιπλέκει περαιτέρω αυτή τη δυναμική εκθέτοντας τους εργαζόμενους σε οικονομίες υψηλού κόστους σε ανταγωνισμό από αγορές εργασίας χαμηλότερου κόστους, οδηγώντας σε απώλεια θέσεων εργασίας σε κλάδους που δεν είναι πλέον ανταγωνιστικοί σε παγκόσμια κλίμακα (Bahaj & Reis, 2022).

Οι οικονομικές υφέσεις επιδεινώνουν την ανεργία, με τις κυκλικές απώλειες θέσεων εργασίας να αντικατοπτρίζουν τη μειωμένη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Τέτοιες πτώσεις έχουν άμεσο αντίκτυπο, ιδιαίτερα σε ευάλωτες ομάδες όπως οι νέοι, οι γυναίκες και οι μειονότητες (Hupkau & Petrongolo, 2020). Η ανεργία των νέων, για παράδειγμα, αντανακλά συστημικές προκλήσεις για την ένταξη νέων εργαζομένων στις αγορές εργασίας, λόγω ανεπαρκούς εμπειρίας ή αναντιστοιχίας δεξιοτήτων με τις ανάγκες των εργοδοτών (International Labour Organization, 2024). Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων στην ανεργία επιδεινώνονται από τις ευθύνες φροντίδας και τον επαγγελματικό διαχωρισμό, ενισχύοντας περαιτέρω τις ανισότητες (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Οι κοινωνικές συνέπειες της ανεργίας είναι βαθιές, συμβάλλοντας στη φτώχεια, την ανισότητα και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η οικονομική αστάθεια από την απώλεια εργασίας οδηγεί σε κλιμακωτές επιπτώσεις στα νοικοκυριά, συμπεριλαμβανομένης της ανασφάλειας της στέγασης, της μειωμένης πρόσβασης στην εκπαίδευση και της μειωμένης ποιότητας ζωής. Η μακροχρόνια ανεργία επιδεινώνει αυτά τα ζητήματα, καθώς τα άτομα αντιμετωπίζουν ψυχολογικές προκλήσεις όπως άγχος, κατάθλιψη και απώλεια αυτοεκτίμησης, που εμποδίζουν την επανένταξη τους στο εργατικό δυναμικό (Gupta et al., 2023). Οι κοινότητες με υψηλά ποσοστά

ανεργίας μπορεί επίσης να βιώσουν αυξημένες κοινωνικές εντάσεις και αποδυναμωμένη εμπιστοσύνη στους θεσμούς, υπονομεύοντας περαιτέρω την κοινωνική συνοχή (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Η αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτεί μια προσέγγιση που να συνδυάζει τη βραχυπρόθεσμη ανακούφιση με μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την προώθηση της βιώσιμης δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ένα κρίσιμο στοιχείο αυτής της στρατηγικής είναι η επένδυση σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που ευθυγραμμίζουν τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού με τις απαιτήσεις της αγοράς. Οι πρωτοβουλίες επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης είναι απαραίτητες για να βοηθήσουν τους εργαζόμενους να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές αλλαγές και στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της βιομηχανίας (World Economic Forum, 2024). Αυτά τα προγράμματα θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στη συμπερίληψη, στοχεύοντας ευάλωτες ομάδες όπως η νεολαία, οι γυναίκες και οι μακροχρόνια άνεργοι για να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει πίσω στη μετάβαση σε μια σύγχρονη οικονομία (International Labour Organization, 2024).

Οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ψηφιακό μετασχηματισμό μπορούν να χρησιμεύσουν ως καταλύτες για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Τέτοιες πρωτοβουλίες όχι μόνο παρέχουν άμεσες ευκαιρίες απασχόλησης αλλά και ενισχύουν τη μακροπρόθεσμη οικονομική παραγωγικότητα, δημιουργώντας τα θεμέλια για βιώσιμη ανάπτυξη. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις σε έργα πράσινης ενέργειας μπορούν να αντιμετωπίσουν, τόσο περιβαλλοντικές προκλήσεις, όσο και προκλήσεις απασχόλησης δημιουργώντας θέσεις εργασίας σε τομείς, όπως η ηλιακή και η αιολική ενέργεια (Hellenic Statistical Authority, 2024). Ομοίως, η υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) μέσω φορολογικών κινήτρων και πρόσβασης σε πιστώσεις μπορεί να τονώσει την ανάπτυξη θέσεων εργασίας, καθώς αυτές οι επιχειρήσεις συμβάλλουν σημαντικά στην απασχόληση (Bahaj & Reis, 2022).

Τα κοινωνικά προγράμματα και τα επιδόματα ανεργίας είναι επίσης απαραίτητα για τον μετριασμό των άμεσων επιπτώσεων της απώλειας εργασίας και τη διατήρηση της κοινωνικής σταθερότητας. Τα καλά σχεδιασμένα συστήματα παροχών μπορούν να παρέχουν οικονομική υποστήριξη χωρίς να αποθαρρύνουν τις ενεργές προσπάθειες αναζήτησης εργασίας, διασφαλίζοντας ότι τα άτομα παραμένουν συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας (International Labour Organization, 2024). Επιπλέον, επιλεκτικά προγράμματα για περιθωριοποιημένες ομάδες,

όπως οι γυναίκες και οι μειονότητες, μπορούν να αντιμετωπίσουν τα συστημικά εμπόδια και να προωθήσουν τη δίκαιη πρόσβαση σε ευκαιρίες απασχόλησης (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές διαδραματίζουν συμπληρωματικό ρόλο στην καταπολέμηση της ανεργίας με την τόνωση της συνολικής ζήτησης και την ενθάρρυνση των επενδύσεων. Οι επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές, όπως οι αυξημένες κρατικές δαπάνες και οι φορολογικές περικοπές, μπορούν να τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα, ενώ τα νομισματικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των χαμηλότερων επιτοκίων και της ποσοτικής χαλάρωσης, μειώνουν το κόστος δανεισμού και δίνουν κίνητρα για την επέκταση των επιχειρήσεων (Furman & Summers, 2020). Αυτά τα εργαλεία είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, συμβάλλοντας στη σταθεροποίηση των αγορών εργασίας και στην επιτάχυνση της ανάκαμψης.

Τελικά, η μείωση της ανεργίας απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες από τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς. Οι πολιτικές πρέπει να προσαρμόζονται για να αντιμετωπίσουν τις συγκεκριμένες αιτίες και τα χαρακτηριστικά της ανεργίας σε διαφορετικά πλαίσια, είτε αφορούν διαρθρωτικές αλλαγές, τεχνολογικές διαταραχές είτε οικονομικές κρίσεις. Υιοθετώντας μια ολιστική και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση, οι κοινωνίες μπορούν να δημιουργήσουν πιο ανθεκτικές αγορές εργασίας που υποστηρίζουν τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία. Αυτή η προσπάθεια όχι μόνο αντιμετωπίζει τις άμεσες προκλήσεις της ανεργίας, αλλά δημιουργεί επίσης ευκαιρίες για καινοτομία, ισότητα και ευημερία ενόψει των συνεχιζόμενων παγκόσμιων μετασχηματισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

3.1 Ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας για τις γυναίκες

Οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όπου οι γυναίκες αντιμετωπίζουν δυσανάλογες απώλειες θέσεων εργασίας. Αυτές οι πολιτικές στοχεύουν να ενισχύσουν την απασχολησιμότητα των γυναικών, να διευκολύνουν την είσοδο τους στο εργατικό δυναμικό και να δημιουργήσουν μια πιο δίκαιη αγορά εργασίας. Στοχεύοντας σε διαρθρωτικούς φραγμούς και προσφέροντας εξατομικευμένες λύσεις, οι ΕΠΑΕ μπορούν να μετριάσουν τον αντίκτυπο της οικονομικής ύφεσης στις γυναίκες, ενώ προάγουν τη μακροπρόθεσμη ισότητα των φύλων στην απασχόληση.

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους των ΕΠΑΕ είναι να εξοπλίσει τις γυναίκες με τις δεξιότητες που απαιτούνται για να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Τα προγράμματα κατάρτισης και αναβάθμισης είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά από αυτή την άποψη, παρέχοντας στις γυναίκες ευκαιρίες να αποκτήσουν ικανότητες σε τομείς υψηλής ζήτησης όπως η τεχνολογία, η υγειονομική περίθαλψη και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Για παράδειγμα, οι στοχευμένες πρωτοβουλίες επαγγελματικής κατάρτισης έχουν αποδειχθεί επιτυχείς, καθώς γεφυρώνουν το χάσμα των δεξιοτήτων, δίνοντας τη δυνατότητα στις γυναίκες να μεταβούν σε νέους ρόλους, ειδικά σε οικονομίες που υφίστανται τεχνολογικούς μετασχηματισμούς (World Economic Forum, 2024). Στην Ελλάδα, τα υποστηριζόμενα από την κυβέρνηση προγράμματα επανεκπαίδευσης προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν την υποεκπροσώπηση των γυναικών στους τομείς STEM, βοηθώντας τις να εξασφαλίσουν σταθερή απασχόληση σε αναδυόμενες βιομηχανίες (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Τα προγράμματα επιχειρηματικότητας είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο των ΕΠΑΕ, δίνοντας τη δυνατότητα στις γυναίκες να δημιουργήσουν τις δικές τους ευκαιρίες και να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη. Αυτά τα προγράμματα περιλαμβάνουν πρόσβαση σε μικροδάνεια, κατάρτιση επιχειρηματικής ανάπτυξης και καθοδήγηση, τα οποία είναι πολύτιμα για

τις γυναίκες που βρίσκονται σε περιοχές με περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης. Μελέτες έχουν δείξει ότι η προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας όχι μόνο μειώνει την ανεργία αλλά επίσης προωθεί την καινοτομία και την οικονομική διαφοροποίηση (International Labour Organization, 2024). Για παράδειγμα, οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη γυναικών επιχειρηματιών στη Νότια Ευρώπη έχουν οδηγήσει σε μετρήσιμες βελτιώσεις στη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, ακόμη και σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς (Bahaj & Reis, 2022).

Τα επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης αποτελούν επίσης βασικό στοιχείο των ΕΠΑΕ, παρέχοντας οικονομικά κίνητρα στους εργοδότες που προσλαμβάνουν γυναίκες, ιδίως σε εκείνους που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες, όπως οι ανύπαντρες μητέρες και οι μακροχρόνια άνεργοι. Αυτές οι επιδοτήσεις συμβάλλουν στην αντιστάθμιση του κόστους προσλήψεων, καθιστώντας πιο ελκυστικό για τις επιχειρήσεις να απασχολούν γυναίκες σε θέσεις ειδικευμένων και ανειδίκευτων. Επιπλέον, τέτοια προγράμματα περιλαμβάνουν ρήτρες που ενθαρρύνουν τις μόνιμες συμβάσεις, μειώνοντας την επικράτηση της επισφαλούς και μερικής απασχόλησης που επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες (Hupkau & Petrongolo, 2020). Στην Ελλάδα, τα προγράμματα επιδότησης μισθών που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης βοήθησαν στη μείωση των ποσοστών ανεργίας των γυναικών σε ορισμένους τομείς, αν και με διαφορετικά επίπεδα επιτυχίας (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Οι υπηρεσίες τοποθέτησης εργασίας και η συμβουλευτική σταδιοδρομίας αποτελούν έναν άλλο πυλώνα των ΕΠΑΕ, βοηθώντας τις γυναίκες να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της αγοράς εργασίας και να συνδεθούν με τις κατάλληλες ευκαιρίες. Αυτές οι υπηρεσίες είναι ιδιαίτερα πολύτιμες για τις γυναίκες που επανέρχονται στο εργατικό δυναμικό μετά από διακοπή φροντίδας τέκνου ή για εκείνες που επιδιώκουν να αλλάξουν καριέρα λόγω διαρθρωτικών αλλαγών στους προηγούμενους κλάδους τους. Η εξατομικευμένη υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας βιογραφικού, της καθοδήγησης σε συνέντευξη και της στοχευμένης αντιστοίχισης εργασίας, έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει τα αποτελέσματα απασχόλησης για τις γυναίκες (Gurta et al., 2023). Αντιμετωπίζοντας τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, αυτά τα προγράμματα συμβάλλουν σε μια αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς.

Η υποστήριξη της παιδικής μέριμνας είναι θεμελιώδης παράγοντας για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και η ενσωμάτωσή της στις ΕΠΑΕ είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματικότητά τους. Η έλλειψη οικονομικής και προσβάσιμης παιδικής μέριμνας αποτελεί

σημαντικό εμπόδιο για πολλές γυναίκες, αναγκάζοντας τις να επιλέξουν μεταξύ εργασιακών και ευθυνών φροντίδας. Οι πολιτικές που παρέχουν επιδοτήσεις για υπηρεσίες παιδικής μέριμνας ή υποστηρίζουν εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας στο χώρο εργασίας επιτρέπουν στις γυναίκες να εξισορροπούν αποτελεσματικότερα την επαγγελματική και την οικογενειακή ζωή (International Labour Organization, 2024). Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η δυσανάλογη επιβάρυνση της φροντίδας των γυναικών υπογράμμισε περαιτέρω την αναγκαιότητα τέτοιων μέτρων, καθώς πολλές αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το εργατικό δυναμικό λόγω ανεπαρκών επιλογών παιδικής φροντίδας (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Η ευελιξία στις ρυθμίσεις εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της μερικής απασχόλησης, της εξ αποστάσεως εργασίας και του ευέλικτου ωραρίου, είναι ένας άλλος τομέας στον οποίο οι ΕΠΑΕ μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο. Αυτές οι ρυθμίσεις επιτρέπουν στις γυναίκες να διατηρήσουν την απασχόληση ενώ διαχειρίζονται τις ευθύνες φροντίδας, οι οποίες κατανομούνται άνισα στα νοικοκυριά. Η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων να υιοθετήσουν ευέλικτες πρακτικές μέσω κινήτρων και κανονισμών μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό χωρίς να διακυβεύεται η παραγωγικότητα (World Economic Forum, 2024). Στην Ελλάδα, οι πρόσφατες προσπάθειες πολιτικής για την προώθηση ευέλικτων επιλογών εργασίας έχουν δείξει δυνατότητες, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά τη διασφάλιση, ότι τέτοιες ρυθμίσεις δεν ενισχύουν τους διαχωρισμούς των φύλων στην αγορά εργασίας (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Οι ΕΠΑΕ πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν τα συστημικά εμπόδια που περιορίζουν την πρόσβαση των γυναικών σε απασχόληση υψηλής ποιότητας. Οι διακρίσεις στις προσλήψεις, οι μισθολογικές ανισότητες και ο επαγγελματικός διαχωρισμός είναι επίμονες προκλήσεις που απαιτούν στοχευμένες παρεμβάσεις. Προγράμματα που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με την προκατάληψη των φύλων και την προώθηση της διαφορετικότητας στο χώρο εργασίας είναι απαραίτητα για τη δημιουργία μιας πιο δίκαιης αγοράς εργασίας (International Labour Organization, 2024). Επιπλέον, η επιβολή νομοθεσίας για την ίση αμοιβή και η υποστήριξη προγραμμάτων καθοδήγησης για γυναίκες σε ηγετικές θέσεις μπορεί να βοηθήσει στην άρση των φραγμών και στη δημιουργία οδών για επαγγελματική ανέλιξη.

Για να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος τους, οι ΕΠΑΕ θα πρέπει να σχεδιαστούν με τη συμβολή των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικείων οργανώσεων, των εργοδοτών και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής. Οι συνεργατικές προσεγγίσεις διασφαλίζουν,

ότι οι πολιτικές αντιμετωπίζουν τις ειδικές ανάγκες των γυναικών, ενώ ευθυγραμμίζονται με ευρύτερους οικονομικούς στόχους. Η τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα των ΕΠΑΕ αλλά και τον εντοπισμό σημείων για βελτίωση (Bahaj & Reis, 2022). Αξιοποιώντας δεδομένα και ανατροφοδότηση, οι κυβερνήσεις μπορούν να βελτιώσουν τις στρατηγικές τους και να διασφαλίσουν, ότι οι πόροι κατανέμονται αποτελεσματικά.

Συμπερασματικά, οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων στην απασχόληση. Εστιάζοντας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, την επιχειρηματικότητα, την επιδοτούμενη απασχόληση, την υποστήριξη των παιδιών και τις ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, αυτές οι πολιτικές μπορούν να βοηθήσουν τις γυναίκες να ξεπεράσουν τα διαρθρωτικά εμπόδια και να προσαρμοστούν στη μεταβαλλόμενη δυναμική της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, η επιτυχία τους εξαρτάται από τον προσεκτικό σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση για να διασφαλιστεί ότι αντιμετωπίζουν τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στο εργατικό δυναμικό. Μέσω διαρκών επενδύσεων σε ΕΠΑΕ, οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν μια αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και πιο ανθεκτική που ωφελεί τα άτομα, τις οικογένειες και τις οικονομίες.

3.2 Δημόσιες επενδύσεις και οικονομική ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς

Οι δημόσιες επενδύσεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προώθηση της οικονομικής ανάκαμψης και στη δημιουργία ευκαιριών χωρίς αποκλεισμούς κατά τη διάρκεια και μετά από περιόδους οικονομικής ύφεσης. Τέτοιες επενδύσεις όχι μόνο τονώνουν την οικονομική δραστηριότητα αλλά αντιμετωπίζουν επίσης διαρθρωτικές ανισότητες που επηρεάζουν δυσανάλογα τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Στοχεύοντας σε τομείς με υψηλές δυνατότητες ανάπτυξης και υιοθετώντας μια προσέγγιση ευαίσθητη ως προς το φύλο, οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν την απασχόληση και να προωθήσουν δίκαια αποτελέσματα που ωφελούν το κοινωνικό σύνολο.

Η ανάπτυξη υποδομών έχει αναγνωριστεί από καιρό ως βασικό στήριγμα των στρατηγικών δημοσίων επενδύσεων. Τα έργα μεγάλης κλίμακας στις μεταφορές, την ενέργεια και τις

επικοινωνίες όχι μόνο δημιουργούν άμεση απασχόληση, αλλά δημιουργούν και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα ενισχύοντας τη ζήτηση σε συναφείς βιομηχανίες. Αυτά τα έργα μπορούν να προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες για τις γυναίκες, ιδιαίτερα όταν συνδυάζονται με πολιτικές που προωθούν την ένταξη του φύλου σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς (World Economic Forum, 2024). Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, οι επενδύσεις σε υποδομές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συνοδεύτηκαν από προγράμματα κατάρτισης που στοχεύουν στην αύξηση της γυναικείας συμμετοχής, καταδεικνύοντας τη δυνατότητα οι δημόσιες επενδύσεις να αμφισβητήσουν τον επαγγελματικό διαχωρισμό (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Οι δημόσιες επενδύσεις στην υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση είναι επίσης κρίσιμες για την ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς. Αυτοί οι τομείς, οι οποίοι συχνά κυριαρχούνται από γυναίκες, παρουσίασαν αυξημένη ζήτηση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, υπογραμμίζοντας τη σημασία τους για την οικονομική και κοινωνική ανθεκτικότητα. Η αυξημένη χρηματοδότηση για τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας για τις γυναίκες, ενώ αντιμετωπίζει συστημικές προκλήσεις όπως η υποχρηματοδότηση και οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού (International Labour Organization, 2024). Ομοίως, οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της πρώιμης παιδικής φροντίδας και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, μπορούν να ενισχύσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης για τις γυναίκες ενώ υποστηρίζουν τον ευρύτερο στόχο της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Οι πράσινες επενδύσεις προσφέρουν μια άλλη οδό για οικονομική ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς, ιδίως όταν οι κυβερνήσεις επιδιώκουν τη μετάβαση σε μοντέλα βιώσιμης ανάπτυξης. Τα έργα που επικεντρώνονται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση και τη βιώσιμη γεωργία όχι μόνο αντιμετωπίζουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις αλλά δημιουργούν επίσης ποικίλες ευκαιρίες απασχόλησης. Η διασφάλιση της συμμετοχής των γυναικών σε αυτές τις πρωτοβουλίες είναι απαραίτητη για τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου τους. Η έμφαση της Ελλάδας στα έργα ηλιακής και αιολικής ενέργειας έχει δείξει πως τέτοιες επενδύσεις επιδιώκουν να τονώσουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζονται οι ανισότητες μεταξύ των φύλων σε αναδυόμενους τομείς (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Οι δημόσιες επενδύσεις πρέπει επίσης να δώσουν προτεραιότητα στις ψηφιακές υποδομές, ιδίως σε αγροτικές και υποεξυπηρετούμενες περιοχές. Η επέκταση της ευρυζωνικής πρόσβασης

και η υποστήριξη πρωτοβουλιών ψηφιακού αλφαριθμητισμού μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για τις γυναίκες να συμμετέχουν στην εξ αποστάσεως εργασία και σε άλλες ευέλικτες ρυθμίσεις απασχόλησης. Η ψηφιακή οικονομία έχει δείξει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης και οι επενδύσεις χωρίς αποκλεισμούς σε αυτόν τον τομέα μπορούν να συμβάλουν στη γεφύρωση του χάσματος των φύλων στην πρόσβαση της τεχνολογίας και τις ψηφιακές δεξιότητες (World Economic Forum, 2024). Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η επιτάχυνση της εξ αποστάσεως εργασίας ανέδειξε τη σημασία της ψηφιακής υποδομής για την οικονομική ανθεκτικότητα, ιδιαίτερα για τις γυναίκες που εξισορροπούν την εργασία και τις ευθύνες φροντίδας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Η στοχοθετημένη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο των στρατηγικών δημόσιων επενδύσεων. Οι ΜΜΕ χρησιμεύουν, ως κινητήρες για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα σε τομείς με υψηλή γυναικεία εκπροσώπηση, όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και οι υπηρεσίες. Οι δημόσιες επενδύσεις που παρέχουν πρόσβαση σε πιστώσεις, επιχορηγήσεις και τεχνική βοήθεια μπορούν να βοηθήσουν αυτές τις επιχειρήσεις να ανακάμψουν από οικονομικούς κλυδωνισμούς και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Στην Ελλάδα, τα προγράμματα υποστήριξης των ΜΜΕ που ανήκουν σε γυναίκες έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής συμμετοχής μεταξύ των γυναικών (Hellenic Statistical Authority, 2024). Αντιμετωπίζοντας τα οικονομικά και διαρθρωτικά εμπόδια, τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να δημιουργήσουν ένα επιχειρηματικό περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς που ενδυναμώνει τις γυναίκες.

Οι υποδομές παιδικής μέριμνας είναι ζωτικής σημασίας. Οι ανεπαρκείς υπηρεσίες παιδικής μέριμνας παραμένουν σημαντικό εμπόδιο για πολλές γυναίκες, αναγκάζοντας τις να επιλέξουν μεταξύ εργασιακών και ευθυνών φροντίδας. Οι επενδύσεις σε προσιτές και προσβάσιμες εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας μπορούν να ανακουφίσουν αυτό το βάρος, επιτρέποντας σε περισσότερες γυναίκες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (International Labour Organization, 2024). Χώρες που έχουν δώσει προτεραιότητα στην παιδική μέριμνα ως μέρος των στρατηγικών οικονομικής ανάκαμψης, όπως οι σκανδιναβικές χώρες, έχουν αποδείξει πως τέτοιες επενδύσεις αποφέρουν μακροπρόθεσμα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη (Gupta et al., 2023).

Για να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των δημόσιων επενδύσεων, είναι απαραίτητο να ενσωματωθούν μηχανισμοί σχεδιασμού και αξιολόγησης με ευαισθησία ως προς το φύλο. Αυτό περιλαμβάνει τη διεξαγωγή αξιολογήσεων αντικτύπου για το φύλο για να διασφαλιστεί ότι τα έργα αντιμετωπίζουν τις συγκεκριμένες ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. Για παράδειγμα, η διασφάλιση ίσης πρόσβασης σε θέσεις εργασίας που δημιουργούνται μέσω δημόσιων επενδύσεων και η παροχή υποστήριξης για την επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών είναι κρίσιμης σημασίας για την προώθηση της ισότητας (Hupkau & Petrongolo, 2020). Επιπλέον, η παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα αποτελέσματα των δημοσίων επενδύσεων ανάλογα με το φύλο μπορεί να προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τη βελτίωση των πολιτικών και τη διασφάλιση της λογοδοσίας.

Οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει επίσης να ευθυγραμμιστούν με ευρύτερες δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές για τη δημιουργία μιας συνεκτικής στρατηγικής για ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς. Οι συντονισμένες προσπάθειες μεταξύ κυβερνήσεων, κεντρικών τραπεζών και διεθνών οργανισμών μπορούν να ενισχύσουν τον αντίκτυπο των επενδύσεων και να αντιμετωπίσουν τα συστημικά εμπόδια στην απασχόληση των γυναικών. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός δημόσιων επενδύσεων με φορολογικά κίνητρα για επιχειρήσεις που προωθούν την ποικιλομορφία των φύλων μπορεί να δημιουργήσει έναν ενάρετο κύκλο οικονομικής ανάπτυξης και ένταξης (Bahaj & Reis, 2022). Ομοίως, οι εταιρικές σχέσεις με φορείς του ιδιωτικού τομέα μπορούν να ενισχύσουν την επεκτασιμότητα και τη βιωσιμότητα των πρωτοβουλιών δημόσιων επενδύσεων.

Συμπερασματικά, οι δημόσιες επενδύσεις είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την προώθηση της οικονομικής ανάκαμψης και τη δημιουργία ευκαιριών χωρίς αποκλεισμούς για τις γυναίκες. Δίνοντας προτεραιότητα σε τομείς όπως οι υποδομές, η υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η πράσινη ενέργεια, οι κυβερνήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν τα διαρθρωτικά εμπόδια και να προωθήσουν την ισότητα των φύλων στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η επιτυχία αυτών των πρωτοβουλιών εξαρτάται από τον προσεκτικό σχεδιασμό, την αποτελεσματική εφαρμογή και τη συνεχή αξιολόγηση για να διασφαλιστεί ότι αποφέρουν ουσιαστικά και βιώσιμα οφέλη. Μέσω στρατηγικών δημόσιων επενδύσεων, οι κοινωνίες μπορούν να προωθήσουν την ανθεκτικότητα, την καινοτομία και την ένταξη, δημιουργώντας ένα ισχυρότερο θεμέλιο για κοινή ευημερία.

3.3 Ο Ρόλος των Κοινωνικών Προγραμμάτων και Οφέλη

Τα κοινωνικά προγράμματα και τα επιδόματα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στον μετριασμό των επιπτώσεων της ανεργίας και στην ενίσχυση της οικονομικής ανάκαμψης, ιδιαίτερα για τις γυναίκες που φέρουν το κύριο βάρος της απώλειας θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Αυτά τα προγράμματα χρησιμεύουν ως δίκτυ ασφαλείας, καλύπτοντας άμεσες οικονομικές ανάγκες, παρέχοντας παράλληλα τους πόρους και την υποστήριξη που απαιτούνται για την επανείσοδο στην αγορά εργασίας. Προσαρμόζοντας αυτές τις πρωτοβουλίες στις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν την ισότητα των φύλων και να δημιουργήσουν ένα πιο ανθεκτικό εργατικό δυναμικό.

Τα επιδόματα ανεργίας αποτελούν θεμέλιο λίθο των κοινωνικών προγραμμάτων, προσφέροντας οικονομική ανακούφιση σε άτομα που έχουν χάσει τη δουλειά τους. Αυτά τα οφέλη βοηθούν στη σταθεροποίηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών, στην πρόληψη της φτώχειας και στη διατήρηση των καταναλωτικών δαπανών, οι οποίες είναι ουσιαστικές για την οικονομική ανάκαμψη. Για τις γυναίκες, οι οποίες συγκεντρώνονται σε τομείς πιο ευάλωτους στην οικονομική ύφεση, όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και η φροντίδα, τα επιδόματα ανεργίας παρέχουν κρίσιμη υποστήριξη σε περιόδους ανεργίας (World Economic Forum, 2024). Στην Ελλάδα, η ασφάλιση ανεργίας έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες κατά τη διάρκεια κρίσεων, ιδιαίτερα της κρίσης στην Ευρωζώνη και της πανδημίας COVID-19 (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Ωστόσο, ο σχεδιασμός των επιδομάτων ανεργίας πρέπει να εξισορροπεί την παροχή επαρκούς υποστήριξης με τη διατήρηση των κινήτρων για επαναπασχόληση. Προγράμματα που συνδέουν τα οφέλη με τις ενεργές απαιτήσεις αναζήτησης εργασίας και τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες κατάρτισης μπορούν να ενθαρρύνουν μια ταχύτερη επιστροφή στο εργατικό δυναμικό ενώ ενισχύουν την απασχολησιμότητα (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, 2024). Σε αυτό το πλαίσιο, οι χώρες που έχουν εφαρμόσει ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας παράλληλα με τα επιδόματα ανεργίας έχουν δει καλύτερα αποτελέσματα τόσο όσον αφορά τα ποσοστά τοποθέτησης σε εργασία όσο και την ανάπτυξη δεξιοτήτων (Gupta et al., 2023).

Η υποστήριξη της παιδικής μέριμνας είναι μια άλλη ζωτική συνιστώσα των κοινωνικών προγραμμάτων, καθώς η ανεπαρκής πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή παιδική φροντίδα παραμένει σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Οι

επιδοτούμενες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας όχι μόνο αμβλύνουν τις οικονομικές πιέσεις στις οικογένειες, αλλά και επιτρέπουν στις μητέρες να αναζητήσουν και να διατηρήσουν εργασία. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ανύπαντρες μητέρες, οι οποίες εκπροσωπούνται δυσανάλογα μεταξύ των ανέργων γυναικών (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Οι επενδύσεις σε υποδομές παιδικής μέριμνας κατά τις περιόδους οικονομικής ανάκαμψης έχει αποδειχθεί ότι αποφέρουν μακροπρόθεσμα οφέλη αυξάνοντας τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και συμβάλλοντας στη συνολική οικονομική ανάπτυξη (International Labour Organization, 2024). Στην Ελλάδα, τα πιλοτικά προγράμματα που παρέχουν επιδοτούμενη παιδική μέριμνα έχουν δείξει τη δυνατότητα μείωσης των διαφορών απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών, ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Τα προγράμματα στεγαστικής βοήθειας είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας, ιδιαίτερα σε περιόδους ύφεσης, όταν πολλά νοικοκυριά αντιμετωπίζουν τις διπλές πιέσεις της ανεργίας και της στεγαστικής αστάθειας. Για τις γυναίκες, που είναι πιο πιθανό να είναι μόνοι αρχηγοί νοικοκυριών, η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγαση μπορεί να είναι καθοριστικός παράγοντας στην ικανότητα τους να επανενταχθούν στο εργατικό δυναμικό. Προγράμματα που παρέχουν επιδοτήσεις ενοικίου και υποστήριξη για οικογένειες με χαμηλό εισόδημα βοηθούν στη σταθεροποίηση των συνθηκών διαβίωσης, δίνοντας τη δυνατότητα στις γυναίκες να επικεντρωθούν στις προσπάθειες αναζήτησης εργασίας και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων (Bahaj & Reis, 2022).

Τα προγράμματα κοινωνικής αρωγής που στοχεύουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως οι μακροχρόνια άνεργες γυναίκες, οι μειονότητες και τα άτομα με αναπηρίες, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας. Οι προσαρμοσμένες παρεμβάσεις, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης, της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και της πρόσβασης σε μικροδάνεια, βοηθούν στην αντιμετώπιση των μοναδικών φραγμών που αντιμετωπίζουν αυτές οι ομάδες. Για παράδειγμα, οι γυναίκες στις αγροτικές περιοχές συχνά αντιμετωπίζουν περιορισμένη πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας και πόρους. Τα στοχευμένα προγράμματα μπορούν να γεφυρώσουν αυτά τα κενά παρέχοντας επιδοτήσεις μεταφορών και ευκαιρίες εργασίας εξ αποστάσεως (World Economic Forum, 2024). Στην Ελλάδα, οι πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην υποστήριξη των γυναικών της υπαίθρου μέσω μικροχρηματοδοτήσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων έχουν αποδειχθεί υποσχόμενες για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην απασχόληση (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Οι επιδοτήσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι μια άλλη ουσιαστική πτυχή των κοινωνικών προγραμμάτων, ιδιαίτερα για τις γυναίκες που επιθυμούν να επανενταχθούν στο εργατικό δυναμικό μετά από περιόδους φροντίδας ή ανεργίας. Καλύπτοντας το κόστος της επαγγελματικής κατάρτισης, των προγραμμάτων αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αυτές οι επιδοτήσεις δίνουν τη δυνατότητα στις γυναίκες να αποκτήσουν δεξιότητες σε ζήτηση και να ανταγωνιστούν στις εξελισσόμενες αγορές εργασίας. Προγράμματα που ευθυγραμμίζουν τις πρωτοβουλίες κατάρτισης με τις ανάγκες τομέων υψηλής ανάπτυξης, όπως η τεχνολογία και η πράσινη ενέργεια, είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανεργίας (Gupta et al., 2023). Η Ελλάδα έχει πρόσφατα δώσει προτεραιότητα στις εκπαιδευτικές επιδοτήσεις για τις γυναίκες στους τομείς STEM, αναγνωρίζοντας τις δυνατότητές τους να οδηγήσουν την οικονομική ανάπτυξη και την καινοτομία (Hellenic Statistical Authority, 2024).

Τα προγράμματα μεταφοράς μετρητών, υπό όρους και άνευ όρων, παρέχουν πρόσθετη υποστήριξη σε ανέργους και στις οικογένειές τους. Οι μεταφορές μετρητών υπό όρους, οι οποίες συνδέονται με τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης, συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της ανεργίας προάγοντας την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι άνευ όρων μεταφορές μετρητών, από την άλλη πλευρά, προσφέρουν άμεση οικονομική ανακούφιση χωρίς να επιβαρύνουν επιπλέον τους αποδέκτες. Αυτά τα προγράμματα είναι ιδιαίτερα κρίσιμα κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων, όταν οι παραδοσιακές ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να είναι σπάνιες (International Labour Organization, 2024). Για τις γυναίκες, οι μεταφορές μετρητών παρέχουν ένα δίκτυο ασφαλείας που τους δίνει τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται σε βασικές ανάγκες ενώ επιδιώκουν μακροπρόθεσμες ευκαιρίες απασχόλησης.

Η ευελιξία στα κοινωνικά προγράμματα είναι το κλειδί για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους. Τα προγράμματα που προσαρμόζονται στις ειδικές ανάγκες διαφορετικών δημογραφικών ομάδων και οικονομικών πλαισίων είναι καλύτερα εξοπλισμένα για την αντιμετώπιση των συστημικών ανισοτήτων και τη στήριξη της ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς. Για παράδειγμα, η ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων σε προγράμματα κοινωνικής αρωγής μπορεί να βελτιώσει την προσβασιμότητα για τις γυναίκες σε απομακρυσμένες περιοχές ή εκείνες που έχουν ευθύνες φροντίδας. Οι ψηφιακές πλατφόρμες για αντιστοίχιση θέσεων εργασίας, εκπαίδευση και διαχείριση παροχών υπήρξαν ιδιαίτερα αποτελεσματικές στη μείωση

των εμποδίων στη συμμετοχή και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος (World Economic Forum, 2024).

Τελικά, η επιτυχία των κοινωνικών προγραμμάτων και των παροχών για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας εξαρτάται από την ενσωμάτωση τους σε ευρύτερες οικονομικές πολιτικές. Ο συντονισμός της κοινωνικής βοήθειας με ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας, τις δημόσιες επενδύσεις και τα φορολογικά μέτρα δημιουργεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Επιπλέον, η τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των κοινωνικών προγραμμάτων είναι ουσιαστικής σημασίας για τον εντοπισμό κενών και τη βελτίωση των στρατηγικών για την κάλυψη των εξελισσόμενων αναγκών των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Bahaj & Reis, 2022). Μέσω συνεχών επενδύσεων σε κοινωνικά προγράμματα και παροχές, οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν μια πιο δίκαιη και ανθεκτική αγορά εργασίας, διασφαλίζοντας ότι οι γυναίκες έχουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να ευδοκιμήσουν κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάκαμψης και πέραν αυτής.

3.4 Δημοσιονομική και Νομισματική Πολιτική

Οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές έχουν καθοριστική συμβολή στην αντιμετώπιση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, με τις επιπτώσεις τους να είναι ιδιαίτερα σημαντικές για ευάλωτες ομάδες, όπως οι γυναίκες. Αυτές οι πολιτικές στοχεύουν στη σταθεροποίηση των οικονομιών, την τόνωση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και τη στήριξη των εισοδημάτων των νοικοκυριών, μετριάζοντας έτσι τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης. Όταν σχεδιάζονται και εφαρμόζονται προσεκτικά, οι δημοσιονομικές και νομισματικές παρεμβάσεις μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που ευνοεί την ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς και την ισότητα των φύλων στην απασχόληση.

Η δημοσιονομική πολιτική περιλαμβάνει κρατικές δαπάνες και φορολογικές αποφάσεις για να επηρεάσουν την οικονομική δραστηριότητα. Κατά τη διάρκεια της ύφεσης, οι επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές, όπως οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες και οι φορολογικές περικοπές, εφαρμόζονται συχνά για να τονώσουν τη ζήτηση και να τονώσουν την ανάπτυξη. Οι επενδύσεις σε υποδομές, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη, για παράδειγμα, μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις διαρθρωτικές ανισότητες. Αυτοί οι τομείς, που απασχολούν υψηλό ποσοστό γυναικών, μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά

από στοχευμένα δημοσιονομικά μέτρα. Στην Ελλάδα, οι δημοσιονομικές πολιτικές που στόχευαν στην αύξηση των δημοσίων επενδύσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης παρείχαν ουσιαστική ανακούφιση, αν και ο αντίκτυπος τους στην ανεργία των γυναικών παρέμεινε περιορισμένος λόγω έλλειψης ειδικών εκτιμήσεων για το φύλο (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Άμεσα φορολογικά μέτρα, όπως επιδοτήσεις για επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν γυναίκες, φορολογικά κίνητρα για εταιρείες που υιοθετούν φιλικές προς την οικογένεια πολιτικές και αυξημένη χρηματοδότηση για τη φροντίδα των παιδιών, μπορούν να αντιμετωπίσουν άμεσα τα εμπόδια στην απασχόληση των γυναικών. Αυτά τα μέτρα όχι μόνο στηρίζουν τις επιχειρήσεις αλλά και δίνουν τη δυνατότητα στις γυναίκες να συμμετέχουν πληρέστερα στο εργατικό δυναμικό. Η έρευνα δείχνει ότι οι δημοσιονομικές πολιτικές που προωθούν οικονομικά την παιδική μέριμνα και οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας μπορούν να μειώσουν σημαντικά τα χάσματα απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Για παράδειγμα, χώρες που δίνουν προτεραιότητα στις επιδοτήσεις για υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, όπως τα σκανδιναβικά έθνη, έχουν δει αξιοσημείωτες αυξήσεις στη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, παρέχοντας πολύτιμα μαθήματα για άλλες οικονομίες (World Economic Forum, 2024).

Οι αντικυκλικές δημοσιονομικές πολιτικές είναι ιδιαίτερα κρίσιμες κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων. Αυξάνοντας τις κρατικές δαπάνες σε περιόδους ύφεσης, τέτοιες πολιτικές μπορούν να εξουδετερώσουν τη μείωση της δραστηριότητας του ιδιωτικού τομέα, σταθεροποιώντας τη ζήτηση και διατηρώντας τις θέσεις εργασίας. Η στόχευση αυτών των μέτρων σε τομείς με υψηλή γυναικεία απασχόληση, όπως το λιανικό εμπόριο, η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη, διασφαλίζει ότι τα οφέλη των δημοσιονομικών παρεμβάσεων φθάνουν σε αυτούς που πλήττονται περισσότερο από την ύφεση. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των δημοσιονομικών μέτρων εξαρτάται από την έγκαιρη εφαρμογή και τον συντονισμό με άλλες πολιτικές. Οι καθυστερήσεις και η κακοδιαχείριση μπορούν να επιδεινώσουν τις οικονομικές προκλήσεις, όπως φάνηκε κατά τις αρχικές φάσεις της κρίσης στην Ευρωζώνη, όταν τα μέτρα λιτότητας επηρέασαν δυσανάλογα τις γυναίκες (Bahaj & Reis, 2022).

Η νομισματική πολιτική, την οποία διαχειρίζονται οι κεντρικές τράπεζες, συμπληρώνει τη δημοσιονομική πολιτική επηρεάζοντας τα επιτόκια, τη διαθεσιμότητα πιστώσεων και τη συνολική χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Κατά τη διάρκεια της ύφεσης, οι κεντρικές τράπεζες υιοθετούν

επεκτατικές νομισματικές πολιτικές για να μειώσουν τα επιτόκια και να ενθαρρύνουν το δανεισμό και τις επενδύσεις. Τα μέτρα αυτά μπορούν να τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα και να υποστηρίξουν έμμεσα τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ιδίως σε τομείς που απαιτούν σημαντικές επενδύσεις κεφαλαίου. Για παράδειγμα, το μειωμένο κόστος δανεισμού μπορεί να δώσει κίνητρα στις επιχειρήσεις να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους και να προσλάβουν περισσότερους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών (Gupta et al., 2023).

Η ποσοτική χαλάρωση (QE) είναι ένα άλλο εργαλείο που χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Με την αγορά κρατικών και εταιρικών ομολόγων, οι κεντρικές τράπεζες διοχετεύουν ρευστότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, υποστηρίζοντας δανεισμό και επενδύσεις. Τα προγράμματα QE μπορούν να έχουν έμμεσα οφέλη για τις γυναίκες με τη σταθεροποίηση των αγορών και την προώθηση της ανάπτυξης θέσεων εργασίας στις επηρεαζόμενες βιομηχανίες. Ωστόσο, χωρίς στοχευμένα μέτρα, τα οφέλη της νομισματικής πολιτικής ενδέχεται να μην φτάσουν εξίσου σε όλα τα δημογραφικά στοιχεία. Η έρευνα υποδηλώνει ότι οι γυναίκες, ιδιαίτερα εκείνες με μερική απασχόληση ή επισφαλή απασχόληση, ενδέχεται να είναι λιγότερο πιθανό να επωφεληθούν από ευρύτερες προσπάθειες οικονομικής ανάκαμψης, εκτός εάν συγκεκριμένες πολιτικές ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους (International Labour Organization, 2024).

Η αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής στη μείωση της ανεργίας εξαρτάται και από την ευθυγράμμιση της με τα δημοσιονομικά μέτρα. Οι συντονισμένες προσπάθειες, όπως ο συνδυασμός χαμηλότερων επιτοκίων με στοχευμένες δημόσιες επενδύσεις, μπορούν να ενισχύσουν τον αντίκτυπο των παρεμβάσεων πολιτικής. Για παράδειγμα, οι προσπάθειες της Ελλάδας να σταθεροποιήσει την οικονομία της κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης τόνισαν τη σημασία της ενσωμάτωσης της νομισματικής χαλάρωσης με δημοσιονομικά κίνητρα για τη στήριξη της απασχόλησης και της οικονομικής ανάπτυξης (Hellenic Statistical Authority, 2024). Όταν αυτές οι πολιτικές λειτουργούν παράλληλα, μπορούν να δημιουργήσουν ένα συνεργιστικό αποτέλεσμα, ενισχύοντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας και αντιμετωπίζοντας τις συστημικές ανισότητες.

Οι νομισματικές πολιτικές με ευαισθησία ως προς το φύλο είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας. Οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να υιοθετήσουν μέτρα που εξετάζουν ρητά τις ανισότητες μεταξύ των φύλων, όπως η υποστήριξη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που παρέχουν δάνεια σε γυναίκες

επιχειρηματίες αλλά και η προώθηση της πρόσβασης σε πιστώσεις για τις επιχειρήσεις υπό τις γυναίκες. Αυτές οι πρωτοβουλίες όχι μόνο ενισχύουν την οικονομική συμμετοχή των γυναικών αλλά συμβάλλουν επίσης στην ευρύτερη οικονομική ανθεκτικότητα. Για παράδειγμα, προγράμματα ιδρυμάτων μικροχρηματοδότησης που υποστηρίζουν τις γυναίκες σε αγροτικές περιοχές έχουν δείξει σημαντικές δυνατότητες για τη μείωση της ανεργίας και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης (World Economic Forum, 2024).

Παρά τις δυνατότητες τους, οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές παρουσιάζουν επίσης προκλήσεις. Η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας τους απαιτεί ακριβή δεδομένα, ισχυρή παρακολούθηση και σαφή κατανόηση της δυναμικής της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, διαρθρωτικά εμπόδια, όπως οι μισθολογικές ανισότητες και ο επαγγελματικός διαχωρισμός, μπορεί να περιορίσουν τον αντίκτυπο αυτών των πολιτικών στην απασχόληση των γυναικών. Η αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων απαιτεί συμπληρωματικά μέτρα, όπως προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, νομοθεσία κατά των διακρίσεων και προσπάθειες για την προώθηση της διαφορετικότητας στον χώρο εργασίας (International Labour Organization, 2024).

Συμπερασματικά, οι δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές είναι απαραίτητα εργαλεία για την καταπολέμηση της ανεργίας και την προώθηση της οικονομικής ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς. Εστιάζοντας σε επενδύσεις και χρηματοοικονομικές παρεμβάσεις σε τομείς και δημογραφικά στοιχεία που πλήττονται περισσότερο από την οικονομική ύφεση, οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να προωθήσουν την ισότητα των φύλων και την οικονομική ανθεκτικότητα. Ωστόσο, η επιτυχία αυτών των πολιτικών εξαρτάται από το σχεδιασμό, την εφαρμογή και τον συντονισμό τους, καθώς και από την ικανότητα τους να αντιμετωπίζουν τα διαρθρωτικά εμπόδια στην απασχόληση των γυναικών. Μέσω συνεχών προσπαθειών και δέσμευσης για ένταξη, τα δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα μπορούν να δημιουργήσουν τα θεμέλια για μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο.

3.5 Μελέτες περίπτωσης επιτυχίας

Οι περιπτωσιολογικές μελέτες παρέχουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα στοχευμένων πολιτικών και στρατηγικών για την αντιμετώπιση της ανεργίας, ιδιαίτερα μεταξύ των γυναικών κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Η εξέταση επιτυχημένων παρεμβάσεων σε διαφορετικές περιφέρειες υπογραμμίζει τις βέλτιστες πρακτικές

και τις καινοτόμες προσεγγίσεις που μπορούν να συμβάλλουν στη μελλοντική πολιτική ανάπτυξη. Αυτές οι περιπτώσιολογικές μελέτες δείχνουν πώς προσαρμοσμένα προγράμματα, δημόσιες επενδύσεις και συντονισμένες προσπάθειες μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντική πρόοδο στη μείωση της γυναικείας ανεργίας και στην προώθηση της οικονομικής ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς.

Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα προέρχεται από τις σκανδιναβικές χώρες, όπου οι ολοκληρωμένες κοινωνικές πολιτικές έχουν εδώ και καιρό υποστηρίξει την ισότητα των φύλων στην αγορά εργασίας. Στη Σουηδία, η εφαρμογή επιδοτούμενης παιδικής μέριμνας, πολιτικών γονικής άδειας και ενεργών προγραμμάτων για την αγορά εργασίας έχει αυξήσει σημαντικά τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Αυτά τα μέτρα, που έχουν σχεδιαστεί για να ανακουφίσουν τα βάρη της φροντίδας και να προωθήσουν την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, έχουν συμβάλει καθοριστικά στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, ακόμη και κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων (World Economic Forum, 2024). Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 2008, οι προληπτικές πολιτικές της Σουηδίας βοήθησαν στον μετριασμό των απωλειών θέσεων εργασίας μεταξύ των γυναικών, διασφαλίζοντας συνεχή πρόσβαση σε προγράμματα εκπαίδευσης για τη φροντίδα των παιδιών και την απασχόληση, δίνοντας τους τη δυνατότητα να επανενταχθούν γρήγορα στο εργατικό δυναμικό.

Η απάντηση της Γερμανίας στην κρίση της Ευρωζώνης χρησιμεύει επίσης ως μια επιτυχημένη μελέτη περίπτωσης για τη διαχείριση της γυναικείας ανεργίας μέσω στοχευμένων πολιτικών. Η γερμανική κυβέρνηση εφάρμοσε προγράμματα μικρής διάρκειας εργασίας, γνωστά ως «Kurzarbeit», τα οποία επιδότησαν μειωμένες ώρες εργασίας αντί να απολύουν υπαλλήλους. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο διατήρησε τις θέσεις εργασίας αλλά και διατήρησε την προσκόλληση στο εργατικό δυναμικό, ιδιαίτερα για τις γυναίκες σε τομείς όπως η μεταποίηση και το λιανικό εμπόριο (Bahaj & Reis, 2022). Επιπλέον, η Γερμανία επέκτεινε τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για να εξοπλίσει τους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, με δεξιότητες ευθυγραμμισμένες με τις αναδυόμενες απαιτήσεις της βιομηχανίας, ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη απασχολησιμότητα.

Στην Ελλάδα, ενώ ο συνολικός αντίκτυπος της κρίσης της Ευρωζώνης ήταν σοβαρός, ορισμένες τοπικές πρωτοβουλίες κατέδειξαν τη δυνατότητα για στοχευμένες παρεμβάσεις. Για παράδειγμα, προγράμματα που στόχευαν στη στήριξη γυναικών επιχειρηματιών μέσω δικτύων

μικροχρηματοδότησης και καθοδήγησης βοήθησαν πολλές γυναίκες να ξεκινήσουν ή και να διατηρήσουν μικρές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτές οι πρωτοβουλίες επικεντρώθηκαν στην παροχή πρόσβασης σε πιστώσεις και επιχειρηματική κατάρτιση, η οποία αντιμετώπιζε τόσο οικονομικά όσο και διαρθρωτικά εμπόδια στην οικονομική συμμετοχή των γυναικών. Αν και αυτά τα προγράμματα ήταν σχετικά μικρής κλίμακας, τόνισαν τη σημασία της προώθησης της επιχειρηματικότητας ως μέσου μείωσης της ανεργίας μεταξύ των γυναικών.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ιδιαίτερα στη διαχείριση της πανδημίας COVID-19. Το Πρόγραμμα Προστασίας Μισθοδοσίας (ΣΔΙΤ) συνέβαλε καθοριστικά στη διατήρηση των θέσεων εργασίας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες απασχολούσαν σημαντικό αριθμό γυναικών. Επιπλέον, στοχευμένα μέτρα για την υποστήριξη τομέων που κυριαρχούν οι γυναίκες, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση, βοήθησαν στον μετριασμό του δυσανάλογου αντίκτυπου της πανδημίας στην απασχόληση των γυναικών (Gupta et al., 2023). Οι ΗΠΑ επέκτειναν επίσης τα επιδόματα ανεργίας και εισήγαγαν άμεσες μεταφορές μετρητών, οι οποίες παρείχαν κρίσιμη οικονομική ανακούφιση στα νοικοκυριά και στήριξαν τις καταναλωτικές δαπάνες, σταθεροποιώντας την οικονομία σε μια περίοδο σημαντικής αναστάτωσης (International Labour Organization, 2024).

Η επένδυση της Αυστραλίας στη φροντίδα των παιδιών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 προσφέρει μια άλλη διδακτική μελέτη περίπτωσης. Αναγνωρίζοντας τον ουσιαστικό ρόλο της προσιτής παιδικής μέριμνας για την υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, η αυστραλιανή κυβέρνηση κατέστησε προσωρινά δωρεάν τις υπηρεσίες παιδικής μέριμνας κατά τα πρώτα στάδια της πανδημίας. Αυτό το μέτρο επέτρεψε σε πολλές γυναίκες να παραμείνουν απασχολούμενες ενώ διαχειρίζονταν αυξημένες ευθύνες φροντίδας. Η πολιτική υπογράμμισε επίσης, τη σημασία της παιδικής μέριμνας ως δημόσιο αγαθό που υποστηρίζει την οικονομική ανάκαμψη και την ισότητα των φύλων (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Ενώ το πρόγραμμα τελικά καταργήθηκε, τόνισε τον μετασχηματιστικό αντίκτυπο της προσβάσιμης παιδικής φροντίδας στα αποτελέσματα της γυναικείας απασχόλησης.

Η εστίαση της Ιταλίας στην προώθηση της απασχόλησης των γυναικών μέσω φορολογικών κινήτρων και πρωτοβουλιών εταιρικής ποικιλομορφίας είναι ένα άλλο παράδειγμα αποτελεσματικής εφαρμογής πολιτικής. Προσφέροντας οικονομικά κίνητρα σε εταιρείες που προσλαμβάνουν γυναίκες σε ηγετικούς ρόλους και υιοθετούν φιλικές προς την οικογένεια

πρακτικές στο χώρο εργασίας, η Ιταλία επιδίωξε να αντιμετωπίσει τόσο την ανεργία όσο και την ανισότητα των φύλων. Αυτά τα μέτρα έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για την αύξηση της γυναικείας εκπροσώπησης σε θέσεις υψηλών δεξιοτήτων, ιδιαίτερα σε αστικές περιοχές όπου τα παραδοσιακά εμπόδια στην απασχόληση των γυναικών είναι λιγότερο εδραιωμένα (International Labour Organization, 2024). Ωστόσο, η επιτυχία αυτών των πρωτοβουλιών εξαρτιόταν επίσης από συμπληρωματικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση πολιτιστικών κανόνων και συστημικών προκαταλήψεων που περιορίζουν την επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών.

Ο νόμος Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA) της Ινδίας παρέχει μια μοναδική προοπτική για την αντιμετώπιση της ανεργίας στις αγροτικές περιοχές, όπου οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην οικονομική συμμετοχή. Αυτό το πρόγραμμα εγγυάται 100 ημέρες αμειβόμενης εργασίας ετησίως για τα αγροτικά νοικοκυριά, με επίκεντρο τη δημιουργία δημόσιων υποδομών και την προώθηση της κοινοτικής ανάπτυξης. Με την εντολή τουλάχιστον το ένα τρίτο των δικαιούχων να είναι γυναίκες, η MGNREGA αύξησε επιτυχώς τη συμμετοχή του γυναικείου εργατικού δυναμικού σε αγροτικές περιοχές, μειώνοντας παράλληλα τη φτώχεια και την οικονομική ανασφάλεια (World Economic Forum, 2024). Το πρόγραμμα υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της ενσωμάτωσης πολιτικών που αφορούν το φύλο σε ευρύτερες πρωτοβουλίες για την απασχόληση.

Αυτές οι περιπτώσιολογικές μελέτες απεικονίζουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις που έχουν υιοθετήσει οι κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας και την προώθηση της οικονομικής ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς. Κοινά θέματα στις επιτυχημένες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν τη σημασία των στοχευμένων μέτρων, όπως οι επιδοτήσεις παιδικής μέριμνας, η επαγγελματική κατάρτιση και τα οικονομικά κίνητρα για τις επιχειρήσεις, καθώς και η ανάγκη για ολοκληρωμένα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας. Επιπλέον, αυτά τα παραδείγματα υπογραμμίζουν την αξία της αντιμετώπισης δομικών εμποδίων στην απασχόληση των γυναικών, όπως ο επαγγελματικός διαχωρισμός, οι μισθολογικές ανισότητες και οι ευθύνες φροντίδας, μέσω συντονισμένων προσπαθειών πολιτικής.

Ενώ η εμπειρία κάθε χώρας αντικατοπτρίζει το μοναδικό οικονομικό και κοινωνικό της πλαίσιο, αυτές οι περιπτώσιολογικές μελέτες παρέχουν πολύτιμα μαθήματα για το σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών. Η ενσωμάτωση του σχεδιασμού με ευαισθησία ως προς το φύλο, οι προορατικές επενδύσεις σε τομείς υψηλής ανάπτυξης και τα ισχυρά κοινωνικά προγράμματα αποτελούν κρίσιμα συστατικά των επιτυχημένων στρατηγικών. Επιπλέον, η τακτική

παρακολούθηση και αξιολόγηση αυτών των πρωτοβουλιών είναι ουσιαστικής σημασίας για τον εντοπισμό των κενών και τη διασφάλιση ότι οι πολιτικές παραμένουν ανταποκρινόμενες στη μεταβαλλόμενη δυναμική της αγοράς εργασίας (Bahaj & Reis, 2022). Βασιζόμενοι σε αυτά τα παραδείγματα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αναπτύξουν πιο περιεκτικές και δίκαιες προσεγγίσεις για τη μείωση της γυναικείας ανεργίας και την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανθεκτικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

4.1 Συγκρίσεις μεταξύ χωρών

Οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών παρέχουν ουσιαστικές πληροφορίες για τις ποικίλες επιπτώσεις των οικονομικών υφέσεων στην ανεργία των γυναικών και την αποτελεσματικότητα των πολιτικών απαντήσεων για τον μετριασμό αυτών των επιπτώσεων. Με την εξέταση διαφορετικών πλαισίων και στρατηγικών, καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός βέλτιστων πρακτικών και διδαγμάτων που μπορούν να εφαρμοστούν σε διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα. Η γυναικεία ανεργία αντικατοπτρίζει συχνά ευρύτερες διαρθρωτικές ανισότητες και η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα διαφορετικά έθνη αντιμετωπίζουν αυτές τις ανισότητες προσφέρει έναν οδικό χάρτη για πολιτικές για την αγορά εργασίας που δεν έχουν αποκλεισμούς.

Στην Ευρώπη, η αντίθεση μεταξύ βόρειων και νότιων χωρών αποκαλύπτει σημαντικές διαφορές στη συμμετοχή και την ανθεκτικότητα των γυναικών στο εργατικό δυναμικό κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Οι σκανδιναβικές χώρες, γνωστές για τα ισχυρά συστήματα πρόνοιας και τις πολιτικές ευαισθησίας του φύλου, έχουν σταθερά καλύτερες επιδόσεις από τις αντίστοιχες χώρες του νότου όσον αφορά τον μετριασμό των επιπτώσεων της ύφεσης στις γυναίκες. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η Σουηδία και η Νορβηγία διατήρησαν υψηλά ποσοστά γυναικείας απασχόλησης μέσω ολοκληρωμένης υποστήριξης παιδικής φροντίδας, γενναιόδωρης γονικής άδειας και ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας (World Economic Forum, 2024). Αντίθετα, χώρες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία, όπου οι γυναίκες απασχολούνται δυσανάλογα σε τομείς όπως ο τουρισμός και το λιανικό εμπόριο, παρουσίασαν μεγαλύτερη αύξηση της γυναικείας ανεργίας την ίδια περίοδο λόγω των λιγότερο διαφοροποιημένων οικονομιών και των περιορισμένων δικτύων κοινωνικής ασφάλειας (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Η απάντηση της Γερμανίας στις οικονομικές κρίσεις υπογραμμίζει επίσης τη σημασία των ενεργών μέτρων πολιτικής. Κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, η Γερμανία εφάρμοσε προγράμματα εργασίας μικρής διάρκειας που διατήρησαν τις θέσεις εργασίας επιτρέποντας στους

εργοδότες να μειώσουν τις ώρες εργασίας αντί να απολύουν εργαζομένους. Αυτή η προσέγγιση ωφέλησε ιδιαίτερα τις γυναίκες εργαζόμενες σε ρόλους μερικής απασχόλησης και σε τομείς ευάλωτους σε οικονομικούς κλυδωνισμούς (Bahaj & Reis, 2022). Επιπλέον, το σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης της Γερμανίας, το οποίο ενσωματώνει τη μάθηση με βάση την εργασία με την εκπαίδευση στην τάξη, βοήθησε τις γυναίκες να μεταβούν σε πιο σταθερούς και υψηλότερα αμειβόμενους τομείς, δείχνοντας την αποτελεσματικότητα συντονισμένων στρατηγικών για την αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανεργίας.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο αντίκτυπος της ύφεσης στη γυναικεία απασχόληση ποικίλλει μεταξύ διαφορετικών δημογραφικών ομάδων, αντανακλώντας τις επίμονες ανισότητες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη φροντίδα των παιδιών και την υγειονομική περίθαλψη. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι Ισπανόφωνες γυναίκες και άλλες μειονοτικές ομάδες παρουσίασαν δυσανάλογα υψηλές απώλειες θέσεων εργασίας λόγω της συγκέντρωσης τους σε τομείς με χαμηλούς μισθούς και υψηλές επαφές (Kochhar, 2020). Ομοσπονδιακές πρωτοβουλίες όπως το πρόγραμμα προστασίας μισθοδοσίας και τα διευρυμένα επιδόματα ανεργίας παρείχαν κρίσιμη υποστήριξη, αλλά δεν αντιμετώπισαν πλήρως τα συστημικά εμπόδια που εμποδίζουν τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Gurta et al., 2023). Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις που αντιμετωπίζουν τις διατομεακές ανισότητες.

Αντίθετα, η απάντηση του Καναδά στην πανδημία έδειξε μια πιο περιεκτική προσέγγιση δίνοντας προτεραιότητα στην παιδική φροντίδα ως μέρος της στρατηγικής ανάκαμψης. Η καναδική κυβέρνηση εισήγαγε επιδοτήσεις για κέντρα παιδικής μέριμνας και εφάρμοσε επιδόματα έκτακτης ανάγκης για τους γονείς, δίνοντας τη δυνατότητα στις γυναίκες να παραμείνουν απασχολούμενες ενώ διαχειρίζονται αυξημένες ευθύνες φροντίδας. Αυτά τα μέτρα υπογραμμίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης των συστημάτων υποστήριξης της οικογένειας σε ευρύτερες πολιτικές της αγοράς εργασίας για την προώθηση της ισότητας των φύλων (International Labour Organization, 2024).

Οι αναδυόμενες οικονομίες παρέχουν επίσης πολύτιμα μαθήματα σχετικά με τη διασταύρωση της οικονομικής ανάπτυξης και της γυναικείας απασχόλησης. Στην Ινδία, ο Εθνικός Νόμος για την Εγγύηση Αγροτικής Απασχόλησης του Μαχάτμα Γκάντι (MGNREGA) αύξησε με επιτυχία τη συμμετοχή των γυναικών της υπαίθρου στο εργατικό δυναμικό παρέχοντας εγγυημένες ευκαιρίες αμειβόμενης εργασίας. Αυτό το πρόγραμμα, το οποίο δίνει προτεραιότητα στις γυναίκες δικαιούχους, έχει συμβάλει καθοριστικά στη μείωση της φτώχειας και στην

ενίσχυση της οικονομικής ασφάλειας, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής αστάθειας (World Economic Forum, 2024). Ωστόσο, προκλήσεις όπως οι μισθολογικές ανισότητες και τα πολιτιστικά εμπόδια εξακολουθούν να περιορίζουν το πλήρες δυναμικό του, τονίζοντας την ανάγκη για συμπληρωματικά μέτρα όπως η εκπαίδευση και οι πρωτοβουλίες ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Η εμπειρία της Αυστραλίας υπογραμμίζει τον μετασχηματιστικό αντίκτυπο των δημόσιων επενδύσεων στη φροντίδα των παιδιών και την εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η προσωρινή εισαγωγή δωρεάν υπηρεσιών παιδικής μέριμνας επέτρεψε σε πολλές γυναίκες να εξισορροπήσουν την εργασία και τη φροντίδα, αποτρέποντας την απότομη μείωση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Αν και το πρόγραμμα διακόπηκε αργότερα, έδειξε τη δυνατότητα της προσβάσιμης παιδικής μέριμνας για την υποστήριξη της απασχόλησης των γυναικών κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Αυτό το παράδειγμα υπογραμμίζει τη σημασία της θεώρησης της παιδικής μέριμνας όχι απλώς ως κοινωνικής υπηρεσίας αλλά ως κρίσιμης συνιστώσας της οικονομικής ανάκαμψης.

Οι ποικίλες επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στην απασχόληση των γυναικών είναι επίσης εμφανείς σε διάφορες χώρες. Στην Ανατολική Ασία, χώρες όπως η Νότια Κορέα και η Ιαπωνία έχουν γίνει μάρτυρες αυξημένης συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας λόγω των εξαγωγικών αναπτυξιακών στρατηγικών και της επέκτασης των βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας. Ωστόσο, τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης δεν έχουν κατανεμηθεί ομοιόμορφα, με τις γυναίκες στις αναπτυσσόμενες οικονομίες να υποβιβάζονται συχνά σε χαμηλούς μισθούς μεταποιητικούς ρόλους με περιορισμένη ασφάλεια εργασίας (International Labour Organization, 2024). Αυτή η διαφορά υπογραμμίζει την ανάγκη για πολιτικές που προωθούν δίκαια πρότυπα εργασίας και δίκαιη πρόσβαση σε ευκαιρίες στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού.

Τέλος, τα διδάγματα από τις συγκρίσεις μεταξύ των χωρών τονίζουν τη σημασία των συντονισμένων προσπαθειών σε διεθνές επίπεδο. Οργανώσεις όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ έχουν διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην υποστήριξη πολιτικών με ευαισθησία ως προς το φύλο και στην παροχή τεχνικής υποστήριξης στις χώρες που εφαρμόζουν τέτοια μέτρα. Η εργασία τους υπογραμμίζει τη διασυνδεδεμένη φύση των αγορών εργασίας και την ανάγκη για παγκόσμια συνεργασία για την αντιμετώπιση συστημικών προκλήσεων και την προώθηση της ισότητας των φύλων (International Labour Organization, 2024).

Συμπερασματικά, οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών αποκαλύπτουν σημαντικές διακυμάνσεις στον αντίκτυπο της ύφεσης στη γυναικεία ανεργία και στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών απαντήσεων. Ενώ ορισμένα έθνη έχουν εφαρμόσει με επιτυχία στρατηγικές ευαίσθητες ως προς το φύλο που μετριάζουν τις απώλειες θέσεων εργασίας και προωθούν τη δίκαιη ανάκαμψη, άλλα έχουν αγωνιστεί να αντιμετωπίσουν συστημικά εμπόδια που επηρεάζουν δυσανάλογα τις γυναίκες. Αυτά τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία των περιεκτικών, χωρίς αποκλεισμούς και καλά συντονισμένων πολιτικών που αξιοποιούν τα διδάγματα από επιτυχημένες παρεμβάσεις για τη δημιουργία μιας πιο ανθεκτικής και δίκαιης παγκόσμιας αγοράς εργασίας.

4.2 Γυναικεία ανεργία στην Ελλάδα: Βασικές τάσεις και γνώσεις

Η Ελλάδα έχει αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις με τη γυναικεία ανεργία, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση από το 2010 έως το 2015 και οι πιο πρόσφατες επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 έχουν επιδεινώσει τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας, επηρεάζοντας δυσανάλογα τις γυναίκες σε ευάλωτους τομείς.

Στην κορύφωση της οικονομικής κρίσης, η ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα έφτασε σε ανησυχητικά επίπεδα. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (2024), το ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες αυξήθηκε στο 29% το 2013, έναντι 24% για τους άνδρες. Αυτή η διαφορά υπογραμμίζει τις διαρθρωτικές ανισότητες στην ελληνική αγορά εργασίας, όπου οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται σε τομείς όπως το λιανικό εμπόριο, ο τουρισμός και η φροντίδα. Επιπλέον, οι πολιτιστικοί κανόνες και η περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας περιόρισαν ιστορικά τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, εντείνοντας περαιτέρω τον αντίκτυπο της οικονομικής ύφεσης (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2023).

Η πανδημία του COVID-19 βάθυνε αυτές τις προκλήσεις, με τις γυναίκες να επηρεάζονται δυσανάλογα από την απώλεια θέσεων εργασίας, λόγω της συγκέντρωσης τους σε ρόλους προσανατολισμένους στις υπηρεσίες. Τα στοιχεία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (2024) δείχνουν ότι το 2020, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το 60% των νέων ανέργων στην Ελλάδα, αντανakλώντας την ευπάθεια βιομηχανιών όπως ο τουρισμός και το λιανικό εμπόριο, που επηρεάστηκαν σοβαρά από τα μέτρα καραντίνας. Αυτή η περίοδος ανέδειξε επίσης τη διπλή

επιβάρυνση που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, καθώς το κλείσιμο των σχολείων και οι ευθύνες φροντίδας οδήγησαν στο να αποσυρθούν πολλές από το εργατικό δυναμικό.

Παρά αυτές τις προκλήσεις, η Ελλάδα έχει σημειώσει κάποια πρόοδο στην αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας μέσω στοχευμένων πολιτικών και πρωτοβουλιών. Προγράμματα που προωθούν τη συμμετοχή των γυναικών σε αναδυόμενους τομείς, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι ψηφιακές τεχνολογίες, έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για τη διαφοροποίηση των ευκαιριών απασχόλησης (ΟΟΣΑ, 2023). Ωστόσο, απαιτούνται πιο ουσιαστικές επενδύσεις σε υποδομές παιδικής μέριμνας, επαγγελματική κατάρτιση και μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας για την αντιμετώπιση των επίμονων ανισοτήτων και τη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς.

Συγκριτικά, η Ελλάδα υστερεί έναντι άλλων ευρωπαϊκών χωρών στα μέτρα ισότητας των φύλων. Ενώ κράτη όπως η Σουηδία και η Γερμανία έχουν εφαρμόσει ολοκληρωμένα συστήματα παιδικής μέριμνας και ευέλικτες πολιτικές στο χώρο εργασίας, η Ελλάδα συνεχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια σε αυτούς τους τομείς (World Economic Forum, 2024). Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που συνδυάζει άμεσες παρεμβάσεις με μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την άρση των διαρθρωτικών φραγμών και την προώθηση της ισότητας των φύλων στο εργατικό δυναμικό.

4.3 Η ανεργία των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και συγκρίσεις

Η ανεργία των γυναικών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) παρουσιάζει σημαντική διακύμανση, επηρεασμένη από τις εθνικές δομές της αγοράς εργασίας, τις κοινωνικές πολιτικές και την οικονομική ανθεκτικότητα. Οι οικονομικές πτώσεις, ιδιαίτερα η κρίση στην Ευρωζώνη και η πανδημία του COVID-19, έχουν εκθέσει τις έμφυλες ευπάθειες των αγορών εργασίας, με τις γυναίκες να φέρουν συχνά δυσανάλογο μερίδιο των δυσμενών επιπτώσεων.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης, οι χώρες της Νότιας Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Ιταλίας, σημείωσαν απότομη αύξηση της γυναικείας ανεργίας λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών στις οικονομίες τους και της κυριαρχίας των γυναικών σε επισφαλείς και χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Για παράδειγμα, στην Ισπανία, η ανεργία των γυναικών αυξήθηκε στο 26% το 2013, υπογραμμίζοντας

τις ευρύτερες προκλήσεις για την αντιμετώπιση των διαφορών μεταξύ των φύλων κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2023). Αντίθετα, οι βόρειες χώρες της ΕΕ, όπως η Γερμανία και η Σουηδία, κατάφεραν να διατηρήσουν σχετικά σταθερά ποσοστά γυναικείας ανεργίας λόγω ισχυρότερων δικτύων κοινωνικής ασφάλειας και παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας (ΟΟΣΑ, 2023).

Η πανδημία του COVID-19 επιδείνωσε τις υπάρχουσες ανισότητες, με τις γυναίκες σε ολόκληρη την ΕΕ να αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας από τους άνδρες. Αυτή η διαφορά προήλθε από την υπερεκπροσώπηση των γυναικών σε τομείς που επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τα lockdown, όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και η υγειονομική περίθαλψη. Σύμφωνα με τη Eurostat (2023), η ανεργία των γυναικών στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 2,1% το 2020, σε σύγκριση με αύξηση 1,4% για τους άνδρες. Σε χώρες με ισχυρά συστήματα υποστήριξης, όπως η Δανία και η Ολλανδία, μετριάστηκαν αυτές οι επιπτώσεις μέσω επιδοτήσεων μισθών, προγραμμάτων αδειάς και στοχευμένων κοινωνικών πολιτικών (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, 2024).

Η διαθεσιμότητα της παιδικής μέριμνας και τα συστήματα υποστήριξης της οικογένειας διαδραματίζουν επίσης κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης, όπως η Σουηδία και η Φινλανδία, διαθέτουν μακροχρόνιες υποδομές παιδικής μέριμνας που επιτρέπουν στις γυναίκες να εξισορροπούν τις ευθύνες φροντίδας με τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού. Αντίθετα, τα έθνη της Νότιας Ευρώπης αντιμετωπίζουν σημαντικά κενά σε αυτές τις υπηρεσίες, τα οποία διαιωνίζουν τις ανισότητες στην αγορά εργασίας και εμποδίζουν την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών (World Economic Forum, 2024).

Οι προσπάθειες για την προώθηση της ισότητας των φύλων στις αγορές εργασίας ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό στην ΕΕ. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ισότητα των Φύλων 2020-2025 στοχεύει στη κάλυψη των διαφορών μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, τις αμοιβές και τις ηγετικές θέσεις, προσφέροντας ένα συνεκτικό πλαίσιο για τα κράτη μέλη. Ωστόσο, η εθνική εφαρμογή αυτών των στόχων παραμένει ασυνεπής, με διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης και προόδου μεταξύ των χωρών (ΟΟΣΑ, 2023).

4.4 Παγκοσμιοποίηση και έμφυλες αγορές εργασίας

Η παγκοσμιοποίηση έχει μεταμορφώσει βαθιά τις αγορές εργασίας παγκοσμίως, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες, ενώ επιδεινώνει επίσης τις υπάρχουσες ανισότητες. Ο αντίκτυπος στις αγορές εργασίας με βάση το φύλο είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς οι γυναίκες έχουν βιώσει τόσο τα οφέλη όσο και τις προκλήσεις της αυξημένης παγκόσμιας ένταξης. Ενώ η παγκοσμιοποίηση έχει διευκολύνει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε βιομηχανίες με εξαγωγικό προσανατολισμό και διεύρυνε την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές, έχει επίσης παγιώσει συστημικούς φραγμούς που περιορίζουν τη συμμετοχή των γυναικών σε απασχόληση υψηλής ποιότητας. Η κατανόηση αυτής της δυναμικής είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη πολιτικών που προωθούν δίκαια αποτελέσματα σε έναν όλο και πιο διασυνδεδεμένο κόσμο.

Μία από τις πιο ορατές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στις αγορές εργασίας με βάση το φύλο ήταν η επέκταση των μεταποιητικών βιομηχανιών που βασίζονται στις εξαγωγές στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Χώρες όπως το Μπαγκλαντές, το Βιετνάμ και η Καμπότζη έχουν δει σημαντικές αυξήσεις στη γυναικεία απασχόληση σε τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία, τα ενδύματα και τα ηλεκτρονικά είδη, που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη γυναικεία εργασία. Αυτές οι θέσεις εργασίας έχουν προσφέρει σε πολλές γυναίκες οικονομική ανεξαρτησία και πρόσβαση σε επίσημη απασχόληση για πρώτη φορά, συμβάλλοντας στη μείωση της φτώχειας και στην οικονομική ανάπτυξη (World Economic Forum, 2024). Ωστόσο, αυτοί οι ρόλοι συνοδεύονται από χαμηλούς μισθούς, κακές συνθήκες εργασίας και περιορισμένη εργασιακή ασφάλεια, ενισχύοντας τις υπάρχουσες ανισότητες αντί να τις αντιμετωπίζουν (International Labour Organization, 2024). Η εμμονή των μισθολογικών χασμάτων και η έλλειψη ανοδικής κινητικότητας σε αυτούς τους κλάδους υπογραμμίζουν την ανάγκη για ισχυρότερη προστασία της εργασίας και μηχανισμούς επιβολής.

Σε χώρες υψηλού εισοδήματος, η παγκοσμιοποίηση έχει επίσης αναδιαμορφώσει τη δυναμική της εργασίας με βάση το φύλο. Η εξαγορά θέσεων εργασίας στη μεταποίηση και η άνοδος των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού έχουν οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές στην απασχόληση, με πολλές γυναίκες να μεταβαίνουν σε ρόλους προσανατολισμένους στις υπηρεσίες. Ενώ αυτό έχει δημιουργήσει ευκαιρίες στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και το λιανικό εμπόριο, έχει επίσης συγκεντρώσει τις γυναίκες σε λιγότερο αμειβόμενες, επισφαλείς θέσεις που υποτιμώνται (Hupkau & Petrongolo, 2020). Για παράδειγμα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

οι γυναίκες εκπροσωπούνται δυσανάλογα σε θέσεις μερικής και προσωρινής απασχόλησης, οι οποίες προσφέρουν λιγότερα οφέλη και περιορισμένη επαγγελματική εξέλιξη σε σύγκριση με θέσεις πλήρους απασχόλησης (Hellenic Statistical Authority, 2023). Αυτός ο κατακερματισμός στην αγορά εργασίας υπογραμμίζει την ανάγκη για πολιτικές που αντιμετωπίζουν τα διαρθρωτικά εμπόδια και προωθούν την ισότητα των φύλων σε όλους τους τομείς.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός που καθοδηγείται από την παγκοσμιοποίηση έχει επηρεάσει περαιτέρω τις αγορές εργασίας με βάση το φύλο, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες διευρύνοντας παράλληλα τα υπάρχοντα κενά. Η πρόσβαση σε ψηφιακές πλατφόρμες και επιλογές εξ αποστάσεως εργασίας επέτρεψε σε πολλές γυναίκες να εισέλθουν στο εργατικό δυναμικό και να εξισορροπήσουν τις εργασιακές ευθύνες με τις ευθύνες φροντίδας. Ωστόσο, η ψηφιακή οικονομία υπογραμμίζει επίσης σημαντικές διαφορές στην πρόσβαση της τεχνολογίας και των δεξιοτήτων. Οι γυναίκες σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες προκλήσεις, όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο, τις ψηφιακές συσκευές και την τεχνική κατάρτιση, περιορίζοντας την ικανότητά τους να επωφεληθούν από αυτές τις ευκαιρίες (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, 2024). Τα προγράμματα που προάγουν τον ψηφιακό γραμματισμό και παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη στις γυναίκες στον τομέα της τεχνολογίας είναι απαραίτητα για τη γεφύρωση αυτών των χασμάτων και τη διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των οφελών της παγκοσμιοποίησης.

Η παγκοσμιοποίηση έχει επίσης ενισχύσει τον επαγγελματικό διαχωρισμό, με τις γυναίκες να συγκεντρώνονται σε βιομηχανίες και ρόλους που είναι πιο ευάλωτοι σε οικονομικούς κραδασμούς. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, τομείς όπως ο τουρισμός, το λιανικό εμπόριο και η φιλοξενία, όπου οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται, ήταν από τους πιο σκληρούς που επλήγησαν, οδηγώντας σε δυσανάλογες απώλειες θέσεων εργασίας για τις γυναίκες παγκοσμίως (Kochhar, 2020). Αντίθετα, οι ανδροκρατούμενοι τομείς, όπως οι κατασκευές και η μεταποίηση παρουσίασαν ταχύτερη ανάκαμψη, επιδεινώνοντας τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στην απασχόληση. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της διαφοροποίησης της συμμετοχής των γυναικών σε όλες τις βιομηχανίες και την προώθηση της εισόδου τους σε υψηλής ανάπτυξης και ανθεκτικούς τομείς, όπως η τεχνολογία και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (World Economic Forum, 2024).

Ο ρόλος της μετανάστευσης στην παγκοσμιοποίηση έχει επίσης διαμορφώσει τις αγορές εργασίας με βάση το φύλο, ιδιαίτερα σε περιοχές που βασίζονται στους μετανάστες εργαζομένους.

Οι γυναίκες αποτελούν σημαντικό μέρος του παγκόσμιου μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού, αναλαμβάνοντας συχνά ρόλους στην οικιακή εργασία, τη φροντίδα και τη γεωργία. Αυτές οι θέσεις εργασίας χαρακτηρίζονται συνήθως από χαμηλούς μισθούς, περιορισμένες προστασίες και έκθεση στην εκμετάλλευση, αντανakλώντας ευρύτερες ανισότητες στις αγορές εργασίας (International Labour Organization, 2024). Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, οι μετανάστριες εργάτριες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στις υπηρεσίες φροντίδας και νοικοκυριού, αλλά συχνά αντιμετωπίζουν σημαντικά νομικά και κοινωνικά εμπόδια για τη δίκαιη μεταχείριση (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί διεθνή συνεργασία και ισχυρότερη επιβολή των εργασιακών δικαιωμάτων για να διασφαλιστεί η δίκαιη μεταχείριση των μεταναστριών.

Ταυτόχρονα, η παγκοσμιοποίηση έχει προσφέρει μια πλατφόρμα για την προώθηση της ισότητας των φύλων μέσω διεθνών προτύπων και πρωτοβουλιών. Οργανώσεις όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ έχουν τονίσει τη σημασία των πολιτικών με ευαισθησία ως προς το φύλο στις παγκόσμιες αγορές εργασίας. Οι προσπάθειες τους περιλαμβάνουν την υπεράσπιση της ίσης αμοιβής, τη βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και την προώθηση της ηγεσίας των γυναικών σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς (International Labour Organization, 2024). Αυτές οι πρωτοβουλίες καταδεικνύουν τη δυνατότητα της παγκοσμιοποίησης να χρησιμεύσει, ως δύναμη για θετική αλλαγή όταν συνδυάζεται με ισχυρή διακυβέρνηση και στοχευμένες παρεμβάσεις.

Ωστόσο, τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης παραμένουν άνισα κατανομημένα και οι προκλήσεις της επιδεινώνονται από τις δομικές ανισότητες. Οι γυναίκες σε αγροτικές περιοχές, περιθωριοποιημένες κοινότητες και χώρες με χαμηλότερο εισόδημα αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα εμπόδια στην οικονομική συμμετοχή, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς που αντιμετωπίζουν αυτές τις ανισότητες. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τη φροντίδα των παιδιών, παράλληλα με τις προσπάθειες για την επιβολή των εργασιακών δικαιωμάτων και την προώθηση της δίκαιης πρόσβασης στους πόρους, είναι κρίσιμες για τη διασφάλιση, ότι η παγκοσμιοποίηση υποστηρίζει αντί να υπονομεύει την ισότητα των φύλων.

Συμπερασματικά, η παγκοσμιοποίηση έχει αναδιαμορφώσει τις αγορές εργασίας με σύνθετους τρόπους, δημιουργώντας ευκαιρίες και προκλήσεις για τις γυναίκες. Ενώ επέτρεψε σημαντική πρόοδο στην απασχόληση των γυναικών, ιδιαίτερα σε βιομηχανίες που

προσανατολίζονται στις εξαγωγές και στην ψηφιακή οικονομία, ενίσχυσε επίσης τις υπάρχουσες ανισότητες και εισήγαγε νέα τρωτά σημεία. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την προώθηση πολιτικών με ευαισθησία ως προς το φύλο, την προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και τη διασφάλιση δίκαιης πρόσβασης στα οφέλη της παγκοσμιοποίησης. Μέσω συνεχών επενδύσεων στην εκπαίδευση, τις υποδομές και την κοινωνική προστασία, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αξιοποιήσουν την παγκοσμιοποίηση, ως δύναμη για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς.

4.5 Μαθήματα από την πανδημία COVID-19

Η πανδημία COVID-19 πρόσφερε κρίσιμα μαθήματα για τις ευπάθειες και τις ανισότητες που ενυπάρχουν στις παγκόσμιες αγορές εργασίας, με τις γυναίκες να επηρεάζονται δυσανάλογα από την κρίση. Καθώς οι οικονομικές δραστηριότητες επιβραδύνθηκαν παγκοσμίως, η ανεργία των γυναικών αυξήθηκε, ιδιαίτερα σε τομείς όπου οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται, όπως το λιανικό εμπόριο, η φιλοξενία και η φροντίδα. Η πανδημία όχι μόνο επιδείνωσε τις υφιστάμενες ανισότητες μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, αλλά τόνισε επίσης την επείγουσα ανάγκη για στρατηγικές ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την οικοδόμηση ανθεκτικότητας έναντι μελλοντικών κρίσεων.

Οι γυναίκες υπέστησαν δυσανάλογες απώλειες θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σε μεγάλο βαθμό λόγω της συγκέντρωσης τους σε τομείς που προσανατολίζονται στις υπηρεσίες και που επηρεάζονται περισσότερο από τα lockdown και τους περιορισμούς. Στην Ελλάδα, ο κλάδος του λιανικού εμπορίου και του τουρισμού, που απασχολεί σημαντικό ποσοστό γυναικών, υπέστη σοβαρές συσπάσεις, οδηγώντας σε εκτεταμένες απολύσεις και οικονομική αστάθεια μεταξύ των εργαζομένων (Hellenic Statistical Authority, 2023). Παγκοσμίως, οι γυναίκες ευθύνονται για την πλειονότητα των απωλειών θέσεων εργασίας, με εκτιμήσεις να υποδηλώνουν ότι σχεδόν 47 εκατομμύρια γυναίκες οδηγήθηκαν στη φτώχεια μόνο το 2020 (International Labour Organization, 2024). Αυτό υπογραμμίζει τις δομικές ευπάθειες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας και την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων.

Ένα κρίσιμο μάθημα από την πανδημία είναι ο ουσιαστικός ρόλος των συστημάτων παιδικής μέριμνας και υποστήριξης της οικογένειας για τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Καθώς τα σχολεία και οι εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας έκλεισαν, πολλές γυναίκες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους ή να μειώσουν τις ώρες εργασίας τους για να διαχειριστούν αυξημένες ευθύνες φροντίδας. Αυτό το φαινόμενο, αναφέρεται ως «αποχώρηση», ήταν ιδιαίτερα έντονο σε χώρες με περιορισμένη πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες παιδικής μέριμνας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, σχεδόν δύο εκατομμύρια γυναίκες εγκατέλειψαν το εργατικό δυναμικό κατά το πρώτο έτος της πανδημίας, αντιστρέφοντας την πρόοδο δεκαετιών στη γυναικεία απασχόληση (Kochhar, 2020). Αυτές οι προκλήσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της επένδυσης σε ισχυρές υποδομές παιδικής μέριμνας της οικονομικής ανάκαμψης και της ισότητας των φύλων.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι η αναγκαιότητα ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των διπλών πιέσεων της εργασίας και της φροντίδας. Η ταχεία στροφή στην εξ αποστάσεως εργασία κατά τη διάρκεια της πανδημίας έδωσε μια ματιά στο πώς οι ευέλικτες ρυθμίσεις μπορούν να υποστηρίξουν την απασχόληση των γυναικών, ιδιαίτερα εκείνων που έχουν ευθύνες φροντίδας. Ωστόσο, η πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας εξ αποστάσεως ήταν άνιση, με τις γυναίκες σε χαμηλότερα αμειβόμενες εργασίες και σε θέσεις της πρώτης γραμμής, όπου αποκλείονται από αυτές τις ρυθμίσεις (World Economic Forum, 2024). Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτή τη διαφορά προωθώντας την ισότιμη πρόσβαση στην τεχνολογία και διασφαλίζοντας, ότι οι ευέλικτες επιλογές εργασίας παραμένουν τυπικό χαρακτηριστικό των αγορών εργασίας μετά την πανδημία.

Η πανδημία υπογράμμισε επίσης τη σημασία των συστημάτων κοινωνικής προστασίας για τον μετριασμό των οικονομικών επιπτώσεων των κρίσεων. Οι χώρες με ισχυρά επιδόματα ανεργίας, μεταφορές μετρητών και προγράμματα υποστήριξης έκτακτης ανάγκης μπόρεσαν καλύτερα να μετριάσουν τις επιπτώσεις της απώλειας θέσεων εργασίας σε ευάλωτους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών. Για παράδειγμα, τα επιδόματα απόκρισης έκτακτης ανάγκης του Καναδά παρείχαν άμεση οικονομική στήριξη στις οικογένειες, βοηθώντας στη σταθεροποίηση των εισοδημάτων και στην πρόληψη της φτώχειας κατά τη διάρκεια της κορύφωσης της κρίσης (International Labour Organization, 2024). Αντίθετα, τα κράτη με ασθενέστερα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας είδαν πιο σημαντική μείωση στη συμμετοχή των

γυναικών στο εργατικό δυναμικό, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ολοκληρωμένες και χωρίς αποκλεισμούς πολιτικές κοινωνικής προστασίας.

Ο δυσανάλογος αντίκτυπος της πανδημίας στις γυναίκες αποκάλυψε επίσης το μακροχρόνιο ζήτημα του επαγγελματικού διαχωρισμού. Η υπερεκπροσώπηση των γυναικών σε χαμηλά αμειβόμενες και επισφαλείς θέσεις εργασίας όχι μόνο τις έκανε πιο ευάλωτες στην απώλεια θέσεων εργασίας, αλλά περιορίσε επίσης την πρόσβαση τους σε προγράμματα και πόρους ανάκαμψης. Η αντιμετώπιση αυτού απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες για τη διαφοροποίηση της συμμετοχής των γυναικών σε όλους τους τομείς και την προώθηση της εισόδου τους σε βιομηχανίες υψηλής ανάπτυξης, όπως η τεχνολογία και η πράσινη ενέργεια (Hupkau & Petrongolo, 2020). Στην Ελλάδα, οι πρωτοβουλίες για την επανεκπαίδευση των γυναικών σε θέσεις που να είναι στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έχουν δείξει δυνατότητες μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και ενίσχυσης της οικονομικής ανθεκτικότητας (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Ταυτόχρονα, η πανδημία ανέδειξε την ανθεκτικότητα των γυναικών σε άτυπες οικονομίες, όπου αποτελούν την πλειοψηφία. Σε περιοχές όπως η Νότια Ασία και η Υποσαχάρια Αφρική, οι γυναίκες προσαρμόστηκαν στις προκλήσεις που θέτει η πανδημία διαφοροποιώντας τις πηγές εισοδήματος και αξιοποιώντας τα κοινοτικά δίκτυα για υποστήριξη (International Labour Organization, 2024). Ωστόσο, ο αποκλεισμός τους από τα επίσημα προγράμματα ανάκαμψης υπογραμμίζει την ανάγκη να ενσωματωθούν οι άτυποι εργαζόμενοι στα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και να τους παρέχεται πρόσβαση σε πιστώσεις, κατάρτιση και υγειονομική περίθαλψη.

Η παγκόσμια συνεργασία και ο συντονισμός ήταν επίσης κρίσιμοι για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας. Οργανισμοί όπως ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ τόνισαν τη σημασία των πολιτικών ανάκαμψης με ευαισθησία ως προς το φύλο και παρείχαν τεχνική υποστήριξη στα κράτη που εφαρμόζουν τέτοια μέτρα (International Labour Organization, 2024). Αυτές οι προσπάθειες κατέδειξαν την αξία της διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση συστημικών προκλήσεων και τη διασφάλιση, ότι οι στρατηγικές ανάκαμψης δεν αφήνουν κανέναν πίσω.

Συμπερασματικά, η πανδημία του COVID-19 λειτούργησε ως έντονη υπενθύμιση των συστημικών ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στις αγορές εργασίας και των τρωτών σημείων που επιδεινώνουν οι κρίσεις. Τόνισε τον κρίσιμο ρόλο των συστημάτων κοινωνικής

προστασίας, των υποδομών παιδικής μέριμνας και των ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων για την υποστήριξη της απασχόλησης των γυναικών σε περιόδους οικονομικής αναστάτωσης. Προχωρώντας προς τα εμπρός, οι πολιτικοί ιθύνοντες πρέπει να δώσουν προτεραιότητα σε στρατηγικές ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς για την αποφυγή εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα έναντι μελλοντικών κραδασμών. Αυτά τα μαθήματα, εάν εφαρμοστούν αποτελεσματικά, μπορούν να θέσουν τα θεμέλια για μια πιο δίκαιη και βιώσιμη παγκόσμια αγορά εργασίας.

4.6 Το μέλλον της εργασίας και η ισότητα των φύλων

Το μέλλον της εργασίας έχει σημαντικές δυνατότητες για την αναμόρφωση της δυναμικής των φύλων στις αγορές εργασίας, προσφέροντας ευκαιρίες για προώθηση της ισότητας των φύλων, ενώ ταυτόχρονα θέτουν προκλήσεις που θα μπορούσαν να εμβαθύνουν τις υπάρχουσες ανισότητες. Καθώς οι τεχνολογικές εξελίξεις, η παγκοσμιοποίηση και οι δημογραφικές αλλαγές συνεχίζουν να μεταμορφώνουν τον τρόπο και τον τόπο που διεξάγεται η εργασία, θα απαιτηθούν σκόπιμες προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι αυτές οι αλλαγές προάγουν τη συμπερίληψη και την ισότητα των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Μία από τις πιο βαθιές αλλαγές που διαμορφώνουν το μέλλον της εργασίας είναι η άνοδος του αυτοματισμού και των ψηφιακών τεχνολογιών. Η τεχνητή νοημοσύνη, η ρομποτική και άλλες καινοτομίες μεταμορφώνουν γρήγορα τις βιομηχανίες, δημιουργώντας ζήτηση για νέα σύνολα δεξιοτήτων ενώ καθιστούν ορισμένες θέσεις εργασίας απαρχαιωμένες. Οι γυναίκες, που απασχολούνται δυσανάλογα σε ρόλους επιρρεπείς στην αυτοματοποίηση, όπως διοικητικές, λιανικές και μεταποιητικές θέσεις εργασίας, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στον εκτοπισμό (World Economic Forum, 2024). Ταυτόχρονα, η εμφάνιση τομέων υψηλής ανάπτυξης, όπως η τεχνολογία και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προσφέρει ευκαιρίες στις γυναίκες, ώστε να εισέλθουν σε πιο σταθερούς και προσοδοφόρους τομείς. Η αντιμετώπιση του χάσματος των φύλων στην εκπαίδευση και κατάρτιση STEM είναι κρίσιμη για να διασφαλιστεί, πως οι γυναίκες δεν θα μείνουν πίσω σε αυτή τη μετάβαση (International Labour Organization, 2024).

Η απομακρυσμένη εργασία και οι ευέλικτες ρυθμίσεις, που επιταχύνθηκαν από την πανδημία του COVID-19, έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος του μέλλοντος της εργασίας. Αυτές οι

αλλαγές υπόσχονται τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, ιδιαίτερα για τις γυναίκες που εξισορροπούν τις επαγγελματικές ευθύνες με τους ρόλους φροντίδας. Ωστόσο, η άνιση πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας εξ αποστάσεως έχει τονίσει τις ανισότητες στην τεχνολογική υποδομή και τον επαγγελματικό διαχωρισμό. Οι γυναίκες σε θέσεις με χαμηλούς μισθούς και θέσεις της πρώτης γραμμής, οι οποίες συχνά αποκλείονται από επιλογές εξ αποστάσεως εργασίας, αντιμετωπίζουν συνεχείς προκλήσεις προσαρμογής σε αυτές τις νέες δυναμικές (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι εργοδότες πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτές τις ανισότητες επενδύοντας σε ψηφιακές υποδομές, επεκτείνοντας την πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης και προωθώντας την ποικιλομορφία στις πολιτικές εξ αποστάσεως εργασίας (Gurta et al., 2023).

Η οικονομία της περιστασιακής εργασίας είναι ένας άλλος σημαντικός μοχλός αλλαγής, που παρέχει ευέλικτες ευκαιρίες για τη δημιουργία εισοδήματος ενώ ταυτόχρονα διαιωνίζει την αστάθεια και την ανασφάλεια για πολλούς εργαζόμενους. Οι γυναίκες που έχουν κυρίαρχο ρόλο σε πλατφόρμες φροντίδας, οικιακής εργασίας και ελεύθερου επαγγελματία, αντιμετωπίζουν μοναδικές ευπάθειες στην οικονομία της ευέλικτης εργασίας λόγω έλλειψης παροχών, ασφάλειας εργασίας και προστασίας των μισθών (International Labour Organization, 2024). Οι προσπάθειες για την επισημοποίηση της περιστασιακής εργασίας και η επέκταση της προστασίας της σε αυτούς τους εργαζομένους είναι απαραίτητες για την προώθηση δίκαιων αποτελεσμάτων. Επιπλέον, οι πλατφόρμες πρέπει να υιοθετήσουν διαφανείς αλγόριθμους και μέτρα κατά των διακρίσεων για να διασφαλίσουν, ότι οι γυναίκες λαμβάνουν δίκαιη πρόσβαση σε ευκαιρίες και αποζημίωση.

Οι δημογραφικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της γήρανσης του πληθυσμού και της μείωσης των ποσοστών γεννήσεων σε πολλές περιοχές, επηρεάζουν τη ζήτηση για εργασία και τη σύνθεση του εργατικού δυναμικού. Καθώς οι ανάγκες φροντίδας αυξάνονται, υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω επιβάρυνσης των γυναικών, οι οποίες ήδη εκτελούν το μεγαλύτερο μέρος της με μη αμειβόμενης εργασίας φροντίδας παγκοσμίως (Hellenic Statistical Authority, 2023). Η αντιμετώπιση αυτής της ανισορροπίας απαιτεί συστημικές μεταρρυθμίσεις, όπως η επέκταση της πρόσβασης σε προσιτές υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και φροντίδας ηλικιωμένων, η προώθηση κοινών ευθυνών φροντίδας και η παροχή υποστήριξης για τις γυναίκες που επανέρχονται στο εργατικό δυναμικό μετά από άδειες φροντίδας (World Economic Forum, 2024). Αυτά τα μέτρα όχι μόνο επιτρέπουν την οικονομική συμμετοχή των γυναικών, αλλά συμβάλλουν επίσης στην ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία.

Η εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση είναι βασικές για την προετοιμασία των γυναικών στο μέλλον της εργασίας. Ο γρήγορος ρυθμός της τεχνολογικής αλλαγής απαιτεί συνεχή ανάπτυξη δεξιοτήτων για να παραμείνει ανταγωνιστικός στις εξελισσόμενες αγορές εργασίας. Οι γυναίκες, ιδιαίτερα εκείνες σε υποεκπροσωπούμενες και περιθωριοποιημένες κοινότητες, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε οικονομικά προσιτά και υψηλής ποιότητας προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που ευθυγραμμίζονται με τις αναδυόμενες ανάγκες της βιομηχανίας. Οι συνεργασίες μεταξύ κυβερνήσεων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και φορέων του ιδιωτικού τομέα μπορούν να συμβάλουν στην κάλυψη του χάσματος μεταξύ των φύλων, στην πρόσβαση, στην κατάρτιση και να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες είναι εξοπλισμένες για να επιτύχουν στις θέσεις εργασίας του μέλλοντος (International Labour Organization, 2024).

Η παγκοσμιοποίηση και η αυξανόμενη διασύνδεση των αγορών εργασίας παρουσιάζουν επίσης ευκαιρίες για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Οι διασυννοριακές συνεργασίες και οι πολυεθνικές πρωτοβουλίες μπορούν να θέσουν πρότυπα για δίκαιες εργασιακές πρακτικές, όπως η ίση αμοιβή, τα μέτρα κατά των διακρίσεων και η ποικιλομορφία στους ηγετικούς ρόλους. Οργανισμοί όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προώθηση αυτών των προτύπων και στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση των συστημικών ανισοτήτων (Bahaj & Reis, 2022). Αξιοποιώντας παγκόσμια πλαίσια, οι χώρες μπορούν να υιοθετήσουν πολιτικές που διασφαλίζουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Παρά αυτές τις ευκαιρίες, η επίτευξη της ισότητας των φύλων στο μέλλον της εργασίας απαιτεί την αντιμετώπιση των βαθιά ριζωμένων διαρθρωτικών φραγμών. Οι μισθολογικές ανισότητες, ο επαγγελματικός διαχωρισμός και η περιορισμένη εκπροσώπηση των γυναικών σε ηγετικούς ρόλους παραμένουν επίμονες προκλήσεις. Οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις πρέπει να λάβουν προληπτικά μέτρα για να καλύψουν αυτά τα κενά, όπως η επιβολή νομοθεσίας για την ίση αμοιβή, η εφαρμογή προγραμμάτων καθοδήγησης και η προώθηση της διαφορετικότητας των φύλων στις θέσεις λήψης αποφάσεων (International Labour Organization, 2024). Με την άρση αυτών των φραγμών, οι κοινωνίες μπορούν να δημιουργήσουν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και πιο δίκαιες.

Συμπερασματικά, το μέλλον της εργασίας προσφέρει ευκαιρίες και προκλήσεις για την ισότητα των φύλων. Ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις, η εξ αποστάσεως εργασία και η παγκοσμιοποίηση μπορούν να οδηγήσουν στην πρόοδο ενώ κινδυνεύουν επίσης να διαιωνίσουν

τις υπάρχουσες ανισότητες εάν δεν αντιμετωπιστούν χωρίς αποκλεισμούς. Επενδύοντας στην εκπαίδευση, προωθώντας δίκαιες πολιτικές και αντιμετωπίζοντας δομικά εμπόδια, οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί μπορούν να διασφαλίσουν, ότι οι γυναίκες όχι μόνο θα συμπεριλαμβάνονται αλλά θα ευδοκιμούν στο εργατικό δυναμικό του μέλλοντος. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ανθεκτικών, καινοτόμων και δίκαιων αγορών εργασίας που ωφελούν όλα τα μέλη της κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

5.1 Άμεσα μέτρα

Τα άμεσα μέτρα είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια και μετά από οικονομικές κρίσεις, καθώς παρέχουν βραχυπρόθεσμη ανακούφιση και θέτουν θεμέλια για βιώσιμη ανάκαμψη. Αυτές οι παρεμβάσεις πρέπει να στοχεύουν στις επείγουσες ανάγκες των γυναικών που αντιμετωπίζουν δυσανάλογες επιπτώσεις από την οικονομική ύφεση και να συμβάλλουν στη γεφύρωση των κενών που εμποδίζουν την ταχεία επανένταξη τους στην αγορά εργασίας.

Ένα από τα πιο αποτελεσματικά άμεσα μέτρα είναι η επέκταση των επιδομάτων ανεργίας. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι χώρες με ισχυρά δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας μπόρεσαν να παρέχουν κρίσιμη οικονομική υποστήριξη σε άνεργες γυναίκες, σταθεροποιώντας τα εισοδήματα των νοικοκυριών και αποτρέποντας την εκτεταμένη φτώχεια (Gupta et al., 2023). Αντίθετα, τα έθνη με περιορισμένα συστήματα ασφάλισης ανεργίας αντιμετώπισαν αυξημένη οικονομική ανασφάλεια μεταξύ των εργαζομένων, ιδιαίτερα εκείνων που απασχολούνται σε χαμηλά αμειβόμενες και άτυπες θέσεις εργασίας. Η διεύρυνση των παροχών, ώστε να συμπεριλαμβάνονται οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης και οι εργαζόμενοι σε ευέλικτες μορφές απασχόλησης, οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο γυναίκες, διασφαλίζει ότι η κοινωνική προστασία φτάνει σε αυτούς που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη (Kochhar, 2020).

Οι στοχευμένες επιδοτήσεις μισθών και τα οικονομικά κίνητρα για τις επιχειρήσεις που προσλάβουν γυναίκες είναι ένα άλλο βασικό άμεσο μέτρο. Αυτά τα προγράμματα αντισταθμίζουν το κόστος πρόσληψης και διατήρησης εργαζομένων, ενθαρρύνοντας τους εργοδότες να δώσουν προτεραιότητα στις γυναίκες υποψήφιες κατά τις προσπάθειες οικονομικής ανάκαμψης. Η χρήση των επιδοτήσεων μισθών της Γερμανίας κατά τη διάρκεια της κρίσης στην Ευρωζώνη διατήρησε πολλές θέσεις εργασίας αλλά και την προσκόλληση στο εργατικό δυναμικό, ιδιαίτερα για τις γυναίκες σε ευάλωτους τομείς (Bahaj & Reis, 2022). Συνδυάζοντας τις επιδοτήσεις με τις απαιτήσεις για μόνιμες συμβάσεις και ίσες αμοιβές, τέτοια μέτρα μπορούν να προωθήσουν πιο δίκαια αποτελέσματα στην αγορά εργασίας.

Η υποστήριξη των παιδιών είναι ένας κρίσιμος τομέας, όπου οι άμεσες παρεμβάσεις μπορούν να κάνουν σημαντική διαφορά. Το κλείσιμο σχολείων και κέντρων παιδικής μέριμνας κατά τη διάρκεια της πανδημίας αποκάλυψε τον ουσιαστικό ρόλο που διαδραματίζουν αυτές οι υπηρεσίες στη δυνατότητα συμμετοχής του γυναικείου εργατικού δυναμικού (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Οι κυβερνήσεις πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην επαναλειτουργία και την επιδότηση των εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας, διασφαλίζοντας ότι είναι προσιτές και προσβάσιμες σε όλες τις οικογένειες. Σε χώρες όπως ο Καναδάς, προγράμματα έκτακτης υποστήριξης παιδικής μέριμνας κατά τη διάρκεια της πανδημίας έδειξαν πώς οι στοχευμένες επενδύσεις θα μπορούσαν να επιτρέψουν στις γυναίκες να παραμείνουν απασχολούμενες ενώ διαχειρίζονται τις ευθύνες φροντίδας (International Labour Organization, 2024).

Τα βραχυπρόθεσμα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης προσαρμοσμένα στις βιομηχανίες υψηλής ζήτησης είναι επίσης απαραίτητα. Αυτές οι πρωτοβουλίες εξοπλίζουν τις γυναίκες με τις απαραίτητες δεξιότητες για τη μετάβαση σε αναδυόμενους τομείς, όπως η τεχνολογία και η υγειονομική περίθαλψη, που προσφέρουν μεγαλύτερη σταθερότητα εργασίας και δυνατότητες ανάπτυξης. Η ταχεία εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων μπορεί να αντιμετωπίσει τόσο την άμεση ανάγκη για απασχόληση όσο και τον μακροπρόθεσμο στόχο της διαφοροποίησης των ρόλων των γυναικών μεταξύ των βιομηχανιών (World Economic Forum, 2024). Στην Ελλάδα, τα προγράμματα που στοχεύουν στην είσοδο των γυναικών στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για τη διεύρυνση των ευκαιριών και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Ένα άλλο άμεσο μέτρο περιλαμβάνει την ενίσχυση της πρόσβασης σε πιστώσεις για τις γυναίκες επιχειρηματίες. Οι επιχειρήσεις που ανήκουν σε γυναίκες αντιμετωπίζουν οικονομικούς περιορισμούς που περιορίζουν την ικανότητα τους να ανακάμψουν από οικονομικούς κλυδωνισμούς. Τα προγράμματα μικροχρηματοδοτήσεων και οι επιχορηγήσεις έκτακτης ανάγκης που απευθύνονται ειδικά σε γυναίκες, μπορούν να παρέχουν το κεφάλαιο που απαιτείται για τη διατήρηση ή την επανεκκίνηση των επιχειρήσεων, ενισχύοντας τόσο την ατομική ανθεκτικότητα όσο και την ευρύτερη οικονομική ανάκαμψη (Hupkau & Petrongolo, 2020). Αυτές οι πρωτοβουλίες είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές σε περιοχές που οι γυναίκες κυριαρχούν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις αλλά δεν έχουν πρόσβαση στην παραδοσιακή χρηματοδότηση.

Τα προγράμματα έκτακτης ανάγκης για δημόσια έργα παρέχουν επίσης άμεσες ευκαιρίες απασχόλησης σε γυναίκες, ιδιαίτερα σε περιοχές με υψηλά επίπεδα ανεργίας. Με την ενσωμάτωση σχεδιασμού σε προγράμματα ευαισθησίας ως προς το φύλο, με τα ποσοστά γυναικών που συμμετέχουν και την υποστήριξη παιδικής φροντίδας σε θέσεις εργασίας, οι κυβερνήσεις μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες επωφελούνται εξίσου από αυτές τις παρεμβάσεις (Bahaj & Reis, 2022). Τα έργα που επικεντρώνονται στις υποδομές, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση έχουν ιδιαίτερα αντίκτυπο, καθώς αντιμετωπίζουν επείγουσες κοινωνικές ανάγκες και δημιουργούν θέσεις εργασίας.

Συμπερασματικά, τα άμεσα μέτρα είναι απαραίτητα για τον μετριασμό των βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων της γυναικείας ανεργίας κατά τη διάρκεια κρίσεων και τη δημιουργία μιας πορείας προς την ανάκαμψη. Επεκτείνοντας τα επιδόματα ανεργίας, παρέχοντας επιδοτήσεις μισθών, επενδύοντας στη φροντίδα των παιδιών και προσφέροντας στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης και πίστωσης, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αντιμετωπίσουν τις επείγουσες ανάγκες των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Αυτές οι παρεμβάσεις όχι μόνο ανακουφίζουν τις άμεσες δυσκολίες αλλά συμβάλλουν επίσης στην οικοδόμηση πιο ανθεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς αγορών εργασίας. Μέσω ταχείας και συντονισμένης δράσης, οι κυβερνήσεις μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες δεν θα μείνουν πίσω σε περιόδους οικονομικής αβεβαιότητας.

5.2 Μακροπρόθεσμες στρατηγικές

Οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των δομικών φραγμών που διαιωρίζουν τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στις αγορές εργασίας και για τη δημιουργία βιώσιμων οδών για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών. Αυτές οι στρατηγικές πρέπει να επικεντρωθούν στον μετασχηματισμό των συστημάτων που περιορίζουν τη συμμετοχή των γυναικών, διασφαλίζοντας ότι οι πολιτικές όχι μόνο αμβλύνουν τις τρέχουσες προκλήσεις αλλά και ενθαρρύνουν ένα χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιο μελλοντικό εργατικό δυναμικό.

Η επένδυση στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι κεντρικά στοιχεία των μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Δίνοντας προτεραιότητα στην πρόσβαση σε εκπαίδευση για κορίτσια και νέες γυναίκες, οι κυβερνήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν τις θεμελιώδεις

ανισότητες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας. Ιδιαίτερα αποτελεσματικές είναι οι πρωτοβουλίες που προάγουν την εκπαίδευση STEM και παρέχουν υποτροφίες και κίνητρα σε γυναίκες για να ακολουθήσουν καριέρα σε τομείς υψηλής ανάπτυξης όπως η τεχνολογία, η μηχανική και η πράσινη ενέργεια. Χώρες που έχουν επενδύσει σε εκπαιδευτικές πολιτικές ευαίσθητες ως προς το φύλο, όπως ο Καναδάς και η Σουηδία, έχουν δείξει τη δυνατότητα να κλείσουν τα χάσματα μεταξύ των φύλων σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους κλάδους (World Economic Forum, 2024). Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που ευθυγραμμίζονται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας είναι επίσης κρίσιμα, ειδικά για τις γυναίκες που επανέρχονται στο εργατικό δυναμικό μετά από διακοπές φροντίδας ή απώλεια θέσεων εργασίας (Gurta et al., 2023).

Οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο των μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Οι πολιτικές που προωθούν την ίση αμοιβή, εξαλείφουν τις διακρίσεις και διασφαλίζουν τη διαφάνεια στις διαδικασίες προσλήψεων και προαγωγών και είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των συστημικών ανισοτήτων. Η επιβολή της νομοθεσίας για την ίση αμοιβή και η εφαρμογή τακτικών ελέγχων στις αμοιβές μπορεί να συμβάλει στη μείωση των μισθολογικών ανισοτήτων, οι οποίες παραμένουν σημαντικό εμπόδιο για τις γυναίκες σε πολλούς τομείς (Bahaj & Reis, 2022). Επιπλέον, η δημιουργία οδών για να προχωρήσουν οι γυναίκες σε ηγετικούς ρόλους μέσω προγραμμάτων καθοδήγησης και ποσοτώσεων διαφορετικότητας μπορεί να διασφαλίσει, ότι οι γυναίκες εκπροσωπούνται σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων.

Τα συστήματα παιδικής μέριμνας και υποστήριξης της οικογένειας πρέπει να ενισχυθούν ως μέρος ολοκληρωμένων στρατηγικών για την αγορά εργασίας. Οι προσιτές και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες παιδικής μέριμνας επιτρέπουν στις γυναίκες να συμμετέχουν πλήρως στο εργατικό δυναμικό χωρίς να διακυβεύονται οι ευθύνες φροντίδας. Χώρες που έχουν εφαρμόσει καθολικά συστήματα παιδικής μέριμνας, όπως η Νορβηγία, έχουν επιτύχει υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στο γυναικείο εργατικό δυναμικό και έχουν μειώσει την ποινή της μητρότητας (Alon, Doerke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Η επέκταση των πολιτικών γονικής άδειας, ώστε να συμπεριλάβει δίκαιες διατάξεις για τους πατέρες μπορεί επίσης να αναδιανείμει τις ευθύνες φροντίδας και να αμφισβητήσει τους παραδοσιακούς κανόνες φύλου.

Οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίζουν τον επαγγελματικό διαχωρισμό, ο οποίος περιορίζει τις ευκαιρίες των γυναικών σε υψηλά αμειβόμενους και

ανθεκτικούς τομείς. Οι κυβερνήσεις και οι βιομηχανίες πρέπει να συνεργαστούν για να προωθήσουν την ποικιλομορφία των φύλων σε αναδυόμενους τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η προηγμένη μεταποίηση. Προγράμματα που παρέχουν οικονομικά κίνητρα σε εταιρείες που προσλαμβάνουν και εκπαιδεύουν γυναίκες σε αυτούς τους τομείς μπορούν να επιταχύνουν την πρόοδο (Hupkau & Petrongolo, 2020). Για παράδειγμα, οι πρωτοβουλίες της Ελλάδας για την υποστήριξη των γυναικών στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας υπογραμμίζουν τη δυνατότητα στοχευμένων παρεμβάσεων για τη διαφοροποίηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Η κοινωνική προστασία πρέπει να επεκταθεί και να προσαρμοστεί στη μεταβαλλόμενη δυναμική της αγοράς εργασίας. Η εξασφάλιση πρόσβασης σε επιδόματα ανεργίας, ασφάλιση υγείας και συνταξιοδοτικά προγράμματα για όλους τους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εργάζονται με μερική απασχόληση και άτυπες θέσεις εργασίας, είναι απαραίτητη για τη μείωση των οικονομικών ευπαθειών για τις γυναίκες (International Labour Organization, 2024). Καθώς η οικονομία των ευέλικτων μορφών απασχόλησης συνεχίζει να αναπτύσσεται, η επέκταση των προστατευτικών μέτρων στους εργαζομένους που απασχολούνται με αυτές τις μορφές, πολλοί από τους οποίους είναι γυναίκες, είναι κρίσιμη για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ασφάλειας και σταθερότητας.

Τέλος, η αντιμετώπιση πολιτιστικών και κοινωνικών κανόνων που διαιωνίζουν την ανισότητα των φύλων είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και οι πρωτοβουλίες συμμετοχής της κοινότητας μπορούν να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα και να προωθήσουν την ισότητα των φύλων ως κοινωνική αξία. Διεθνείς οργανισμοί όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και ο ΟΟΣΑ διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην υποστήριξη αυτών των προσπαθειών μέσω της έρευνας, της υπεράσπισης και της τεχνικής βοήθειας (OECD, 2023). Η συνεργασία μεταξύ των χωρών και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μπορούν να επιταχύνουν περαιτέρω την πρόοδο, διασφαλίζοντας ότι οι επιτυχημένες στρατηγικές προσαρμόζονται στα τοπικά πλαίσια και εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

Συμπερασματικά, οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στη συστημική αλλαγή για τη δημιουργία αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και ισότητας. Επενδύοντας στην εκπαίδευση, τις μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας, τις υποδομές παιδικής μέριμνας και την κοινωνική προστασία, οι κυβερνήσεις

μπορούν να αντιμετωπίσουν τις βαθύτερες αιτίες των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και να εξασφαλίσουν βιώσιμη πρόοδο. Αυτές οι προσπάθειες, σε συνδυασμό με πολιτιστικές αλλαγές και διεθνή συνεργασία, έχουν τη δυνατότητα να μεταμορφώσουν τις αγορές εργασίας και να προωθήσουν την ισότητα των φύλων σε παγκόσμια κλίμακα. Μέσω της διαρκούς δέσμευσης και της συντονισμένης δράσης, τα εμπόδια στην πλήρη οικονομική συμμετοχή των γυναικών μπορούν να αρθούν, δημιουργώντας ευκαιρίες για όλους.

5.3 Προώθηση ιδίων κεφαλαίων

Η προώθηση της ισότητας στις αγορές εργασίας αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την αντιμετώπιση των συστημικών ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και τη διασφάλιση ότι η οικονομική ανάπτυξη ωφελεί όλα τα άτομα. Οι στρατηγικές με επίκεντρο την ισότητα πρέπει να αντιμετωπίζουν τόσο τα άμεσα εμπόδια όσο και τις διαρθρωτικές ανισότητες, ενθαρρύνοντας ένα περιβάλλον όπου οι γυναίκες και οι άνδρες έχουν ίσες ευκαιρίες για συμμετοχή, πρόοδο και επιτυχία στο εργατικό δυναμικό. Τέτοιες προσπάθειες απαιτούν συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων, επιχειρήσεων και διεθνών οργανισμών, καθώς και δέσμευση για την αμφισβήτηση των βαθιά ριζωμένων προκαταλήψεων και των κοινωνικών κανόνων.

Μια βασική πτυχή της προώθησης της ισότητας είναι η εφαρμογή πολιτικών που διασφαλίζουν ίση αμοιβή για ίση εργασία. Παρά τις δεκαετίες προόδου, οι μισθολογικές ανισότητες εξακολουθούν να υφίστανται μεταξύ των βιομηχανιών και των περιφερειών, με τις γυναίκες να κερδίζουν σταθερά λιγότερα από τους άνδρες ομολόγους τους σε παρόμοιους ρόλους (Bahaj & Reis, 2022). Οι πρωτοβουλίες για τη διαφάνεια των αμοιβών, η υποχρεωτική αναφορά δεδομένων μισθών από τους εργοδότες και οι τακτικοί έλεγχοι αμοιβών μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση αυτών των διαφορών. Οι κυβερνήσεις μπορούν επίσης να επιβάλουν αυστηρότερες κυρώσεις για μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία περί ίσης αμοιβής, διασφαλίζοντας ότι οι εταιρείες δίνουν προτεραιότητα στη δικαιοσύνη στις πρακτικές αποζημίωσης.

Μια άλλη κριτική προσέγγιση περιλαμβάνει την αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών σε ρόλους ηγεσίας και λήψης αποφάσεων. Οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε ανώτερα διοικητικά στελέχη και διοικητικές θέσεις, περιορίζοντας την επιρροή τους στις πολιτικές στο χώρο εργασίας και στην οργανωτική κουλτούρα (World Economic Forum, 2024). Τα

προγράμματα καθοδήγησης και χορηγίας μπορούν να βοηθήσουν στη γεφύρωση αυτού του χάσματος παρέχοντας στις γυναίκες την καθοδήγηση και την υποστήριξη που χρειάζονται για να προχωρήσουν στην καριέρα τους. Επιπλέον, οι ποσοτώσεις ποικιλομορφίας για ηγετικές θέσεις, όταν εφαρμόζονται προσεκτικά, έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές στην επιτάχυνση της ισορροπίας των φύλων στην ηγεσία του εταιρικού και του δημόσιου τομέα (Hupkau & Petrongolo, 2020).

Η ισότητα απαιτεί επίσης την αντιμετώπιση του επαγγελματικού διαχωρισμού, ο οποίος περιορίζει τις γυναίκες σε λιγότερο αμειβόμενες και ασφαλείς θέσεις εργασίας. Οι πρωτοβουλίες που ενθαρρύνουν τις γυναίκες να εισέλθουν και να επιτύχουν σε ανδροκρατούμενους τομείς, όπως η τεχνολογία, η μηχανική και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, είναι απαραίτητες για την άρση αυτών των φραγμών. Στην Ελλάδα, προγράμματα που στοχεύουν στην επανεκπαίδευση των γυναικών για ρόλους στην πράσινη οικονομία έχουν δείξει πολλά υποσχόμενα για τη διαφοροποίηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2023). Τα εκπαιδευτικά συστήματα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία και τα προγράμματα σπουδών πρέπει να αμφισβητούν ενεργά τα στερεότυπα των φύλων προωθώντας τον επαγγελματικό προσανατολισμό χωρίς αποκλεισμούς και την εκπαίδευση STEM για τα κορίτσια (International Labour Organization, 2024).

Η επέκταση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και υποστήριξης της οικογένειας είναι μια άλλη βάση της προώθησης ιδίων κεφαλαίων. Χωρίς αυτές τις στηρίξεις, πολλές γυναίκες δεν είναι σε θέση να εξισορροπήσουν τις ευθύνες φροντίδας με τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού. Χώρες με ισχυρά συστήματα παιδικής μέριμνας, όπως η Σουηδία, έχουν αποδείξει ότι η επένδυση στην προσχολική εκπαίδευση όχι μόνο ωφελεί τις οικογένειες αλλά συμβάλλει επίσης στην οικονομική ανάπτυξη και επιτρέπει μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020). Οι πολιτικές που δίνουν κίνητρα για κοινές ευθύνες φροντίδας μεταξύ ανδρών και γυναικών, όπως η άδεια πατρότητας μετ' αποδοχών, ενισχύουν περαιτέρω την ισότητα τόσο στον χώρο εργασίας όσο και στο σπίτι.

Η αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι περιθωριοποιημένες ομάδες είναι αναπόσπαστο κομμάτι της προώθησης της ισότητας. Γυναίκες από μειονοτικές κοινότητες, όσες ζουν σε αγροτικές περιοχές και άτομα με αναπηρίες αντιμετωπίζουν σύνθετα εμπόδια στην απασχόληση. Οι προσαρμοσμένες παρεμβάσεις, όπως οι επιδοτήσεις στις

μεταφορές, τα προσβάσιμα περιβάλλοντα εργασίας και τα μέτρα κατά των διακρίσεων, μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Τα προγράμματα μικροχρηματοδοτήσεων που στοχεύουν στις γυναίκες σε κοινότητες που δεν εξυπηρετούνται, διαδραματίζουν επίσης κεντρικό ρόλο στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής ανεξαρτησίας (Gupta et al., 2023).

Η προώθηση της ισότητας πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τις ανεξάρτητες μορφές απασχόλησης και τις ανεπίσημες οικονομίες, όπου πολλές γυναίκες εργάζονται χωρίς πρόσβαση σε εργασιακές παροχές και επιδόματα. Η επέκταση της κοινωνικής προστασίας σε αυτούς τους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλισης υγείας, των συνταξιοδοτικών παροχών και της υποστήριξης ανεργίας, είναι σημαντικά για τη μείωση των ευπαθειών και τη διασφάλιση της δίκαιης μεταχείρισης όλων των εργαζομένων. Οι ψηφιακές πλατφόρμες, οι οποίες είναι ολοένα και πιο διαδεδομένες στην οικονομία της πλατφόρμας, θα πρέπει να εφαρμόζουν διαφανείς αλγόριθμους και πολιτικές κατά των διακρίσεων για την προώθηση της δίκαιης πρόσβασης και της αποζημίωσης (International Labour Organization, 2024).

Τέλος, η προώθηση της ισότητας απαιτεί αμφισβητούμενα πολιτιστικά πρότυπα και στερεότυπα που διαιωνίζουν την ανισότητα των φύλων. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, οι πρωτοβουλίες δέσμευσης της κοινότητας και η εκπροσώπηση των μέσων ενημέρωσης μπορούν να αλλάξουν τις κοινωνικές συμπεριφορές και να προωθήσουν μια κουλτούρα ενσωμάτωσης. Διεθνείς οργανισμοί, όπως ο ΟΟΣΑ και η ΔΟΕ έχουν τονίσει τη σημασία του πολιτισμικού μετασχηματισμού παράλληλα με τις παρεμβάσεις πολιτικής, αναγνωρίζοντας ότι η επίτευξη ισότητας απαιτεί αλλαγές τόσο σε θεσμικό όσο και σε ατομικό επίπεδο (OECD, 2023).

Συμπερασματικά, η προώθηση της ισότητας στο εργατικό δυναμικό είναι μια πολύπλευρη προσπάθεια που απαιτεί συστημικές μεταρρυθμίσεις, στοχευμένες παρεμβάσεις και πολιτισμικές αλλαγές. Αντιμετωπίζοντας τις μισθολογικές διαφορές, την εκπροσώπηση, τον επαγγελματικό διαχωρισμό και τα εμπόδια φροντίδας, οι κοινωνίες μπορούν να δημιουργήσουν αγορές εργασίας όπου όλα τα άτομα έχουν την ευκαιρία να ευδοκιμήσουν. Μέσω της διαρκούς δέσμευσης και της συνεργατικής δράσης, η ισότητα μπορεί να γίνει ακρογωνιαίος λίθος της οικονομικής ανθεκτικότητας και της κοινωνικής προόδου.

5.4 Σχέδιο Δράσης για την Ελλάδα

Η ανάπτυξη ενός σχεδίου δράσης για την Ελλάδα για την καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση προσαρμοσμένη στο μοναδικό κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της χώρας. Το σχέδιο πρέπει να αντιμετωπίζει, τόσο τις άμεσες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, όσο και τα συστημικά εμπόδια που διακονίζουν τις ανισότητες. Δίνοντας προτεραιότητα σε πολιτικές που στοχεύουν στην εκπαίδευση, τις μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας, τη φροντίδα των παιδιών και την επιχειρηματικότητα, η Ελλάδα μπορεί να προωθήσει μια αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς που υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ισότητα.

Μία από τις πιο πιεστικές προτεραιότητες για την Ελλάδα είναι η επένδυση στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την προετοιμασία των γυναικών σε αναδυόμενους τομείς, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η προηγμένη μεταποίηση. Τα στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης μπορούν να εξοπλίσουν τις γυναίκες με τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη μετάβαση σε κλάδους υψηλής ζήτησης, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τον επαγγελματικό διαχωρισμό. Τα προγράμματα που προάγουν την εκπαίδευση STEM και την καριέρα για τις νέες γυναίκες είναι ιδιαίτερα κρίσιμα, καθώς αυτοί οι τομείς προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια εργασίας και δυνατότητες ανάπτυξης. Οι συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ιδιωτικών επιχειρήσεων και κυβερνητικών φορέων μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ευκαιριών κατάρτισης ευθυγραμμισμένες με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, όπως φαίνεται σε επιτυχημένες πρωτοβουλίες που εφαρμόζονται στη Βόρεια Ευρώπη (World Economic Forum, 2024).

Οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των μισθολογικών ανισοτήτων και τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας για τις γυναίκες στην Ελλάδα. Η επιβολή της νομοθεσίας για την ίση αμοιβή και η εισαγωγή υποχρεωτικών μέτρων διαφάνειας στις αμοιβές μπορούν να συμβάλουν στη μείωση του επίμονου μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων. Οι εργοδότες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να διενεργούν τακτικούς ελέγχους αμοιβών και να εφαρμόζουν ποσοστώς διαφορετικότητα σε ηγετικούς ρόλους για να διασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες για ανέλιξη. Η δημιουργία προγραμμάτων καθοδήγησης και χορηγίας για γυναίκες μπορεί επίσης να υποστηρίξει την εξέλιξη της

σταδιοδρομίας και να προωθήσει μια κουλτούρα ενσωμάτωσης εντός των οργανισμών (Bahaj & Reis, 2022).

Η επέκταση της πρόσβασης σε προσιτή και υψηλής ποιότητας παιδική φροντίδα αποτελεί βασικό πυλώνα οποιουδήποτε σχεδίου δράσης για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης. Στην Ελλάδα, η περιορισμένη διαθεσιμότητα και το υψηλό κόστος των υπηρεσιών παιδικής μέριμνας αποτελούν σημαντικά εμπόδια στη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές παιδικής μέριμνας, μαζί με επιδοτήσεις για οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, μπορούν να αμβλύνουν αυτές τις προκλήσεις. Επιπλέον, η προώθηση φιλικών προς την οικογένεια πολιτικών στο χώρο εργασίας, όπως το ευέλικτο ωράριο εργασίας και οι επιλογές τηλεργασίας, μπορεί να επιτρέψει στις γυναίκες να εξισορροπήσουν πιο αποτελεσματικά τις επαγγελματικές και τις ευθύνες φροντίδας (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey, & Tertilt, 2020).

Η στήριξη των γυναικών επιχειρηματιών είναι μια άλλη βασική στρατηγική για τη μείωση της γυναικείας ανεργίας στην Ελλάδα. Η πρόσβαση σε προγράμματα πιστώσεων, επιχειρηματικής κατάρτισης και καθοδήγησης μπορεί να δώσει στις γυναίκες τη δυνατότητα να ξεκινήσουν και να στηρίξουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Οι πρωτοβουλίες μικροχρηματοδότησης που στοχεύουν σε αγροτικές και υποεξυπηρετούμενες κοινότητες μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής ανεξαρτησίας. Τα μέτρα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο της ανάκαμψης της Ελλάδας από την οικονομική κρίση, καθώς συμβάλλουν στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας (Hellenic Statistical Authority, 2023).

Η κοινωνική προστασία πρέπει να επεκταθεί, ώστε να συμπεριλάβει εργαζομένους με μερική απασχόληση, προσωρινούς και εργαζομένους σε ανεξάρτητες μορφές εργασίας. Η παροχή πρόσβασης σε επιδόματα ανεργίας, ασφάλιση υγείας και συνταξιοδοτικά προγράμματα για όλους τους εργαζόμενους μπορεί να μειώσει τις οικονομικές ευπάθειες και να εξασφαλίσει μια πιο ανθεκτική αγορά εργασίας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις περιθωριοποιημένες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών και των γυναικών με αναπηρίες, που αντιμετωπίζουν σύνθετα εμπόδια στην απασχόληση (International Labour Organization, 2024).

Τέλος, οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού και οι πρωτοβουλίες συμμετοχής της κοινότητας μπορούν να αμφισβητήσουν τους παραδοσιακούς κανόνες φύλου και να προωθήσουν πολιτιστικές αλλαγές προς την ισότητα των φύλων. Η ανάδειξη της συμβολής των γυναικών σε διάφορους τομείς μέσω των μέσων ενημέρωσης και του δημόσιου λόγου μπορεί να εμπνεύσει

αλλαγές και να ενθαρρύνει πιο δίκαιες συμπεριφορές στην κοινωνία. Η Ελλάδα μπορεί επίσης να επωφεληθεί από τη διεθνή συνεργασία και την τεχνική υποστήριξη από οργανισμούς, όπως η ΔΟΕ και ο ΟΟΣΑ για να σχεδιάσει και να εφαρμόσει τεκμηριωμένες πολιτικές που αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις ανισότητες μεταξύ των φύλων (OECD, 2023).

Συμπερασματικά, ένα σχέδιο δράσης για την Ελλάδα πρέπει να συνδυάζει στοχευμένες επενδύσεις, νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και πολιτιστικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας που υποστηρίζει την οικονομική συμμετοχή των γυναικών. Αντιμετωπίζοντας τα διαρθρωτικά εμπόδια και ενισχύοντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, η Ελλάδα μπορεί να ξεκλειδώσει τις δυνατότητες του γυναικείου εργατικού δυναμικού της, συμβάλλοντας στη μακροπρόθεσμη οικονομική ανθεκτικότητα και την κοινωνική πρόοδο. Μέσω της συνεχούς δέσμευσης και συνεργασίας, αυτές οι στρατηγικές μπορούν να ανοίξουν το δρόμο για ένα μέλλον χωρίς αποκλεισμούς και δικαιοσύνη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση του αντίκτυπου της οικονομικής ύφεσης στην ανεργία των γυναικών υπογραμμίζει την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ των διαρθρωτικών ανισοτήτων, της δυναμικής της αγοράς εργασίας και των κοινωνικοοικονομικών πολιτικών. Οι γυναίκες, που επηρεάζονται δυσανάλογα από την οικονομική ύφεση, αντιμετωπίζουν σύνθετα εμπόδια στην απασχόληση λόγω συστημικών ζητημάτων, όπως ο επαγγελματικός διαχωρισμός, οι μισθολογικές ανισότητες και οι άνισες ευθύνες φροντίδας. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη για ολοκληρωμένες στρατηγικές που να αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις και να προάγουν την ισότητα των φύλων στις αγορές εργασίας.

Ένα βασικό συμπέρασμα είναι η σημασία των ισχυρών συστημάτων κοινωνικής προστασίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των οικονομικών κρίσεων στις γυναίκες. Χώρες με καθιερωμένα επιδόματα ανεργίας, στοχευμένες επιδοτήσεις και έκτακτες μεταφορές μετρητών μπόρεσαν να μετριάσουν καλύτερα τις απώλειες θέσεων εργασίας μεταξύ των γυναικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 και προηγούμενων οικονομικών σοκ. Αυτά τα μέτρα όχι μόνο παρέχουν άμεση ανακούφιση, αλλά συμβάλλουν επίσης στη διατήρηση της προσκόλλησης του εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα για τις γυναίκες σε ευάλωτους τομείς. Η επέκταση αυτών των προστασιών σε εργαζομένους με μερική απασχόληση, προσωρινούς και άτυπους εργαζόμενους είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ενσωμάτωσης και της ανθεκτικότητας στις αγορές εργασίας.

Μια άλλη ουσιαστική εικόνα είναι ο μετασχηματιστικός ρόλος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην προετοιμασία των γυναικών για μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Καθώς οι τεχνολογικές εξελίξεις και η παγκοσμιοποίηση αναδιαμορφώνουν τις αγορές εργασίας, είναι σημαντικό να εφοδιαστούν οι γυναίκες με τις δεξιότητες που απαιτούνται για βιομηχανίες υψηλής ανάπτυξης, όπως η τεχνολογία και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι πολιτικές που προάγουν την εκπαίδευση STEM και παρέχουν ευκαιρίες δια βίου μάθησης στις γυναίκες, μπορούν να αντιμετωπίσουν τον επαγγελματικό διαχωρισμό και να επιτρέψουν την είσοδο τους σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς. Αυτή η αλλαγή όχι μόνο ωφελεί μεμονωμένες γυναίκες, αλλά συμβάλλει επίσης στην ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη και καινοτομία.

Οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο εργασίας έχουν επίσης κεντρική σημασία για την επίτευξη της ισότητας των φύλων. Η νομοθεσία για τις ίσες αμοιβές, τα μέτρα διαφάνειας και οι

ποσοτώσεις ποικιλομορφίας σε ηγετικούς ρόλους μπορούν να βοηθήσουν στην άρση των διαρθρωτικών φραγμών που περιορίζουν την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των γυναικών. Σε συνδυασμό με τις φιλικές προς την οικογένεια πολιτικές στο χώρο εργασίας, όπως το ευέλικτο ωράριο εργασίας και η τηλεργασία, αυτές οι μεταρρυθμίσεις μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον, όπου οι γυναίκες μπορούν να ευδοκιμήσουν επαγγελματικά, ενώ παράλληλα εξισορροπούν τις ευθύνες φροντίδας. Οι χώρες που έχουν δώσει προτεραιότητα σε αυτά τα μέτρα, όπως η Σουηδία και η Γερμανία, παρέχουν πολύτιμα μοντέλα για εφαρμογή.

Η ανάλυση υπογραμμίζει επίσης τον κρίσιμο ρόλο των συστημάτων παιδικής μέριμνας και υποστήριξης της οικογένειας στη διευκόλυνση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Οι προσιτές και προσβάσιμες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας είναι βασικές για την αγορά εργασίας με ισότητα μεταξύ των φύλων. Οι επενδύσεις σε υποδομές παιδικής μέριμνας και πολιτικές που προωθούν κοινές ευθύνες φροντίδας, όπως η δίκαιη γονική άδεια, είναι απαραίτητες για τη μείωση της επιβάρυνσης των γυναικών και την ενίσχυση των οικονομικών ευκαιριών τους. Αυτά τα μέτρα είναι ιδιαίτερα σημαντικά στην Ελλάδα, όπου η φροντίδα των παιδιών παραμένει βασικό εμπόδιο για πολλές εργαζόμενες μητέρες.

Επιπλέον, η προώθηση της επιχειρηματικότητας μεταξύ των γυναικών μέσω της πρόσβασης σε πιστώσεις, προγράμματα καθοδήγησης και κατάρτιση μπορεί να τις εξουσιοδοτήσει να επιτύχουν οικονομική ανεξαρτησία και να συμβάλουν στην οικονομική ανάκαμψη. Η στοχευμένη υποστήριξη των επιχειρήσεων που ανήκουν σε γυναίκες, ιδιαίτερα σε αγροτικές και υποεξυπηρετούμενες περιοχές, μπορεί να οδηγήσει στην τοπική ανάπτυξη και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας. Αυτή η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται με ευρύτερες προσπάθειες για διαφοροποίηση του ρόλου των γυναικών σε όλους τους τομείς αλλά και στη μείωση της συγκέντρωσης τους σε χαμηλούς μισθούς και επισφαλείς θέσεις εργασίας.

Τέλος, η αντιμετώπιση των πολιτιστικών και κοινωνικών κανόνων που διαιωνίζουν την ανισότητα των φύλων είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της προόδου. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και οι πρωτοβουλίες συμμετοχής της κοινότητας μπορούν να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα και να προωθήσουν την ισότητα των φύλων ως κοινωνική αξία. Η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, όπως η ΔΟΕ και ο ΟΟΣΑ, μπορεί να προσφέρει τεχνική υποστήριξη και να διευκολύνει την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών σε διαφορετικά πλαίσια.

Συμπερασματικά, η προώθηση της ισότητας των φύλων στις αγορές εργασίας απαιτεί μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη προσέγγιση που συνδυάζει άμεσες παρεμβάσεις με μακροπρόθεσμες στρατηγικές. Αντιμετωπίζοντας τα διαρθρωτικά εμπόδια, επενδύοντας στην εκπαίδευση και τη φροντίδα των παιδιών και ενθαρρύνοντας την πολιτιστική αλλαγή, οι κυβερνήσεις μπορούν να δημιουργήσουν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς που να ενδυναμώνουν τις γυναίκες και να ενισχύουν την οικονομική ανθεκτικότητα. Αυτές οι προσπάθειες όχι μόνο αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις του σήμερα αλλά θέτουν επίσης τα θεμέλια για ένα πιο δίκαιο και βιώσιμο μέλλον.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adams-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M., & Rauh, C. (2020). Inequality in the impact of the coronavirus shock: Evidence from real time surveys. *Journal of Public economics*, 189, 104245.
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). *The impact of COVID-19 on gender equality* (No. w26947). National Bureau of economic research.
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). *This time it's different: the role of women's employment in a pandemic recession* (No. w27660). National Bureau of Economic Research.
- Anastasiou, S., Filippidis, K., & Stergiou, K. (2015). Economic recession, austerity and gender inequality at work. Evidence from Greece and other Balkan countries. *Procedia Economics and Finance*, 24, 41-49.
- Bahaj, S., & Reis, R. (2022). Central bank swap lines: Evidence on the effects of the lender of last resort. *The Review of Economic Studies*, 89(4), 1654-1693.
- Boianovsky, M. (2004). The IS-LM model and the liquidity trap concept: From Hicks to Krugman. *History of political economy*, 36(5), 92-126.
- Claessens, S., & Kose, M. A. (2012). Recession: When bad times prevail. *International Monetary Fund*.
- Duede, E., & Zhorin, V. (2016). Convergence of economic growth and the Great Recession as seen from a Celestial Observatory. *EPJ Data Science*, 5, 1-19.
- Furman, J., & Summers, L. (2020). A reconsideration of fiscal policy in the era of low interest rates. *Unpublished manuscript, Harvard University and Peterson Institute for International Economics*.
- Gaspar, J. M. (2020). Paul Krugman: Contributions to geography and trade. *Letters in Spatial and Resource Sciences*, 13(1), 99-115.

Gupta, S., Montenegro, L., Nguyen, T., Lozano-Rojas, F., Schmutte, I., Simon, K., ... & Wing, C. (2023). Effects of social distancing policy on labor market outcomes. *Contemporary economic policy*, 41(1), 166-193.

Hatemi-J, A. (2020). Bear markets and recessions versus bull markets and expansions. *arXiv preprint arXiv:2009.01343*.

Hellenic Statistical Authority. (2023). Greece in Figures, July-September 2023. Retrieved from https://www.statistics.gr/documents/20181/18074233/GreeceinFigures_2023Q3_EN.pdf/7e2c525c-e5c4-009e-21db-82d8344fd255

Hellenic Statistical Authority. (2024). Labour Force Survey, October 2024. Retrieved from <https://www.statistics.gr/documents/20181/1dae71d2-110d-affa-3516-17b3ecc29f09>

Hupkau, C., & Petrongolo, B. (2020). Work, care and gender during the Covid-19 crisis. *Fiscal studies*, 41(3), 623-651.

International Labour Organization. (2021). Gender differences in the impact of the COVID-19 pandemic on employment, unpaid work, and well-being in the EU. Retrieved from <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2021/number/5/article/gender-differences-in-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-employment-unpaid-work-and-well-being-in-the-eu.html>

International Labour Organization. (2022). Women at work in G20 countries: Progress and policy action in 2022. Retrieved from https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/documents/genericdocument/wcms_888717.pdf

International Labour Organization. (2024). Monetary policy and labor market gender gaps. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/09/29/Monetary-Policy-and-Labor-Market-Gaps-539650>

International Labour Organization. (2024). Statistics on unemployment and labour underutilization. Retrieved from <https://ilostat.ilo.org/topics/unemployment-and-labour-underutilization/>

International Labour Organization. (2024). Statistics on women. ILOSTAT. Retrieved from <https://ilostat.ilo.org/topics/women/>

International Labour Organization. (2024). The gender gap in employment: What's holding women back?. Retrieved from <https://webapps.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/barriers-women>

International Labour Organization. (2024). Women are more likely than men to want a job but not have one. ILOSTAT Blog. Retrieved from <https://ilostat.ilo.org/blog/women-are-more-likely-than-men-to-want-a-job-but-not-have-one/>

International Labour Organization. (2024). World employment and social outlook: Trends 2024. Retrieved from <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2024>

Kochhar, R. (2020). Hispanic women, immigrants, young adults, those with less education hit hardest by COVID-19 job losses.

Kong, E., & Prinz, D. (2020). Disentangling policy effects using proxy data: Which shutdown policies affected unemployment during the COVID-19 pandemic?. *Journal of Public Economics*, 189, 104257.

Krentz, M., Kos, E., Green, A., & Garcia-Alonso, J. (2020). Easing the COVID-19 burden on working parents. *Boston Consulting Group*, 21.

McKay, A., & Reis, R. (2016). The role of automatic stabilizers in the US business cycle. *Econometrica*, 84(1), 141-194.

Mckinsey & Company, Madgavkar, A., White, O., Krishnan, M., Azcue, X., & Mahajan, D. (2020). COVID-19 and gender equality: Countering the regressive effects.

OECD. (2020). Enabling women's economic empowerment: New approaches to unpaid care work. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/enabling-women-s-economic-empowerment_ec90d1b1-en.html

OECD. (2022). Promoting gender equality to strengthen economic growth and resilience. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/promoting-gender-equality-to-strengthen-economic-growth-and-resilience_54090c29-en.html

OECD. (2023). Gender equality and work. Retrieved from <https://www.oecd.org/en/topics/gender-equality-and-work.html>

Papanikolaou, D., & Schmidt, L. D. (2022). Working remotely and the supply-side impact of Covid-19. *The Review of Asset Pricing Studies*, 12(1), 53-111.

Périvier, H. (2018). Recession, austerity and gender: A comparison of eight European labour markets. *International Labour Review*, 157(1), 1-37.

Petreski, M., Tanevski, S., & Jacobo, A. D. (2024). Monetary Policy and the Gendered Labor Market Dynamics: Evidence from Developing Economies. *arXiv preprint arXiv:2402.05729*.

Reis, R. (2022). Losing the inflation anchor. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2021(2), 307-379.

Rubery, J., & Rafferty, A. (2013). Women and recession revisited. *Work, employment and society*, 27(3), 414-432.

World Economic Forum. (2024). Global gender gap report 2024. Retrieved from <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/digest/>